

Izhaja ob 4 zjutraj.

Stane celoletno . . . 340 K

mesečno 30

za inozemstvo . . . 100

Oglasi za vsak mm višine

stolpca (58 mm) . . 1 K

mali oglasi do 30 mm

stolpca (58 mm) . . 1/2 K

JUTRO

Dnevnik za gospodarstvo, prosveto in politiko.

Današnja številka «Jutra» obsega dvanaest strani.

Ljubljana, pred Veliko nočjo.

S svoje bolniške postelje gledam košček neba in del naše «Zvezde». Od leta 1883. bivam z malimi izjemami v Ljubljani in sem zagrižen ljubljanečan — četudi bi me protinaturna liga na rotovžu rada preoblekla v sovražnika Ljubljane. Seveda sem častilec «Zvezde». Še nobeno leto nisem tako željno pričakoval prvega zelenja na njenem drečju. Po težki prestani zimi bom hvaležen, kadar bo moj košček «Zvezde» spomladil ozelenel.

Tudi v svojem narodnem življenju smo prestali hude viharje. Boji še trajajo.

Kar me v teh borbah najbolj boli, je slabost srca in duha, slabost značaja, ki mnogim jemlje notranjo silo, je žalostna pokvarjenost in neredko nečoven cinizem, ki zastruplja naše javno življenje.

Nikdar še ni večina Slovencev tako vztrajno skrbela za to, da se slovenski del naroda prikaže še manjši, nego je v resnici. Kadar se kdo dvigne nad druge, že je v zraku sto pesti: Križaj ga! Kar je pri tem najžalostnejše, je radost, ki se kaže, kadar kdo koga ubija.

V Zagrebu je te dni starejša gospa, ki me osebno pozna, srečala drugega svojega znanca in ga vprašala: «Ali ste že slišali? Po celem mestu govorijo, da si je dr. Žerjav iz državne blagajne prilastil pet milijonov dinarjev!» Moj znanec se je široko nasmajal, češ, kako le morete verjeti takšno reč? Gospa se je nato iz srca razveselila in rekla: «Torej ni res? Hvala bogu! Vi ne veste, kako mi je bilo hudo zanj!» Četudi me boli, da je ta čestita gospa za trenutek zapadla obči psihozi, v kateri tako mnogi verjamejo vsako še tako debelo laž, jej vendar rad odpustim, kajti ona se vsaj ni veselila, kakor tisoč drugih, ki takšno novico ne samo verujejo, ampak se kakor olajšano zadovoljno in zločesto nasmajajo, češ, saj smo vedeli, to sem že vedno trdil, saj so vsi enaki. In kar je podobnih vzlikov.

Boli me, ako čujem, da se med akademsko mladino nahajajo tudi značaji, ki so danes demokrati, jutri presedljajo med komuniste, pojutranjem pa so že med klerikali. Kaj takšnega svojčas med akademiki ni bilo mogoče, odpačništvo je zapadlo obče zaslužnemu zaničevanju.

Kdo bi si bil mislil svoječasnno, da je naš narod tako nezrel, da gospodarske težave po vojni obračajo ves srd tudi proti državi? Njo in njene funkcionarje blati vsakdo zasebno in javno, če le more. Pri nas imamo opozicionalce, ki z veseljem čitajo, kadar v Curihi naš dinar zopet pade za nekaj santimov, češ: Kako jih bomo za to zopet krtačili in udarili! In vendar raste naš izvoz napram uvozu tako, da slabosti naše valute ne more nihče več razlagati iz neugodne plačilne bilance, temveč le iz stranskega vala strupa in blata, s katerim vsi mogoči malkontenti slabijo ugled svoje lastne domovine.

Pri tem nas tolaži, da bolezen naše mlade Jugoslavije vendar ne more dolgo trajati. Voja je kriva in težave življenja po vojni slabim ne dajo, da ozdrave. Mi jih opravičujemo, da ne vedo, kaj delajo.

Vsi oni, ki smo v teh težavah vztrajali, in vsi, ki sodelujejo z nami, si moramo zaklicati: Vztrajajmo! Zlasti življenje nas takozvanih političnih voditeljev ni z rožicami poslano. Dostikrat nas tare nezadovoljnost s samim seboj. Kolikokrat bi se radi umaknili in iz daljave gledali, kako se domovina sama sebe kolje in ponižuje in kako se prav posebno napredni Slovenci cepijo. Inteligenca se umika od pozitivnega političnega dela. To delo ni lahko in mnogi se strajajo neprestanih osebnih napadov s strani političnih rokovnjačev. Toda naš narod, naša država je vredna poguma, dela in vztrajnosti.

Če se v boju čutimo za trenutke utrjene, se obodimo ob misli, koliko je že dela storjenega pri gradbi naše države. Kakor gotovo vem, da bo večje, ki je gledam v «Zvezdi», v kratkem pogladno sočno zelenje, tako gotovo bo tudi minila kriza in slabost v dušah naših ljudi.

Vsem bojevnikom za našo veliko idejo — veselo Veliko noč!

Dr. Gregor Žerjav.

SPREJEMI NA DVORU.

Beograd, 14. aprila. (Izv.) Snoči sta bila sprejeta na dvoru ministra Pribečević in general Vasić.

Kriza v pogajanjih z Italijo

NOVE INSTRUKCIJE MINISTRU NINČIČU. — NAŠA VLADA ODKLANJA ITALIJSKE ZAHTEVE. — BREZUSPEŠNA KONFERENCA V RAPALLU.

Beograd, 14. aprila. (Izv.) Glasom brzojavke iz Genove, je danes razpravljaj naš minister dr. Ninčič z ministroma dr. Schanzerjem in Tostom glede izvedbe rapalske pogodbe. Italija je stavila glede Reke nove predloge. Razprava je bila brez rezultata. Naši delegatje so obveščeni, naj čakajo od govora naše vlade.

Beograd, 14. aprila. (Izv.) Vesti, ki so prispelo iz Genove o pogajanjih med zastopniki naše in italijanske vlade glede vprašanja izvršitve rapalske pogodbe, niso preveč ugodne. Kakor izgleda, postojte med našo in italijansko vlado v tem pogledu velika nasprotstva. Naša vlada stoji neomajno na stališču brezpogojne izvršitve rapalske pogodbe, dočim skušajo Italijani doseči nekatere spremembe. Streme predvsem za tem, da bi dobili del Baroša, ki ga hočejo priklopiti Reki.

Naši zastopniki se v taka pogajanja sploh ne spuščajo, temveč zahtevajo kategorično, da se izvrši rapalska pogodba brez vsakih sprememb. Naša vlada je že večeraj prejela nekaj brzojavk iz Genove, ki so orisale položaj kot zelo težaven. Zato je ministrski svet razpravljaj v večernem posvetoivanju o nastalem položaju. Ministrski predsednik Pašić je prečital vsa poročila, ki so prispela na vlado, nakar je ministrski svet po vsestranskem posvetoivanju sklenil, naj se pošljejo zunanjemu ministru Ninčiču nove instrukcije, po katerih se mu nalaga, naj odkloni zahteve, oziroma predloge italijanskih zastopnikov, ker naša vlada vztraja na brezpogojni izvršitvi rapalske pogodbe.

Ako se bo Italija še nadalje izmikala izvršitvi te pogodbe, se izroči spor Zvezi narodov v razsodbo. Vlada kurir z novimi instrukcijami je že odpotoval v Genovo.

Oficijozna italijanska objava.

Rim, 14. aprila. (Izv.) Listi objavljajo poluradni komunikate o pogajanjih v Rapallu. Komunikati pravi: Da se naljedo najboljša sredstva za izvedbo vseh določb rapalske pogodbe, se bodo vršila pogajanja med jugoslovansko in italijansko vlado osebno med obema zunanjnima ministroma Schanzerjem in dr. Ninčičem. Minister Schanzer je medtem dal državnemu podtajniku v zunanjem ministrstvu Tosti Valminuti in generalnemu tajniku državnega sveta Contariniju nalog, naj ministru dr. Ninčiču obrazloži težkoče, na katere je natekla italijanska vlada, zlasti v reškom vprašanju. Pojasniti naj mu stremenje italijanske vlade, da se doseže popolna izvedba določb rapalske pogodbe na način, da se bo utrdila politična prisrčenost prijateljstva in gospodarskega sodelovanja med obema državama, ki si ga želita obe vladi.

Upravna razdelitev zopef pred parlamentom?

LIKVIDACIJA POKRAJINSKIH UPRAV.

Beograd, 14. aprila. (Izv.) Prihodnje dni bo konferiral min. predsednik Pašić s predstavniki vladnih grup o projektu glede razdelitve države. Kakor se v političnih krogih zatrjuje, smatra Pašić, da bi odobritev razdelitve v oblasti potom formalnega zakona bila mnogo avtoritativnejša, nego izvedba razdelitve potom uredbe, akoravno je za to uredbo ustava predvidela posebno pooblastilo.

Zato namerava min. predsednik predložiti projekt razdelitve v eni prvih sej Zakonodajne skupščine. Vlade skupine naj bi pristale na to, da konečno redak-

cijo zakonskega predloga svojim predstavnikom v vladi in opustijo predhodno diskusijo po klubih. Z ozirom na to se je danes po kuloarjih govorilo, da bo Pašić zakon o administrativni razdelitvi klubom «oktroirati».

Glede same izvedbe administrativne razdelitve naj bi bil postopek ta, da se pred vsem konstituirajo samoupravne oblasti v smislu tozadevnega zakona. Likvidacija pokrajinskih uprav in vzpostavitve nove državne administracije v oblastih naj bi se izvršila stopnjema.

Odločilna posvetoovanja muslimanov

SPAHOVCI PREVLADUJEJO.

Sarajevo, 14. aprila. (Izv.) Danes se je sestal centralni odbor Jugoslovanske muslimanske organizacije na važno sejo, da razčisti situacijo povodom izstopa dr. Spaho iz stranke. Predsednik je prečital poročilo o delu poslancev, nato izjavo posl. Korkuta in Karamehmedovića ter proglas njihove grupe volilcem. Potem je posl. Korkut imel dveurni govor, v katerem je branil zadržanje in smer svoje grupe glede na delo v organizaciji ter glede razlike med stvarnim delom in

brezplodno opozicijo. Razprava se nadaljuje jutri, ko se pričakuje ofenzive Spahovih pristašev.

Beograd, 14. aprila. (Izv.) Po zadnjih vesteh, došlih iz Sarajeva se je že na prvi seji centralnega odbora Jugoslovanske muslimanske organizacije, na kateri se je razpravljalo o sporu med grupo poslancev Spaho in ono Karamehmedovića jasno videlo, da bo zmagal Spaho ker ima večino centralnega odbora na svoji strani. Razprava se jutri nadaljuje.

Razprava o volilnem redu

Beograd, 14. aprila. Ministrski svet je danes nadaljeval razpravo o volilnem sistemu. Medtem ko minister Markinković izdeluje načrt zakona po sistemu kombiniranih kandidatur v okrajih in okrožjih, se vrši v vladi diskusija o načinu ugotovitve volilnih rezultatov. Radikalci zopet zavzemajo svoje staro stališče, ki so ga branili že pri volilnem redu za oblastne skupščine, da namreč stranke, ki ne dobijo količnika, ne pridejo pri razdelitvi mandatov v pošte. Demokrati so za čisti d' Hortov sistem. Razprava se bo prihodnje dni nadaljevala.

MINISTER KRSTA MILETIĆ ODSTOPI.

Beograd, 14. aprila. (Izv.) V krogih radikalnih poslancev se govori, da bo moral minister za agrarno reformo g. Krsta Miletic (radikalec) odstopiti, ker so mnogi poslanci z njim nezadovoljni, zlasti radi izvrševanja agrarne reforme v Banatu. Proti ministru sta vloženi tudi dve interpelaciji s skupščini: ena od radikalnega poslancev Dragovića in ena od demokratskih poslancev iz Banata. Radi tega se pričakujejo po Veliki noči novi politični zanetliji.

Ameriška kreditna ponudba

Beograd, 14. aprila. (Izv.) Vlada je pozvala finančnega ministra dr. Kumanudija za nekaj časa v Beograd zaradi ponudbe, ki so jo ameriške banke stavile vladi za 50 milijonov dolarjev. Povodom navzočnosti dr. Kumanudija naj bi se definitivno razčistilo tudi vprašanje plačevanja dolgov v inozemstvu.

ANGLEŠKI KRALJ KUM KRALJA ALEKSANDRA.

Beograd, 14. aprila. (Izv.) Danes predpoldne je g. Pašić ministrskemu svetu sporočil da bo angleški kralj Jurij kum našega kralja pri poroki in da ga bo zastopal na svatbi mlajši princ Albert, ker se prestolonaslednik princ Waleski do tega časa ne povrne s svojega potovanja.

DIREKTNI PROMET S ČEŠKO.

Beograd, 14. aprila. (Izv.) V teku drugega meseca se bo vršila v Beogradu med zastopniki Češkoslovaške in naše države konferenca o uspostavitvi direktnega železniškega prometa med našo državo in Češkoslovaško. Ker se bo vršil ta promet preko Madžarske, bodo povabljeni tudi zastopniki Madžarske na to konferenco.

Forsirano delo v Genovi

NA VELIKO NOČ SAMO EN DAN ODDIHA.

Genova, 14. aprila. (Izv.) Kljub velikemu petku so danes zborovale vse komisije, in sicer so se ob desetih sestali komite strokovnjakov finančne komisije, pododsek transportne komisije ter pododsek gospodarske komisije. Ob enajstih je pričela zborovati verifikacijska komisija. Samo v nedeljo bo odmor. Vodstvo konference je za ta dan povabilo delegacije na izlet v Rapallo. V ponedeljek pričnejo sodelovati z delom.

Genova, 14. aprila. (Izv.) Današnji dan je bil posvečen mirnemu in stvarnemu delu. Zborovali sta dve podkomisiji gospodarske komisije, ki sta razpravljali o predlogih londonske konference strokovnjakov. V prvi podkomisiji so razpravljali o olajšavah glede potnih vizumov. Razprava še ni končana. Nemški zastopniki so v načelu glasovali za predlagane olajšave (da se odpravi vizum za potovanje iz države in da se določi, da velja vizum za potovanje v državo eno leto), pridržali pa so si z ozirom na posebno stališče Nemčije, da bodo še preučevali podrobnosti tega predloga.

LUKSEMBURŽANI ZAPUSTILI KONFERENCO.

Pariz, 14. aprila. (Izv.) Kakor javlja «Agence Havas», poroča posebni poročevalec lista «Nation Belge», da so zastopniki Luksemburga naprosili belgijskega zunanjega ministra, naj na genovski konferenci zastopa interese Luksemburga, in so se umaknili s konference, ker ni dobila njihova država nobenih zastopnikov v podkomisijah.

AVSTRIJSKI KANCELAR ODPOTOVAL.

Genova, 14. aprila. (Izv.) Zvezni kancelar dr. Schober in minister Grünberger sta danes odpotovala iz Nervi na Dunaj, kjer je po dohodu dr. Schober izjavil novinarjem, da je zadovoljen s sedanjim potekom genovske konference.

ANGORSKA DELEGACIJA DOSPELA V GENOVO.

Rim, 14. aprila. (Izv.) Odposlanstvo angorske vlade je danes dospelo v Genovo in zahtevalo, da bi se smelo udeležiti konference, kar se ji pa ni dovolilo.

Rusko-francoski dvoboj pred odločitvijo

SEJA POLITIČNE KOMISIJE ZOPET ODGOĐENA. — FRANCIJA POPUŠČA. — SPORAZUM JE DOSEŽEN?

Genova, 14. aprila. (Izv.) Ruska delegacija je dosegla, da se je seja prve, ali kakor se pravilno imenuje, politične komisije odgodila od četrtka na petek. Ta njihova želja se ni mogla brez drugega odbiti, ker so jo utemeljili s tem, da bo čejo ta dan porabiti za natančno proučevanje predlogov londonskih strokovnjakov. Poleg tega pa bodo še razpravljali z drugimi delegacijami.

Danes se je seja politične komisije ponovno odgodila. In sicer topot na željo Angležev in na nedolžen čas. Dan za prihodnjo sejo še ni določen. Najbrže se komisija ne seetane pred ponedeljkom.

Po vseh znamenjih se rusko-francoski dvoboj bliža svoji odločitvi. Na obeh straneh se delajo mrzlične priprave. Francozi so v stalni zvezi s Poincaréjem. Rusi dobivajo od Ljenina zadnja navodila. Vendar pa obstojita dva dejstva, v sled katerih nestrno čakajočji Evropi ni treba izgubiti poguma. Na ruski strani je to potreba, da pride delegacija v domovino z gotovimi uspehi, ki bodo v Rusiji preprečili katastrofo. Na francoski strani pa vidijo, da bo Francija popolnoma osamljena, ako bi bila docela nepopustljiva.

PREOKRET V FRANCOSEM STALIŠČU.

Pariz, 14. aprila. (Izv.) Kakor doznava «Cablgramme», je večeraj opoldne dospela v Pariz brzojavka Barthouja, ki ve-

li, da se more vprašanje razorožitve na genovski konferenci vsak čas zopet nadejati. Barthou pravi zaradi tega za instrukcije, katero stališče naj zavzame. Poincaré je takoj sklical ministrski svet, ki se je po temeljiti, deloma zelo burni debati izrekel za to, naj bo francoska delegacija kolikor mogoče oprezna, vendar pa naj ne gre do skrajnosti. V političnih krogih se mnogo razpravlja o tem sklepu, ki kaže precejšnjo spravičnost, in ga splošno odobrava.

POSVETOVANJA VODILNIH DRŽAVNIKOV.

Genova, 14. aprila. (Izv.) Pri Lloyd Georgeu so se danes v njegovi vili v Quarto zbrali glavni francoski delegat Barthou, italijanski zunanji minister Schanzer, belgijski min. predsednik Theunis ter ruski glavni delegat Čičerin k razgovoru, ki je trajal preko osme ure zvečer. Razpravljali so o tem, v koliko se morejo sprejeti predlogi londonske konference strokovnjakov ter ruske delegacije kot podlaga za pogajanja komisije za rusko vprašanje.

Iz angleških virov se čuje, da se je na tem neoficielnem razgovoru dosegel kompromis, in sicer na ta način, da se za začetek izločijo čisto politična vprašanja in da se bo na prihodnji seji razpravljalo le o čisto gospodarskih vprašanjih. Tudi vprašanje priznanja ruskih dolgov bi se odgodilo, ker vztrajajo Rusi pri svojih protizahtevah.

POŠTNA KONVENCIJA Z RUMUNJO.

Beograd, 14. aprila. (Izv.) Minister pošte in brzojava pripravljaj ratifikacijo poštne konvencije, zaključene med našo državo in Rumunsko. Po tej konvenciji bodo šle vse pošiljke na vzhod preko naše države.

KANAL DONAVA-SAVA-BAKAR.

Beograd, 14. aprila. (Izv.) Minister za zgradbe bo ministrskemu svetu predložil v pretres projekt gradnje kanala, ki bo vezal jadransko morje s Kolpo, Savo in Donavo. Kanal bo 150 km dolg ter bo izhajal iz Bakra.

NAŠ ŽELEZNIŠKI MARERIJAL NA BOLGARSKEM.

Beograd, 14. aprila. (Izv.) Lokomotivne in vagoni, ki so jih naši delegati dobili iz Bolgarske in ki so bili odpeljani iz države za časa okupacije, so sedaj v zelo slabem stanju, tako da se popravila ne bodo mogla hitro izvršiti.

REORGANIZACIJA RUMUNSKÉ ARMADÉ.

Bukarešt, 14. aprila. (Izv.) Vojni minister general Madaresco je v razgovoru s sodelavnikom lista «Lupta» izjavil, da namerava na podlagi efektivnega stanja 125.000 mož reorganizirati rumunsko vojsko. Tozadevni zakonski načrt se bo predložil skupščini v jeseni. Načrt predvideva dveletno službeno dobo, samo v mornarici bi veljala triletna službeno doba. Madaresco namerava ukiniti več vojaških uradov, ki so postali po vojni nepotrebnosti, ter s tem doseči mnogo prihrankov.

ČEŠKO MADŽARSKI RAZGOVORI

Genova, 14. aprila. (Izv.) Madžarski ministrski predsednik Bethlen ter zunanji minister grof Banffy sta danes popoldne posetila češkoslovaškega ministrskega predsednika dr. Beneša ter sta več kot eno uro ostala pri njem. Razpravljala sta z njim o vprašanjih, ki se ne tičeje genovske konference, ki pa so za obe državi zelo važna. Razgovori se bodo nadaljevali.

VENIZELOS DEFINITIVNO OPUSTIL POLITIKO.

Pariz, 14. aprila. (Izv.) Kakor poroča «Chicago Tribune», je dospel Venizelos v Washington, kjer je izjavil dopisnika lista, da je končno veljavno dal slovo svojemu aktivnemu političnemu delovanju.

NEVTRALNA CONA MED IRSKO IN ULSTROM.

Belfast, 14. aprila. (Izv.) Med četami ulstrske in irske vlade so se pričela pogajanja glede določitve nevtralnega pasu, da se prepreči nadaljni spopadi.

POBEGEL RUSKI KOZAŠKI GENERAL.

Pariz, 14. aprila. (Izv.) Iz Newyorka se javlja, da je znan ruski kozaški general Semenov, ki je bil pred kratkim aretiran in potem proti kavčiji 30.000 dolarjev, ki so jo položili zanj njegovi prijatelji sedaj nenadoma izginil brez sledu.

BORZA.

Vseled praznikov niso poslovale ne domače ne inozemske borze.

NOVI ROMAN „JUTRA“

S prvim majem pričemo priobčevati nov roman. To pot smo se odločili za zgodovinski roman, in sicer smo iz obilice zanimivih in napetih izbrali roman

Hči papeža

Lukrecija Borgia.

Roman je napisan po beležkah papeškega tajnika škofa Burkharda, ki so jih zgodovinarji našli med ogromnim materijalom spravljenim v vatikanskih arhivih. Roman opisuje življenje, doživljanje in delovanje proslulega papeža Aleksandra II. iz rodu Borgia, njegove hčere Lukrecije in sina Cezarja, kardinala, vojskovodje in zločinca. Roman se godi v petnajstem stoletju, ko je bila posvetna moč rimske cerkve na višku in je začela kmalu na propadati ob živahnem sodelovanju imenovane papeške rodbine Borgia. Dejanja, opisana z neusmiljeno resnično ljubeznijo in živahno domišljijo, si sledi s kinematografsko naglico. Zanimanje, ki se vzbudi bralcem takoj

začetkom, se kmalu stopnjuje do mrzlične napetosti. Zadržan in prestrašen sledi raznim menjavam, z junaki romana doživlja pretresljive prizore, z nesrečno toda pogumno papežev hčerjo in njenim sinom sočustvuje, ne moreš ji odreči respekta pred toliko duševno močjo in nezmisljivostjo. Z globokim studom opazuje delovanje in obnašanje najvišjih cerkvenih dostojanstvenikov tiste dobe in se zamisli nad delovanjem usode, ki je navidez sicer nepreračunljiva, končno pa vendar kaznuje zločinca po pravičji. Zloglasni papež umre otrovan in njegov še slabši sin propade.

„Hči papeža“

Je roman, ki zasluži naziv dobrega ljudskega romana. Kakor vsi naši romani, bo tudi naš novi roman zbudil največje zanimanje. Priprani smo, da smo s svojim izbrano zadejo okus najpreprostejšega bralca kakor tudi najbolj razvitega, ki lahko poseže to pot po zdravi zabavi. Uprava.

Zakaj je napisal dr. Susteršič svojo brošuro?

To vprašanje se pojavlja vsakomur, kdor prečita senzacionalni spis prganega bivšega klerikalnega diktatorja. Odgovor ni težak. Dr. Susteršič si pripravlja povratek v domovino. Hoče pa se vrniti na politično pozicijo. Čuti se sposobnega in vidi možnost, da bi igral v Jugoslaviji zopet veliko, morda še večjo politično vlogo ko kdaj prej.

Glede povratka v domovino zakoniti zadržek za dr. Susteršiča kot jugoslovanskega državljanja ne postoji; že v smislu ustave mu naša država ne more braniti, da se kot njen državljan naseli na njenem ozemlju. Pač pa doktor Susteršič vé, da bi ga pri eventualnem povratku moglo zgrabitati nacionalno masčevanje. Zato je velik del svoje brošure porabil za opravičevanje svoje politike in za dokazovanje svoje korektnosti. Tam predstavlja svet, da ni bil slabši kakor klerikalni voditelji, ki igrajo danes v Jugoslaviji odlično politično vlogo in da je bil on le doslednejši, ali kakor sam pravi, bolj pošten. Glede sedanosti pa ostenativno naglašuje svojo zvestobo napram dinastiji in državi in se svečano odreka vsake zveze s prošlostjo. Njegov namen je torej, ustvariti razpoloženje, da bi njegov povratek ne pomenil nobenega razžaljenja nacionalnih čustev.

S svojimi obožbami proti današnjim klerikalni politiki vrši brezdomno tudj čim masčevanja. Toda to ni glavno, glavno mu je, dokazati konservativnejšemu delu današnje SLS, zlasti duhovščini, da je politika današnjega vodstva pogubonosa, in sebe predstaviti kot spasišila iz zagate, v katero so spravili današnji voditelji klerikalno stranko in pa interese katoliške cerkve. Dr. Susteršič hoče torej pojasniti v klerikalni stranki se vršeci odpor proti oficijelnemu vodstvu ter si tako otvoriti pot nazaj na čelo katoliške politike med Slovenci.

Za ta slučaj slika Susteršič svojim starim prijateljem novo dobo moči in slave. Na dolgo in široko razklada možnost nove politike v Jugoslaviji. Njegova kombinacija je, da prevzame vodstvo države koalicijska najmočnejših plemenskih grup. Na katero stranko misli pri Srbih, je razvidno ne le iz opetovanih laskavih poklonov pred Pašićem, temveč direktno navaja, da bi takšna koalicijska morala biti pod vodstvom najmočnejše srbske stranke. Glede Radića je Susteršičeva izjava ravnotako jasna. Blokaži so mu »edini resni reprezentant večine hrvatskega naroda«. V novi kompromisni politiki vidi dr. Susteršič možnost, da bi se na Slovenskem mogel zopet približati formalni moči, ki je bila nekdanj v njegovih rokah. Program, ki ga riše za bodočo politiko v Jugoslaviji, je konservativen, in je tudi s tega stališča njegova kombinacija stvarno podprta.

Susteršič se hoče torej vrniti, hoče odvzeti pristaše današnji Gosar - Korosevski stranki, morda pod kakšno novo zastavo, geslom in imenom, in pristopiti k ustanavljanju koalicijske blokaži in radikalcu na osnovi velikega konservativnega programa. Njegov načrt torej ni nevaren klerikalni stranki, temveč je le opasen njenim današnjim voditeljem.

Seveda gre za enkrat le za prvi požeh, za prvo tipanje. Zato vidimo, da Susteršič pri opetovanih prilikah dela v tekstu svoje brošure pridržke. Zato tudi še ne objavlja vsega svojega materijala — temveč le grozi, da ima vse kompromitirajoče dokaze proti voditeljem SLS še v žepu. To je migljaj s holom, ki ni ostal brez učinka. Klerikalni listi pišejo o Susteršiču zelo priaznljivo in »Novi čas« le — wilo joka. Ze vedo zakaj.

Politične beležke

† Sestanek zaupnikov JDS za Trbovlje in Zagorje se vrši na Velikonočni ponedeljek ob 10. dopoldne v dvorani Forte, za Hrastnik pa ob 3. popoldne. Na dnevnem redu je med drugim važno vprašanje ureditve sreza, kateremu bodo pripadali ti kraji. Sestanka se udeležijo poslanec dr. Kukevec.

† Nekaj za bedake. Naša ustava garantira svobodo tiska in veljavni tiskovni zakon ne omejuje nikogar, ki hoče svoj spis tiskati in razširiti. Analfabeti, ki pišejo po »Jugoslaviji« uvoznike, pa servirajo svojim čitateljem, da so demokrati (kdo pa?) predhodno odobrili besedilo Susteršičevega spisa ter Susteršiču »dovolili tisk in širjenje te brošure«. Kdor misli, da je to napisano od bedakov za bedake, se moti. Napisano je od lopova za bedake.

† Kdo se še ne sramuje? Že predvčerajšnjim smo opozorili, da je prevzel Anton Pesek v »Jugoslaviji« službo odvetnika klerikalcev, ko jih je doletela usoda, da jih je stari lisjak doktor Susteršič slekel do gola. Včerajšnja »Jugoslavija« znova potrjuje naše opozorilo kot pravilno, kajti njen uvoznik je napisan naravnost v zagovor in pomoč klerikalcev. Da bi na zvit način obrnila oči javnosti od dr. Susteršiča ter od skelečih ran klerikalcev, je prinesla včeraj »Jugoslavija« z velikim poudarkom od klerikalcev očitno naročeno in plačano senzacionalno vest, da so demokrati dovolili dr. Susteršiču povratek, da so ga poklicali nazaj, mu dovolili po prehodnem odobrenju besedila brošure tisk in širjenje ter mu pridobili ministrov pristanek za povrnitev v domovino. Biti mora res že »elo kratkoviden, kdor iz te pisave »Jugoslavije« še ne vili, kako popolnoma v službi klerikalcev je Pesek? list. Tudi pregovor: »Roka roko umije,« je igral ulogo. V ptujski aferi je klerikalno časopisje kakor lev branilo Pesekovo nemoralnost in to tudi še potem, ko je bila že sodna obsodba izrečena. Zakaj ne bi sedaj Anton Pesek branil klerikalne paname, zlasti, ker je ista navzlic gorostasnosti vendarle še manjša kot njegovo lastno moralno grobišče. Zato tem bolj vneto zagovarja njegov list laž, izdaja napredne principe ter omadežuje poštenost. Kdo se še ne sramuje, biti bralec koruptnega in v službi klerikalcev stoječega osebnega glasila Antona Peska? Klerikalci gotovo ne!

† Katastrofa za Savez Zemljoradnih. Pred 22 tedni je pričela v Celju izhajati »Naša vas«. Po milosti srbske Zemljoradniške stranke, ki je žrtvovala nekaj dinarjev, da malo pošegeta svoje bivše zavznike in sedanje nasprotnike samostojne kmete. Gospod dr. Novačan je vzel celo stvar v roke in se potrudil, da osnuje okrog »Naše vasi« slovensko filijalko Zemljoradniške stranke gosp. Avramovića. Prišlo je celo do nekakega ustanovnega zbora v Celju. Zveza med g. Novačanem in stricem v Beogradu pa so se pričele rahljati in čez noč je nastopil krah. Krivda je povsem na strani zemljoradnikov (namreč onih pristnih), ki so bili sicer že od nekdanj monarhistična stranka (tudi pred 22 tedni), pa so pred nekaj dnovi to na jako nepreviden način tudi javno poudarili v parlamentu, ko je načelnik njihovega kluba g. Lazič govoril o kraljevi civilni listi. Slovenski »zemljoradniki« so se medtem šli republikance. Tako je prišlo do katastrofe. »Naša vas« od 18. aprila objavlja na čelu lista pretresujočo vest, da se je Savez Zemljoradnika postavil v nasprotje z »jožefdanskim« celjsko resolucijo, v kateri je poudarjeno »naše republikanstvo«. Načelstvo slovenskega proglasa, da so slovenski zemljoradniki republikanci in da je njihova stranka popolnoma samostojna in neodvisna. Preostaja le še, da se tudi oficijelno proglasi za republikansko stranko, kar pa je pripušeno »prvem velikemu shodu.« — Prt je torej prerezan, katastrofa je tu. Monarhiji in monarhistom bodi bog milostiv.

Po svetu

— Voja odškodnina Bolgarije. Medzavezniška komisija je naznanila bolgarski vladi, da mora Bolgarija letos plačati 10, drugo leto pa 30 milijonov zlatih frankov vojne odškodnine. Po mirovni pogodbi bi morala Bolgarska letos plačati 45 milijonov zlatih frankov, leta 1923. pa še večjo vsoto. Komisija je obenem zahtevala obsežno kontrolo nad bolgarskimi financami.

— Stroški za genovsko konferenco znašajo že sedaj več kot 30 milijonov lir, od katerih jih je plačala občinska uprava mesta Genove 25 milijonov. Stroški se bodo pozneje poračunali z državami, ki so se konference udeležile.

— Baeran duševno bolan? Znani nemško-nacionalni poslanec dr. Baeran, ki je svoje čase vrgel smrdljivo bombo v češkem parlamentu, pobegnil nato na Madžarsko, a se pred kratkim sam izročil praškim oblastem, je bil dne 12. t. m. iz zaporu proti reverzu izpuščen in se je izročil psihiatrom v opazovanje, ker je baže duševno bolan.

— Direktno telefonsko zvezo med Prago in Curijom so otvorili te dni. Zveza gre čez Monakovo, Frankfurt in Stuttgart. 3 minute govora stane 189 Kč.

— Angleško posojilo za Prago. Praška mestna občina je dobila iz Londona ponudbo za posojilo v znesku 3. milijonov šterlingov, ki se bo amortiziralo v 25 letih. Posojilo bo praško mesto porabilo za novo plinarno in za rekonstrukcijo elektrarne v Holeševicah.

— Velikanski požar. V Carigradu so boljševiki zažgali petrolejsko skladišče amerikske tvrdke »Standard Oil Company«. Škoda požarja znaša okoli 2 milijardi dinarjev.

Prosveta

LJUBLJANSKO GLEDALIŠČE

Drama.

Sobota, 15. aprila: Zaprtlo.
Nedelja, 16. aprila: ob 3. pop. »Namišljeni bolnik«. Izv.
Nedelja, 16. aprila: ob 8. zvečer. »Marija Stuart«. Izv.
Ponedeljek, 17. aprila: pop. ob 3. »Golgota«. Izv.
Ponedeljek, 17. aprila: zvečer ob 8. »Pohujšanje v dolini šentflorjanski«. Izv.
Torek, 18. aprila: »Namišljeni bolnik«. D.
Sreda, 19. aprila: Zaprtlo.
Četrtek, 20. aprila: »Marija Stuart«. Izv.
Petek, 21. aprila: »Anatol«. A.
Sobota, 22. aprila: »Namišljeni bolnik«. C.

Opera.

Sobota, 15. aprila: Zaprtlo.
Nedelja, 16. aprila: »Madame Butterfly«. Izv.
Ponedeljek, 17. aprila: »Trubadur«. Izv.
Torek, 18. aprila: »Bajaja«. B.
Sreda, 19. aprila: Zaprtlo.
Četrtek, 20. aprila: »Cavalleria rusticana. Plesna legenda«. C.
Petek, 21. aprila: »Madame Butterfly«. E.
Sobota, 22. aprila: ob pol 8. zvečer »Luzas«. A.

ZVEZA KULTURNIH DRUŠTEV V LJUBLJANI

Ker je podrobno kulturno delo med dolgotrajno vojno takorekoko počivalo, se je izkazalo kot nujno potrebno, da se ta isto na novo organizira, izpolnijo in razširi — in to naj bi se izvršilo s pomočjo ZKD. Ze leta 1908. je bila ustanovljena »Zveza narodnih društev za štajersko in Koroško«, ki je razvila takoj v začetku upalno delovanje. Seveda predvojne razmere žal niso dopuščale, da bi vršila svoje delo tako, kot si ga je zamislila — vojna pa ga je popolnoma prekinila. Po vojni, ob obletnici narodnega vstajenja, se je imenovana zveza obnovila pod imenom »Zveza prosvetnih društev za Slovenijo« s sedežem v Celju. Namestila je raztegniti svoje delovanje na vso Slovenijo, hotela je združiti vsa narodna nepolitična društva v mogočno celoto, da bi z medsebojno podporo tem lažje delovala v prosep ljudske izobrazbe. Kmalu pa se je izkazalo, da Celje ni primerno središče za njeno delovanje. Zato je bilo sklenjeno zvezo reorganizirati in prenesti njeno centralo v Ljubljano. In tako je nastala koncem julija leta 1920. naša ZKD. — Ustanovitve »Zveze kulturnih društev« je bila torej nujno potrebna, saj je po politični osvoboditvi treba naš narod tudi duševno preroditi.

Praški moški zbor Smetana, broječ 55 pevcev nastopi v sredo, dne 19. t. m. v veliki dvorani hotela Union, pod vodstvom svojega zborovodje Rudolfa Černyja. Černy je eden najznamenitejših čeških zborovodij ter je pripeljal svojo pevsko četo do najlepše umetniške okolnosti. Rojen leta 1876. je absolviraj učiteljske v Pragi ter je nato študiral solopetje pri Moricu Walersteinu in klavirsko igro pri Sladkovskem. Z svojimi tovariši Mikolašem Novakom in Svojskijem je ustanovil češki pevski kvartet, v katerem je pel II. tenor, petnajst let, to je od leta 1899. do 1914. je bil duševni vodja tega kvarteta in prepotoval z njim cel svet. V letu 1902. so koncertirali po Češkem, v Nemčiji in v severni Ameriki, kjer so priredili 30 koncertov; v letu 1903. je bil kvartet na Balkanu, v letu 1906. pa je prepotoval celi svet in priredil posebno veliko število koncertov na Japonskem. Ta kvartet ima velikanske zasluge za propagando češke umetne in narodne pesmi. Našemu občinstvu se bo predstavil Černy kot zborovodja na koncertu praške Smetane, ki se vrši v sredo 19. aprila v veliki dvorani hotela Union.

Sporod koncerta praškega pevškega zbora »Smetane«, ki se vrši v sredo 19. t. m. ob 8. zvečer v unioński dvorani: A. B. Tovačovsky: Domovini. Ant. Dvořák: Milenka travička. Zv. Fibich: Tihá noč. J. B. Foerster: Sv. Václav. J. B. Foerster: Orač. J. B. Novak: Dvanaist belih sokolov. J. B. Foerster: Himna (dva zbora). K. Bendl: Izgubljena mladost. Křizkovsky: Utopljenka. B. Smetana: Kmečka. Vstopnice v predprodaji v pisarni Glasbene Matice.

Gledališki list za Ljubljano: Za Veliko noč je izšla dvojna številka »Gledališkega lista« št. 27. in 28., cena 4 Din z reportarjem od 26. aprila t. l. in vsebino: Gustav Strniša: Narodna (pesem). Ponoči pred Vstajenjem, (povest slavne ruskega pisatelja V. G. Korolenka), R. Peterlin Petruška, Sestane (pesem).

V mariborskem gledališču se je v torek zvečer vršila premiera Schnitzlerjevega »Ljubimkanja«, ki je, kakor nam pišejo iz Maribora, dobro uspela.

Mariborsko gledališče. Na Veliko nedeljo ob pol 15. uri se vrši v Narodnem

gledališču ljudska predstava ob polovčnih cenah. Igrala se bo Molierjeva komedija »Skopuh«, zadnjikrat v sezoni. Zvečer opereta »Cigan baron«. V ponedeljek zvečer premiera legende angleškega pisatelja Jeroma »Neznani prijatelj«.

V celjskem gledališču so v torek 12. t. m. gostovali člani ljubljanske drame v »Golgoti«, ki je bila izborna obiskana in je zadovoljila vse.

Sokolski vestnik

Telovadba članov »Ljubljanskega Sokola« se vrši po Vel. noči vsak ponedeljek sredo in petek v dveh oddelkih: od pol 20. do pol 21. ure glavno za starejše brate in začetnike v zletnih prostih vajah, za ostale brate od pol 21. do pol 22. ure; začetek po novem urniku v sredo dne 19. aprila. S tem hočemo olajšati navezovanje zletnih prostih vaj. Pozivljemo vse brate, ki se res žutijo Sokole, ki jim je pri srcu čast in ugled društva naj se začnejo redno udeleževati vaj, da bo moglo matično društvo našega Sokolstva nastopiti z dostojnim številom telovadcev na I. jugoslovanskem vesoljskem zletu v Ljubljani. Pridite vsi!

Sport

Službena objava L. N. P. Klubi, ki nastopijo v ponedeljek dne 17. aprila v prvenstvenih tekmah, se opozarjajo, da postavijo reditelje, in sicer vsak klub 6, ki se morajo pol ure pred pričetkom vsake tekme javiti pri dežurnem odborniku L. N. P. gosp. Kregelju. Razpored tekm na igrišču Sparta-Primorje je sledeči: ob 14. uri Jadran-Slovan, sodnik G. Vrančič; ob 15.30 LASK-Svoboda Moste, sodnik G. Hus.

Nogometne tekme na igrišču ljubljanske Ilirije 16. in 17. aprila. V nedeljo ob 4. uri igra Sparta iz Zagreba proti Iliriji, ob 2. uri predigra Ilirija: Hermes. V ponedeljek ob 4. uri revanša tekma Sparta Zagreb: Ilirija, ob 2. uri predigra Ilirija: Slavija. Zagrebško Sparto smo označili že včeraj kot prvorazredno moštvo, ki goji lepo kombinacijsko igro in ki je Ljubljaničanom iz dosedanjih gostovanj v najboljšem spominu. Hermes je trenutno v jako dobri formi. Ima prvenstvo II. razreda v Ljubljani in utedne biti trenutno za Ilirijo najmočnejše ljubljansko moštvo. Zlasti v forwardu razpolaga s prvostrelnimi močmi, desno krilo Gruden prihaja, kakor se čuje, v poštev za reprezentanco L. N. P., ki ima igrati dne 23. aprila proti Zagrebu. Ilirija postavi proti Hermesu kombinirano, razmeroma jako moštvo. Slavija je eno naših najmlajših moštev. Odlikuje se po brzini in veliki ambicioznosti.

Sportne prireditve v Mariboru. Na Veliko nedeljo bo igrala zagrebška »Ilirija« z »Mariborom«, v ponedeljek z »Rapidom«. Bazen tega v nedeljo in ponedeljek »Rapid« rezerva proti »Korotanu« in »Rapid« rezerva proti »Mariboru«.

Internacionalne nogometne tekme v Zagrebu. Na velikonočne praznike prispe v Zagreb prvorazredno češko moštvo »Slavija«, ki igra v nedeljo proti Haški, v ponedeljek proti Concordiji, v sredo pa proti kombiniranemu moštvu Haška in Concordije. V Zagrebu vlada za te tekme veliko zanimanje.

Danski nogometaši v Pragi. Za Veliko noč igra praška »Slavija« z izbranim danskim moštvom, ki je sestavljeno iz najboljših igralcev Danske. Zastopana bodo nastopna društva: Prvak leta 1921 Akademik Boldklub, prvak leta 1920 Boldklubben 1903 ter društvo Frem, ki je na četrtem mestu.

Klub kolesarjev in motociklistov »Ilirija« v Ljubljani priredi na velikonočni ponedeljek dne 17. aprila Klubov izlet preko Notranjih gor, Borovnice na Vrhniko. Zbirališče izletnikov na križišču Rimske in Tržaške ceste. Odhod točno ob 1. uri popoldne. Vabljeni so vsi prijatelji kolesarskega sporta. — Reditelji.

KATASTROFA OB OHRIDSKEM JEZERU.

Silno deževje in strahovita burja, ki je besnila okoli 10 dni na Ohridskem jezeru, je imela strahovite posledice. Ohridsko jezero in reka Drim, ki sta prestopila bregove in se izlila v najbližjo okolico, sta v četrtek zopet narastla in napravila tekem treh ur strahovit potop, kakršnega nikdo ne pomeni v imenovanih krajih.

V četrtek ponoči je bilo mestoce Struga v par urah popolnoma poplavljen. Voda je dosegla višino treh metrov, porušila mnogo hiš in odnesla s seboj veliko število živine in pohištva. Poplavljeni in popolnoma uničena so tudi vsa sela okoli Struge in ob obali jezera in reke Drima. Tako po vaseh kakor tudi v mestu Strugi je postalo tudi več prebivalcev žrtev katastrofe. Voda je plovila s strahovito brzino. Bili so slučaji, da so prišli ogromni valovi kakor orkan iz jezera in porušili vse, kar jim je bilo na poti, strehe in hiše. Števila človeških žrtev še ni mogoče ugotoviti, računa pa se, da je večje, kakor se je prvotno mislilo.

Vsa vojska in orožništvo iz ohridskega okruža sta bila takoj odposlana na kraj nesreče, da reši obupano prebivalstvo in živino. Na pomoč so bile poklicane tudi posadke iz sosednjih krajev.

Dodatni dostavni roki na naših železnica

»Trgovski list« je objavil 11. t. m. pod naslovom »Nečuvna provokacija železniškega ministristva« uvaževanja vročica članek, v katerem se bori proti naredbi ministristva saobračaja, ki uvaža

Domače vesti

* Vesele velikonočne praznike želi vsem čitateljem in naročnikom «Jutra» — uredništvo.

* Prihodnja številka «Jutra» izide v torek jutraj.

* V Ljubljani so se včeraj mudili glavni tajnik Demokratske stranke posl. Svetozar Gjorgjevič, posl. Wilder in direktor «Riječi» ter «Zagreber Tagblatta» A. Schlegl.

* Minister Pucelj se je včeraj popoldne iz Beograda pripeljal v Ljubljano ter je takoj nadaljeval svojo pot v Velike Lašče, kjer ostane čez praznike.

* Osebnostna vest. Naš poslanik v Pragi gosp. dr. Bogumil Vošnjak je nastopil krajši dopust. Za čas njegove odsotnosti bo legacijski svetnik Mihajlovič vodil posle poslanstva.

* Žrtve klerikalnega hujškanja. Dne 19. marca je priredila samostojna kmotjska stranka v Sv. Kungoti shod, na katerem je govoril tudi posl. Mermolja. Med njegovim govorom je od klerikalnih listov nahujskana klerikalna posestnica Franciška Detiček neprestano vpila: «Živino ste prodajali in v takih milijonih v žep!» Posl. Mermolja je vložil radi tega proti njej tožbo in Detičekova je včeraj pred mariborskim sodiščem skesano priznala, da so jo k nepremišljenim besedam zavedli samo klerikalni listi in da nima nobenih dokazov. Posl. Mermolja je z ozirom na to izjavo izjavil, da ne zahteva zaporne kazni. Detičekova ga je nato prosila za odpustitev in bo poravnala vse sodne stroške.

* Susteršič v Jugoslaviji? Peskova «Jugoslavija» je včeraj priobčila sledečo vest: Demokrati so poklicali dr. Susteršiča nazaj ter mu pridobili ministrov pristaneke za povratek v slovensko domovino. — Se tekom dopoldneva je bil sklican klerikalni generalni štab, da ukrene vse, kar je potrebno glede obrambe klerikalne armade pred biškim klerikalnim vojskovodjem. Med sejo je bila odposlana posebna izvidnica k Antonu Pesku, da poišče, do kam je dr. Susteršič že prodrl. Izvidnica se je vrnila z avtentičnim poročilom, da je strah SLS šele dospel v «Jugoslavijo» in ga torej v Jugoslavijo še ne bo tako kmalu.

* Demonstracije v Dubrovniku. Iz Dubrovnika poročajo: V četrtek jutraj je skupina omladine preprečila izvoz 50 volov in 10.000 komadov jaje v Italijo. Jaja so se prodajala meščanstvu po 3 krone komad. Zvečer so nacionalisti demonstrirali pred hotelom «Imperial» proti zagrebškemu blokaškemu županu Heinzlu. Do incidentov ni prišlo.

* Iz omladinskega življenja. Iz Beograda poročajo: Skupina dijakov beograjske univerze ustanovi v kratkem svoj tednik, ki bo posvečen ekonomskim interesom celokupnega dijaštva, a bo posebej svojo pozornost tudi lepi književnosti. Prva številka novega tednika izide početkom prihodnjega meseca.

* Radiopostaja za Jugoslavijo. Berlinska tvrdka Siemens & Halske je ponudila naši vladi, da na račun reparacij zgradi radiopostajo v Jugoslaviji, ki bi služila za sprejemanje borbnih poročil iz celega sveta. Ta postaja bi bila v stalni zvezi z Nauenom, iz katere se razpošilja vest dvajsetkrat dnevno.

* Konferenca za narodno prosveto. Načelnik našega ministristva prosvete gosp. Vlada Radojevič odpotuje te dni v Pariz, kjer se dne 23. aprila udeležijo otvoritve mednarodne konference za narodno prosveto.

* Prebivalstvo Bosne in Hercegovine. Po ljudskem štetju, ki se je vršilo dne 31. januarja 1921, ima Bosna in Hercegovina 1.875.768 prebivalcev, in sicer: 951.733 moških in 924.035 žensk. Od teh je 1.843.503 jugoslovenskih državljanov, 22.348 izomcevin in 9017 se neoddloži. Po veri je: 820.731 pravoslavni, 586.151 muslimanov, 440.431 katolikov, 11.982 židov, 9225 grško - katolikov, 6617 protestantov, 537 drugih veroizpovedi in 94 brez konfesije. Srbo - hrvatski jezik govori 1.813.298, slovenski 3935, druge slovenske jezike 27.686, rumunski 1319, italijanski 1767, nemški 16.389, madžarski 2631, albanski 523, druge jezike pa 8220.

* Imenovanja v državni službi. Minister za narodno zdravje je imenoval dr. Rafaela Dolinskega za kirurškega primarja pri obč. javni bolnici v Ptuj. — Za uradne živinozdravnike v 9. činovnem razredu so imenovani na dosedanjih službenih mestih: Fran Baš v Mozirju, Anton Sok v Dolnji Lendavi, Leopold Varl v Krškem in Pavel Kolenc v Spodnjem Dravogradu; za provizorna uradna živinozdravnika v 9. činovnem razredu pa sta imenovana: Jože Serbec v Ormožu in Šimen Zibert v Krškem. — Jožef Perjančič, paznik na kr. moški kaznilnici v Mariboru, je imenovan za višjega paznika istotam. Za paznika na kr. moški kaznilnici v Mariboru so imenovani invalidi: Martin Pestator, Marko Franjo, Valentin Avgustin in Ljudevit Bergant; nadalje pomožni pazniki Jožef Cvetko, Franc Čeh in Ivan Meško.

* Inženjerski izpit. G. Vladko Mušič je napravil na današnji tehniški inženjerski izpit iz stavbene stroke.

* Obitni vestnik. Obitniki se opozarjajo, da je ravnokar izšla nova številka «Obitnega vestnika».

* Konzorcij, ki je založil Susteršičevo brošuro tvori trgovci A. Volta, odvet. dr. Pegan in kanonik Šiška. Prodaja jo bivši načelnik «Orla» g. Jeločnik. Brošura je tiskana v 10 tisoč izvodih, ki se deloma bili že vnaprej oddani, ker se je med duhovščino po deželi vršila subskripcija. Zatrjuje, da računa konzorcij s popolno razprodajo. Čisti dobiček je namenjen dru. Susteršiču, ki živi v Volbersu na Tirolskem, kakor pravijo, v ne baš slajhlih razmerah. Konzorcij se je najprej pogajal za tisk s Peskovo tiskarno. Gospod Pesek pa se je očividno zbal, da bi tisk brošure vzbudil reminiscence in svoječasne njegove kupčije se klerikalcem. Zato je po daljših pogajanjih odklonil. Tisk je potem prevzela Blasnikova tiskarna, katere predsednik je kakor znano, g. Albin Prepeluh.

* Gospod šef sekvestra. Na drugem mestu obišno poročamo o aferi sekvestra Koste Ristića. Kakor izvem, je g. Ristić včeraj pri pokrajinskem namestniku zahteval, da se mu izroči vsi sekvesterski posli, ki jih je dosedaj vodil oddelek ministrstva trgovine in industrije v Ljubljani. Pokrajinski namestnik je Ristiću zahtevo odklonil z utemeljitvijo, da je vložen pritožba proti njegovemu imenovanju, katere ministrstvo pravde še ni rešilo. Gospod Ristić se je nato vrnil v Beograd.

* Podla laž. V včerajnji «Jugoslaviji» poročajo njen pujski poročevalec, ki je uslužben na sodnji, da se je v tožbi okr. glavarja dr. Pirkmaierja proti Zelenkotu, ki mu je očitil, da je denuncijant, na razpravi dne 11. aprila v Ptuj Zelenkoto posrečil dokaz resnice in da je bil zato oproščen. Ugotavljamo, da je to nesramno potvarjanje resnice. Dokaz resnice sploh ni bil dopušen in ga je sodnik odklonil že a priori. Zelenko je bil oproščen samo zato, ker se je v prejšnji pravi izpustila formalnost in se ni protokoliralo, da si g. okr. glavar pridržuje pravico zasledovanja zaradi očitka, da bi bil denuncijant. Samo zaradi te formalnosti je bil Zelenko oproščen. Toda razsodba še ni pravomočna, ker se je dr. Pirkmaier pritožil na drugo instanco.

* Smrtna kosa. V bolnici v Murski Soboti je umrla za sušico v četrtek učiteljica v Turinšu, gđ. Pavlina Černe. Stara komaj 21 let, hčerka g. Franca Černeta, učitelja v pok. v Ljubljani. — V ljubljanski državni bolnici je umrl g. Franc Fabjančič, nadučitelj v pok., v visoki starosti. Pokojnik je starejšemu narodnemu učiteljsstvu splošno znana in priljubljena oseba. Pogreb se vrši danes ob štirih popoldne iz deželne bolnice na pokopališče k Sv. Križu. Blag jima spomin!

* Vest o ubojstvu znanega dalmatinskega publicista L. J. Lupisa-Vukića se je izkazala kot neresnica. Tako nam poroča gospod, ki se je vsled naše vesti obrnil brzojavno na naslov nekega Lupisovega prijatelja, ki mu odgovarja, da je Lupis živ in zdrav. Mi smo vest o smrti g. Lupisa dobili iz verodostojnega vira, zato smo jo priobčili in nas le skrajno veseli, da zaslužnega narodnega delavca ni zadela usoda, kakor mu jo je pripisovala prva vest.

* Šolski otroci za Jugoslovensko Matico. Otroci dvorazredne osnovne šole v Naklem so nabrali za pirhe «Jugoslovenski Matici» 222 K 60 vin.

* Kemlji tečaj Ljudske univerze v Mariboru je bil zaključen v sredo. Bil je vedno dobro obiskan in so poslušali izredno hvaležni prof. Pirnatu za zanimiva predavanja.

* Predavanja o elektriki. Ljudska univerza v Mariboru priredi serijo predavanj o elektriki. Predaval bo prof. dr. Pečovnik. Da bodo predavanja zanimivejša, bo predavatelj delal razne poizkuse. Predavanja o elektriki se prične dne 24. aprila ob pol osmi zvečer na drž. gimnaziji. Vršila se bodo vsak ponedeljek.

* Iz «Uradnega lista». «Uradni list» pokrajinske uprave za Slovenijo objavlja v št. 38.: «Zakon o ustanovitvi in ureditvi lekarniškega in sanitetnega skladišča» ter «Razpis vsem upravam sanitetnih naprav».

* Tolmač za francoski in angleški jezik. Višje deželno sodišče v Ljubljani je imenovalo g. Franca Janšo, general-poštabnega majorja v p. in zasebnega uradnika v Ljubljani, za tolmača francoskega in angleškega jezika pri deželnem sodišču v Ljubljani.

* 20.000 dolarjev dobi, kdor ve za Rožo Klein. Amerikanez Štefan Radok objavlja v časopisih: Išcem svojo sestrično Rožo Klein, Američanko po narodnosti, a sedaj dedinjo premoženja 25 milijonov dolarjev (dve milijardi dinarjev). Pogreša se iz za svetovne vojne, ko je došla kot usmiljena sestra k srbski armadi. Od onega časa ni več sledu o njej: Kdor jo najde, — dobi nagrado 20 tisoč dolarjev (poldrugi milijon dinarjev).

* Mrzlo vreme do maja. Raziskovalec polarnih krajev Maks Rabel prerokuje na podlagi dolgoletnih praktičnih izkušenj in študij, da bo mrzlo vreme letošnje pomladi trajalo še tja v znaten del meseca maja. Vzrok dolgotrajne hladne periode je iskati v letošnjih snežnih razmerah Skandinavije. Četudi bi gorak jug pasiral srednjo Evropo, moramo vendar računati s tem, da gorkejša vreme ne bo trajalo dalj kakor dva ali tri dni. V srednji Evropi bo po takih pojavih vselej zopet nastopilo hladno vreme.

* Nesreče in nezgode. Šestletna Albin Dobovšek, rejenka iz Sela pri Ljubljani, se je igrala v postelji s punčko in živo mucko. Ko je lovila mačko po postelji, je zgubila ravnotežje, padla na tla in si zlomila desno roko. — Josip Mohorič, usnjarski vajenec iz Zeleznikov, je tako nesrečno spodrsnil na novo zapadeno snegu, da si je zlomil levo roko. — Ivana Turšič, 67letna dninarica iz Borovnice, je lezla doma po lestvi v podstrešje. Nazajgrede je nenadoma omahnila, padla vznak, si zlomila levo roko in se poškodovala vrhuteka tudi po hrbtu. — Josip Turšič, 67letni posestnik iz Brezovice pri Borovnici, je sedel doma pri peči. Ko je hotel vstati, je segel z desnico po naslonjalu, pri čemer je padel in si spahnil desno roko v rami. — Measarski mojster Frane Novljan iz Ljubljane, je doma po stopnicah tako nerodno padel, da si je zlomil desno roko.

* Otroška nepreviđenost. Francka Campa, osemletna hčerka kočarice iz Jurjevice pri Ribnici, se je doma na dvorišču igrala z leskovo vejico. Mahala pa je z njo tako nerodno naokrog, da se je končno sunila v desno oko in se ranila. Prepeljati so jo morali v bolnico.

* Kap je zadela 60letno Ano Škof, hišnico v tiskarni Blasnikovih naslednikov na Bregu v Ljubljani. Našli so jo nezvesto na hodniku. Poklicani zdravnik dr. Breclj je odredil, da so jo z rešilnim vozom prepeljali v bolnico.

* V oko se je dregnila Zitnik Marija, žena posestnika v Mali stari vasi pri Grosupljem. Ko je šla v sušnico, da bi si izbrala šunko za Veliko noč, je zadela ob palico, na kateri so viseli svinjski kremplji, padla na tla in se poškodovala na desnem očesu.

* Nepreviđen voznik. Marija Kožlakar, dveletna hčerka lesnega trgovca iz Buče nad Kamnikom, se je doma pred hišo, ki leži ob cesti igrala. Kar sta prihredrala mimo z vozom Burkelčev hlapec iz Laz in še neki drugi voznik. Voznika se nista mogla pravočasno ogniti in tako je «trikelj» zagabil otroka in ga vrgel pod drugi voz. Detetu sta šla končno oba vozova čez desno stegno, voznika pa sta, ne da bi se pobrigala za otroka, pogrnala konje v dir. K sreči so opazili dogodek sosedji in spoznali tudi oba neusmiljena voznika. Nesrečnega otroka so na zdravniško oddelbo odpeljali v Ljubljano v bolnico.

* Brezsrčni cigani. Osješki listi poročajo, da je orožništvo v Virju zajelo večjo cigansko tolpo, ki je bila strah vse okolice, ker je kradla otroke in jim polomila roke ali noge, da so pri beračenju vzbujali več usmiljenja.

* Velika defraudacija v Zagrebu. Kakor smo včeraj poročali, je ljubljanska policija aretirala predvčerajšnjem uradnika finančnega ravnateljstva v Zagrebu ofic. Ivana Novakovića, ki je izvršil veliko defraudacijo ter potem pobegnil iz Zagreba. O ponesrečeni poročajo zagrebški listi: Pri tukajšnjem finančnem ravnateljstvu so prišli te dni na sled veliki defraudaciji, katero je izvršil oficijal I. Novaković. Poverjena mu je bila nabava sladkorja za vlado in finančno ravnateljstvo. Zbiral je v to svrhu prispevke uradništva. Nabral je približno pol milijona kron ter potem izginil iz Zagreba. Novaković je rodom iz Gospiča; star je 46 let. Sedaj se nahaja v zaporih ljubljanskega deželnega sodišča.

* Ponesrečen vlom. V noči od 13. na 14. aprila so skušali neznanzi zlikovci vmiti v veletrgovino g. Turada v Mariboru, na Aleksandrovi cesti. S pomočjo vetrnih por so prišli iz Prešernove ulice na dvorišče in od tam v vežo, odkoder so hoteli priti v trgovino, a so bili očitno prepovedani. Včeraj jutraj je bilo najdeno na dvorišču samo nekaj komadov vlomiskega orodja, ki pričajo o ponesrečenem vlomskem poizkusu.

* Nevarni ciganski preroki. V okolici Vurbke se klatijo v zadnjem času cigani, ki se preživljajo s prerokovanjem in tatvinami. Tako je prišla tudi k viničarji Brodnjak neka ciganka in ji prerokovala izredno srečo, ki jo je kmalu doletela. S ciganko je namreč izginilo tudi za 2000 kron perila in obleke.

* Tatvine v Ljubljani. Na ljubljanskem glavnem kolodvoru so doslej neznanji storili v zadnjih dneh ukradli iz železniškega vagona štiri vreče rujavo harvanega kleja v skupni teži 200 kg. Klej je last tovarne za klej in je vreden 10.000 kron. — Iz kuhinje tukajšnje restavracije «Soča» je bilo v sredo ponoči ukradenih mnogo žlice, nožev, vilic in razne nikljeve posode. Škoda je znatna.

* Dober plen so napravili kontrolni organi na obmejnem komisariatu na Jese-nicah. Ustavili so namreč večkratno milijonarko Adelo Baloh in našli pri njej za 200.000 K saharina, ki ga je skušala vtihotapiti in prodati v Kranju. Bogata verižica bo seveda občno kaznovana od carinskega disciplinarnega oddelka.

* Praznike bo preživel v zaporu neki Karel Anžič, ki je pred par dnevi vlomil v restavracijo glavnega kolodvora v Mariboru in odnesel natakariju Ivanu Klančiku za preko 10.000 K obleke. Možakar je hotel s svojim plenom preživeti praznike v Ljubljani, kar se je sicer uresničilo, toda s to razliko, da ne v svobodi, ampak v zaporu. Prijet je bil namreč že na kolodvoru, ko je brez skrbni izstopil iz vlaka.

* Tatvina v Novem Sadu. Iz Novega Sada poročajo, da je bila predvčerajšnjim v tamkašnji železniški restavraciji zagrebškemu trgovcu Henriku Davidu ukradenih 60.000 dinarjev in važni dokumenti.

Objave

* Občinstvo opozarjamo, da se dobivajo vstopnice za koncert pevskega zbora «Smetana» danes v soboto dopoldne od 10. do 12. ure. Na Velikonočno nedeljo in Velikonočni ponedeljek se vstopnice ne prodajajo, pač pa se dobi v torek 18. in sredo 19. t. m. od 9. do 12. ure in od 3. do 6. ure v pisarni Glasbene Maticе.

* Protestni shod državnih slug. «Centralno združenje državnih služitelja u Beogradu» je brzojavno obvestilo pripravljalni pododbor istega združenja v Ljubljani, da skliče 17. t. m. ob devetih po celi kraljevini SHS shode v znak protesta proti mizernim dnevnicam služiteljev in neukaznih uradnikov. Shod v znak solidarnosti v Ljubljani se vrši v ponedeljek 17. t. m. ob 9. uri v Mestnem domu.

* Društvo stanovanjskih najemnikov v Celju. Celjska podružnica društva stanovanjskih najemnikov za Slovenijo ima jutri ob devetih dopoldne v salonu hotela «Balkan» svoj občni zbor z običajnim dnevnim redom. — Redne seje in diskusije se vršijo vsako sredo v klubovi sobi hotela «Balkan».

* Mestni stanovanjski urad v Ljubljani ostane zaradi snajenja uradnih prostorov v sredo, dne 19. aprila, za stranke zaprt.

* Uradne ure pri ljubljanski carinarnici. Kakor nam poročajo, so pri ljubljanski carinarnici od 18. t. m. dalje določene uradne ure tako-le: od 8. do 12. ure dopoldne in od 15. do 18. ure popoldne. Ob nedeljah in katoliških praznikih je carinarnica za stranke zaprta.

* Cirkus Renlow, nam že od lanskega leta znan, pride te dni v Ljubljano, kjer hoče občinstvu nuditi nekaj prvovrstnih predstav. Najboljši material, sloviti jezdni in telovadni umetniki in izborni dresirani konji so vzbudili že v največjih mestih Evrope veliko pozornost in priznanje. Več po oglasih in lepkih po mestu.

* Dotični gospod, ki je v Ljubljani odpeljal psa z Dolenske ceste 23, se opozarja, da istega v teku treh dni pripelje, ker se bode drugače proti njemu sodno postopalo.

Vremensko poročilo

Ljubljana, 14. aprila 1922.

Ljubljana 306 m nad morjem

Kraj opazovanja	ob	Zračni tlak	Zračna temperatura	Veter	Oblačno 0—10	Padavine mm
Ljubljana	7.	768.5	5.7	sev. vzh.	jasno	—
Ljubljana	14.	766.6	17.0	jug. vzh.	del. obl.	—
Ljubljana	21.	769.1	10.0	sev. zap.	jasno	—
Zagreb	7.	764.6	12.0	—	—	—
Beograd	7.	767.1	13.0	brezvetra	—	—
Praga	7.	765.8	8.0	zapad	del. obl.	—
inost.	7.	764.4	7.0	—	—	—

V Ljubljani barometer stanovit, temper. visoka. — Sonce vzhaja ob 5.15, zahaja ob 18.45

Vreme je ohranilo še vedno značaj izredne spremenljivosti. Najsevernejši del Evrope zavzema visok zračni tlak, ki sega preko severovzhodnega Atlantskega oceana tja do Islandije. Ta zračni maksimum, ki se trdovratno drži na svojem mestu že zelo dolgo, odvrta depresije proti jugu, tako ubirajo svoja obligatna pota proti vzhodu z morja zapadno in jugozapadno od Velikobritanskega otočja preko srednje Evrope, — namesto čez Severno morje in čez Skandinavijo ter Finsko, kakor se sicer najpogosteje vrši. Spremenljivo slabo vreme, ki je sicer značilno za ta del severne Evrope, se je tedaj preselilo južneje in nam naklanja že skoro štiri tedne neprestane prijetnosti, dež, vlago in vmes ponovno vlažen mrz ali celo sneg.

Ena teh depresij, ki se je potegnila od

kanala do srednje Adrije, je povzročila pri nas mrzle vzhodne vetrove, ki so temeljito shladili itak ne toplo ozračje, tako da smo dobili v torek tipičen zimski dan s popolnim snežnim metejem. K sreči pa se je istočasno, precej nepričakovano, pojavil vzhodno od nas nad celino zračni maksimum, segajoč k nam od južne in srednje Rusije. Razpršil je depresijo, nahajajočo se nad severno Adrijo, dočim se je istočasno razlegnil Azorski maksimum preko Španije proti nam. Tako je nastopil visok zračni tlak nad vso južno Evropo, ki nam je prinesel zjasnjenje; po dolgem času smo dobili zopet par lepih sončnih dni. Ker pa vlada severno od nas nizek tlak, imamo znova jugozapadne vetrove, toda suhe, situacija, ki nakloni običajno najlepše pomladanske dneve.

Mali oglasi

stanje do 20 besed 5", vsaki nedeljni 5 besed 1 Din. — Trgovski oglaš. doplačila, za prebranje do 20 besed 5 Din., vsaki nedeljni 5 besed 2 Din. — Plača se naprej. Lahko tudi v znak. Na upravljanje se odgovarja in, ako je upravljanje priročna znanja se odgovor.

Službe

Absolvent 4/1061
više strojne šole s prakso, išče službo pri strojem ali elektrotehničnem podjetju. — Ponudb. pod «Tehnika» na mariborsko podružnico «Jutra» 4.

Zastopstvo 1063
večje eksportne trlike sprejme potnik proti ugodni proviziji. — Ponudbe je poslati na upravo «Jutra» pod «Zastopstvo».

Korespondentinja
zmožna slovenske in nemške stenografije s prakso se išče za večje tovarniško podjetje v Ljubljani. Ponudbe na upravo «Jutra» pod št. 52/a.

Išče se 54/a
prodajalka manufakturnih, starejša zanesljiva moč, dobra računarka, za Ljubljano. V ponudbi naj se navede zahteve plače. Vsa oskrba zunaj hiše. Nastop lahko takoj. Ponudbe na upravo «Jutra» pod št. 54/a.

Izložbeni aranžer

(obenem prodajalec) manufakturne in modne stroke, vešč slovenščine in nemščine, se išče za neko večjo trgovko v Mariboru. Ponudbe na upravo «Jutra» pod št. 53/a.

Prodaja

Enonadstropna hiša
v Ljubljani se takoj proda. Kupec ima v teku dveh mesece stanovanje na razpolago. Naslov pove upravnitvo Jutra pod številko 47/a.

Otroška postelj,
prav dobro ohranjena, z mrežo in predalom se proda. Ogleda se jo lahko od 18. t. m. dalje. Naslov pove uprava «Jutra».

Proda se hiša
z malim sadnim vrtom, ajivo in 2 gozdova. Naslov pove uprav. «Jutra». 968

Skoro nov, električen pianino
z močnim glasom, brezhiben, se ceno proda. Lahko se igra tudi z roko. Naslov v upravitvo «Jutra». 1063

Stanovanja

Delavsko stanovanje
se išče proti dobremu plačilu. Opravljati bi tudi posle hišnika. Pojasnila daje anonen družba Aloma Company, Ljubljana. Kongresni trg 3. 1056

Gospodina tšče
lepo mebljeno sobo pri boljši rodovini takoj. Naslov na upravo «Jutra»: Praga.

Stanovanje v Mariboru.
3 sobe, se zamenja z en kims stanovanjem v Ljubljani. Ponudbe pod «Maribor» na mariborsko podružnico «Jutra».

Razno

Kupim manjšo hišo
ali vilo v Ljubljani. Ponudbe na K. Milčević, Moste pri Ljubljani. 1072

Slavnemu občinstvu
se priporoča Jakob Janež, vodnjakarski mojster v Ljubljani, Hradskega vseh št. 32. Izdeluje vodnjake vseh vrst po najnižji ceni 1062

Devetstopetnajsto

Tragedija naroda.

Da, poslednji stebri pokajo in se majoje. Prvi glas sredi množice nam je vračajočim se, naznanjal, da je vrhovno poveljstvo že zapustilo Kosovo in odšlo proti Prizrenu.

Odkar se je vrhovno poveljstvo odtrgalo od Kragujevca, se ni nikjer več dolgo ustavilo. Sprvo je poskušalo v Kruševcu, Kraljevu, Raški, Mitrovici primorano zapustiti tudi ta kraj, se je podalo preko Kosova v poslednji del svobodne Srbije.

Velike množice ljudstva, drenjajoče se na tesnem prostoru pred načelstvom, ki so dosedaj tolmačile vsak prihod tudi najnavadnejšega voza ali avtomobila in jih je zadovoljeval najmanjši pojav, so na enkrat utihnile od osupljenosti in skrbi. Še vedno stoje na istem prostoru in zamišljeno molče. Ljudje se sprašujejo s pogledi, toda nihče nima več moči, da tolmači današnji dogodek, ker vsakemu je postalo jasno, da beg vrhovnega poveljstva v Prizren že sam po sebi dovolj jasno slika položaj.

«Dobro, a kdo jih je videl na lastne oči? Najbrže zopet govornica?» vprašuje vojaški zdravnik, navajen, da rešeta in rešeta, predno dožene diagnozo.

«Nihče jih ni mogel videti», mu odgovarja kavarnar, ki je pred letom dni baš v tem času obljubljal vso svojo klet, kadar pade Sarajevo. «Odšli so iz Mitrovice v Lipani, a ta cesta ne vodi tu mimo.»

«Na avtomobilih?»

«Pa da!»

«Toda ljudje božji, počakajte malo. Tako enostavno ne morem verjeti, da je vrhovno poveljstvo zapustilo Kosovo, dokler je vlada v Raški in kralj v Prokuplju. Ni mogoče!»

«Kakor hočeš, toda tako smo slišali,» pristavlja bolehní gospod, katerega je potrla vest, bolj kot vse ostale.

Toda doktor nadaljuje:

«Ali veš, kaj pomeni, če odide vrhovno poveljstvo v Prizren, poldrugo uro od meje? Poslednja beseda bratje!»

«Seveda poslednja,» pritrjuje bolehní gospod.

«Počakajte me, vprašam na diviziji. Ne zdi se mi verjetno!»

«Le idi, tudi gospod Jankovič je odšel v načelstvo. Mi počakamo.»

Dočim sta se gospod Jankovič in zdravnik nahajala v načelstvu in pri diviziji, je vest o begu vrhovnega poveljstva že preromala vso pot od trgovine do trgovine, od kavarne do

39 kavarne. Vse skrite kotičke, je preplavila in naenkrat se pojavijo ljudje, s svežnji v rokah, s tovari na plehah. Vse drvi pred načelstvo, pripravljeno za beg. Pričakujejo le naslednjega potrdila. V trenutku se je spremenil trg v taborišče obupancev. Begunci iz Beograda, Niša in Skoplja, so dobro vedeli, da je za človeka najbolje, da čimprej stori kar je treba. Med njimi so se nahajale žene, zapuščene vdove, prosiče, da jim svetujemo. Materam je upadel pogum, a treba je poleg sebe samoga tolažiti še otroke in jih hrabriti. Lačni gotovosti kljujejo odgovore drug drugemu iz oči.

Nekatere družine, ki so dovoli pretrpele do Prištine, ne pričakujejo niti odgovora. Nikomur več ne verujejo, ne pričakujejo resnice, temveč odhajajo.

Velik vojaški avtomobil, ki vozi s postaje material, odvažata nazaj družine, da se odpeljejo z vlakom do Ferizoviča in potem — kakor Bog da. V avtomobilu se že duše med košarami, svežnji in kovčki žene in otroci.

Krik, vriskanje, prošnje, preklinjanje, prerivanje te množice prevpije glas topov. Dočim se v tem delu Prištine vse zmedeno preriva, se v drugem delu mesta prav lepo trguje. Tam zada, ker se labška cesta izliva v mesto, se je razvilo bogato tržišče, sijajnejše od sejmov za časa kralja Miljutina, kamor so prihajali Dubrovčani in Benečani, kupci daljnih istočnih krajev, da prodajo kruševčki plen.

Po mokri travi so razprostrli vojaki ob obeh straneh ceste svoje plašče in plahte ter zložili na njih vse svoje blago na prodaj. Polno sveta mrgoli med temi prodajalnicami, po največ Turki, ki počakajo sovražnika. Napolnili so ceste ter se kretajo od prodajalne do prodajalne, barantajo za ceno, kupujejo na debelo in drobno. Vse je naprodaj, ženski šolnčki, sladkor, perilo, rokavice, čokolada, puder, nogavice, kava, krtačice, da celo stezavniki. Nekatere stvari so drage, druge popolnoma brez cene. Ženske stezavnike so prodajali sprva po 40 para, potem po 20 para. Ženske rokavice tucat 1 dinar; volneno perilo in moške nogavice so takoj poskočile, a ženske obdržale približno isto ceno, ker so jih edino Turki kupovali. Tudi čokolada, kava in sladkor so obdržale stalno in pristojno ceno.

Moji prijatelj je hotel kupiti toplo grejko za pod srajco. Pravil mi je, kako težko sramoto je občutil ter se je vrnil, ne da bi kaj kupil. Ustavil se je pred zalogo ženskih stezavnikov, podveznic, gumbov za srajce, rokavic, ogledal in pudra.

«Pri bogu,» pravim vojaku, »prodaj, vzemi denar, toda ne pripoveduj nikomur, da so te stvari iz oficirske zadrage.»

«Pa kaj,» se čudi vojak, »nismo jih ukradli in ni me sram. Sovražnik prihaja v mesto, pa so dejali naši, bolje, da vzameš

d, kakor on. In vzel sem, pa zakaj, če moram plačati 4 dinarje za kruh.»

«Je že res», mu pravim, saj ti ne zamerim, samo prosti te, ne pripoveduj Turkom, da so te stvari iz oficirske zadrage. Kako se bodo smejali, ko bodo gledali te šolnčke, puder in stezavnike.»

«Saj jih nisem jaz kupoval za oficirsko zadrugo», skomignu vojak z ramen in nadaljuje svoj posel.

Med tem je prišel iz načelstva gospod Jankovič ves blede in razburjen in namah ga obkoli množica.

«Izpraznujemo!» spregovori s tihim, šepetajočim glasom.

«Kdo?»

«Načelstvo. Blagajna je že zaprta in zabita.»

«A divizija?»

«Tudi tam zabijajo.»

«Kaj pa vrhovno poveljstvo?»

«Odšlo v Prizren.»

«Pa vlada?»

«Odšla v Mitrovico.»

«A kako na fronti?»

«Ne vem. Načelnik še ni dobil zveze z Gilanom in Ferizovičem.»

Ljudstvo se razbegne. Sedaj se je že vsak odločil in jo mahnil domov, da se posvetuje z družino. Ljudje planejo na dvorišče, v zakotne ulice, poskušajo dobiti vozove, konje, vole, kar bi jim pač moglo koristiti. Železnica do Ferizoviča nima zanje nobenega pomena, ker tam še bolj primanjkuje prevoznih sredstev.

Gospod Jankovič pa je stopil z dvoje ali troje prijatelji, ki so jasno spoznali iz njegovega obraza, da jim še ni vsega povedal, v neko trgovino, kjer se je nahajala prej advokatska pisarna. Tam so se sedaj shajali begunci, da se pogovore o vsem novem in se medsebojno ohrabre. Vsi trije so zaprli vrata za seboj.

«Kaj je,» šepčejo prijatelji.

«Gilanski telefon je presekán in oblasti so zapustile mesto.»

«To pomeni?»

«Da je tudi Kačanik padel.»

«Kateri Kačanik?»

«So že na postaji.»

«A vraga, toda poveljstvo čet je še v Ferizoviču?»

«Ne, je že v Liplanu.»

«Za vraga, potem nam presečejo pot v Prizren.»

«Čim prej na pot, prijatelji!»

«Nekateri odhajajo nazaj v Koršumljio.»

(Dalje prihodnjic.)

Stroji za obdelovanje lesa Turbine - armature sesalke zvonovi Strojne tovarne in livarne, d. d., Ljubljana

Trgovska banka, d. d., Ljubljana.

Poziv k subskripciji novih delnic.

Izredni občni zbor Trgovske banke, d. d., Ljubljana, je sklenil dne 25. marca zvišati delniško glavnico

od K 10,000.000— na K 30,000.000—

z izdajo

50.000 novih delnic à K 400— nom. v skupnem znesku K 20,000.000—

pod nastopnimi pogoji:

1.) Dosedanji delničarji imajo pravico prevzeti na podlagi vsake stare delnice eno novo à K 400— nom. po K 480— več 5 % obresti od nom. K 400— od dne 1. februarja 1922. do dne plačila.

2.) Vsi oni subskribenti, ki so že pri prejšnji emisiji subskribirali in znesek vplačali, dobe nove delnice pod istimi pogoji, kakor pod točko 1.)

3.) Nedelnarji dobe delnice proti takojšnjemu plačilu po tečaju K 530— več 5 % obresti od nom. K 400— od dne 1. februarja 1922. do dne plačila.

4.) Nove delnice so deležne čistega dobička za leto 1922. in opremljene s kuponom za leto 1922.

5.) Nove delnice se izročijo subskribentom tekom leta 1922.

6.) Repartitijo delnic, določenih za nove delničarje, si pridržuje upravni svet po končanem subskripcijskem roku.

7.) Subskripcija novih delnic se vrši od dne 3. aprila do dne 3. maja 1922., in sicer:

a) pri Trgovski banki, d. d., Ljubljana (začasni poslovalnici v Beethovnovi ulici št. 10) in njeni podružnici v Mariboru;

b) pri Kmetaki posojilnici za ljubljansko okolico, r. z. z. n. z., Ljubljana.

8.) Ako bi se posameznim subskribentom ne moglo dodeliti polno število podpisanih delnic, se vplačani zneski pridržijo in se bo dodelitev manjkajočih delnic izvršila pri novi subskripciji.

V Ljubljani, dan 25. marca 1922.

Upravni svet

Trgovske banke, d. d., Ljubljana.

844

V trgovini

O. Bernatovič

Mestni trg 5

se dobe še po jako nizki ceni:

moške obleke	od 100 Din naprej
Raglani	od 250 Din naprej
moške hlače	od 80 Din naprej
damski plašči	od 150 Din naprej
damski kostumi	od 180 Din naprej
damske modne obleke	od 200 Din naprej
damska krila	od 60 Din naprej
in bluze	od 30 Din naprej

Spomladne novosti vedno v zalogi.

877

M. KUŠTRIN
LJUBLJANA

Tehniško in elektrotehniško podjetje. Trgovina s tehničnimi in elektrotehničnimi predmeti na drobno in na debelo. Velika zaloga vseh vrst gumija, kolesne in avtomobilske pnevmatike. Slavno zastopstvo polnogumijastih obročev iz tovarne „WALTER MARTIN“. Na razpolago je hidravlična stiskalnica za montiranje polnogumijastih obročev.

Centrala: Ljubljana, Rimska cesta št. 2.

Telefon št. 588.

Brzjavni: Kuštrin Ljubljana.

Podružnica: Ljubljana, Dunajska cesta št. 20.

Telefon št. 470.

Maribor. Jurčičeva ulica št. 9. Telefon št. 183.

Beograd, Knez Mihajlova ulica 3.

JUGOSLOVANSKA UNION-BANKA

preje **MARIBORSKA ESKOMPTNA BANKA**

3196

Ustanovljena leta 1872

Ustanovljena leta 1872

Beograd, Gornja Radgona, Kranj, Ljubljana, Maribor, Murska Sobota, Velikovec

Ekspozitura v Škofji Loki.

Akcijski kapital K 30,000.000
Rezerve K 16,000.000

Izvršuje vse bančne posle
== najkulantneje ==

Kaj nas zanima

Koroški pekel

Čudne stvari se dogajajo onstran Karavank. Tam za demarkacijsko črto se začne dežela silila in brezpravnosti, sredi civilizirane Evrope dežela upravne in pravne anarhije, kjer se svobodno izživljajo brutalni instinkti germanske rase, neovirane po zakonu, neotesnjene po humanitarnih ozirih, suvereno prezirajoče pogodbe in internacionalno garantirane pravice manjšin. Kdo na Koroškem se meni za senžermensko pogodbo? Ko bi ne obstojala, bi dejanski položaj naših rojakov tam ne bil za las drugačen. Koroški Slovenci so bili žrtvovani nemškemu molohu, da nad njimi znoši svoj srd in maščevalnost zaradi ponižanja, ki ga je doživel. Beseda o koroškem peklu je resnična kakor malokatera. Zakon štiti tam samo izvoljeni narod, slovenska raja stoji izven njega. Komur se zdi ta trditve pretrda in pretirana, naj nam dokaže samo en slučaj izmed nešteto slučajev nasilstev in lo-povščin, prizadanih po plebiscitu koroškimi Slovencem, kjer bi bila zadelo zločinca zaslužena kazen. Uprava dobiva svoja navodila od Heimatsdiensta, žandarmerija je njegov izvrševalni organ, justica njegova ponižna dekla. Sodniki so kolovodje Heimatsdiensta. Imeni kakor Raunig in Peotsch pomenita v pravosodstvu evropski škandal. Politična uprava s svojimi Rainerji in Friedli ne zaostaja. To so poglavja, v katerih bi se dale pisati knjige. Za danes naj se pomudimo samo pri najnovejšem slučaju nasilja, ki sam dovolj jasno dokazuje resničnost naših trditev in nevzdržne razmere na Koroškem.

Tam v idilično ležečem Grebinijskem Klostu, v starodavnem poslopju, ki služi danes kot župnišče, v krasni okolici grebinijski, kjer nas sleherni korak popelje mimo znamenitih zgodovinskih spomenikov, so hoteli Slovenci 12. marca t. l. zborovati — tiho, skromno, zase po § 2, ne hoteč vzbujati najmanjše pozornosti. A komaj je bilo zborovanje prijavljeno glavarstvu, že so bili obveščeni tudi kolovodje Heimatsdiensta, med njimi grebinijski župan. Mobilizirali so svoje čete iz vse velikovške okolice. Izdalo se je povelje: Vse v Grebinijski Koroška domovina v nevarnosti! Izdajalci so na delu! Res so se na dan zborovanja valile trume heimatsdienstlerjev od vseh strani: iz Velikovca in Vovber, iz Djekš, iz Malega St. Vida itd. v Grebinijski, oborožene s palicami, bikovkami, s pištolami in revolverji. Komandirali so jim generali: sodni nadsvet. Peotsch, župana Rabitsch in Schwarz ter Na-gele in Velikovca. Okoli poldrug ti-so se jih je zbralo. Bila je to prva preizkušnja za tajne bojne organizacije Orgesch in Orka, zasledujoče velenemške cilje in dobivajoče svoja navodila iz centrale v Münchenu. Kakor običajno, so se mnogi prej napili korajže, saj to ob takih prilikah nič ne stane. Govori se, da je tudi žandarmerija dobila svoj bakšič, da bi

o pravem času zatisnila svoje oči. Ganljivo je bilo gledati, v kakli lepi slogi so se našli velenemci in socijalisti, ko je šlo za skupen boj proti »sovražniku domovine«.

V imenu nemških tolp je zahteval poveljnik žandarmerije, da se zborovalci razidejo, češ, Heimatsdienst ne trpi tega zborovanja. Dobil je odgovor, da Heimatsdienst za Slovence ni nobena oblast. Ko so Slovenci izjavili, da ne pustijo nobenega nevaljenja na zborovališče, je druhal vdrla v poslopje, vlomila dvoje duri in začela pretepavati navzoče, ki so morali, neoboroženi, pred silno premočjo zbežati. Nemške tolpe so besnele. Nad nekaterimi odličnejšimi Slovenci so posebno znosile svojo jezo. Župan Schwarz jih je množično označeval. Ta jih je bila s pestmi, palicami, pištolami, jih suvala z nogami, metala kamenje, jih psovala in vse opljuvala. Večina orožnikov je gledala pasivno to početje. Tisti dan Slovenci v vsej okolici niso bili varni pred napadi. Posamezniki so bili napadeni od celih gruč. Značilno za surovost teh ljudi je, da tudi ženskam ne prizanašajo. Ena je pripovedovala, kako se je je lotila na cesti gruča moških, ko jim je povedala, da gre k popoldanski službi božji v Grebinijski Klost. Vrgli so jo ob tla, v blato, jo pretepavali, ko je zbežala, so tekli za njo in jo začeli znova biti do nezvesti.

Vse to so gola dejstva. Nemci sami jih ne tajijo, še celo, kar žarko osvetljuje njih moralno kakovost, z njimi ponašajo in s neverjetnim cinizmom pišejo v svojih listih o tem dogodku (primerjaj »Freie Stimmen« z dne 20. marca). Zadoščanja nihče od napadencev ne pričakuje. Ali ga naj išče pri sodišču, tistem sodišču, katerega predstojnik je bil eden izmed kolovodij in aranžerjev napada, od istega sodnika, ki je prišel nekaj dni pozneje z velikovškim županom na čelu številne tolpe v narodno šolo v St. Rupertu, kjer stanujeta zdravnik dr. Petek in šolski vodja Kuper, ter od njiju zahteval, da do 1. aprila izgineta iz Velikovca, ker sicer se ju bo s silo odstranilo in postavilo čez mejo (!). Da si poškodovanci in ranjenci ne bi mogli preskrbeti zdravniškega spričevala, so Nemci stražili pred stanovanjem slovenskega zdravnika v Velikovcu.

Neverjetno je, da je kaj takega dandanes še mogoče v državi, ki hoče biti kulturna. Koroške razmere nalikujejo v marsičem albaniskim; zato se nam vsiljuje prepričanje, da mirna rešitev narodnega vprašanja koroških Slovencev ni mogoča. Ni upanja, da bi si kdaj koroški Slovenci iz lastne moči priborili najelementarnejše pogoje lastnega narodnega obstoja. Koroški Nemec je ostal isti, kot je bil pred vojno. Ne vemo če še obstoja kak narod na svetu, ki bi mu bil tako docela tuj vsak čut za kavalirstvo in pravičnost, ki bi tako dosledno meril z dvojnimi merilom svoje in tuje zahteve, ki bi sebi vse dovolil, drugim

vse odrekal. Kar dela najradikalnejše med njimi še posebno odvratno, to je, da se družijo pri njih brutalnost s hinavščino, da se ne morejo nikoli dovolj zgražati nad »izdajalci domovine«, ki jim pa odrekajo najprimitivnejše pravice lastnega narodnega življenja in od katerih zahtevajo, da bi se nekemu tesnoprčnemu koroškemu patriotizmu na ljubo odrekli svoji narodni samobitnosti. Dosegli bodo edino to, da bodo koroški Slovenci vedno bolj hrepeneče obračali svoje oči tja, od koder se jim edino obeta odrešenje, tja v svobodno Jugoslavijo, ki jo znajo naši neodrešeni bratje vse drugače ceniti, kot njeni lastni sinovi.

Jadranska železnica v francoski luči

Pod tem naslovom je Ernest Lémonon napisal v »L'Europe nouvelle« daljši članek, ki dokazuje, da se pričinja zapad zopet zanimati za nekatere naše najvažnejše probleme.

Lémonon uvodoma navaja: Dunajska vlada ni zgradila cest, ni dopuščala sploh nobenega razvoja. Zatretilo je bilo treba slovanstvo. Dinarske Alpe so bile Dunaju dobrodošel izgovor, da je lahko pustil primorsko prebivalstvo povsem osamljeno. Dalmacija je docela neizrabljena. Od pol drugega milijona hektarjev rodovitne zemlje je nad milijon neobdelane. Vodne sile ne zanimajo nikogar, nikdo ne osušuje barja, nad sedemdeset odstotkov prebivalstva je brez šol.

S propadom Avstrije je tudi za iztočno jadransko obalo napočila nova doba. Velike organizacijske naloge so stopile pred Slovence. Skoraj vse se mora pričeti iznova, na ledini. Najvažnejše delo pa je jadranska železnica, ki bo Dalmacijo šele odprla, jo združila z zaledjem, omogočila pristop k drugim delom. Brez železnice ni lastnega gospodarskega življenja, še manj pa posredovanja med iztokom in zapadnim sredozemskim ozemljem.

Dalmatinske železnice.

Avstrija ni zgradila v Dalmaciji več, ko nekaj izredno kratkih železniških vejic. Iz Splita se vijuga kratka proga do Knina, kjer zadne ob Dinarsko pogorje. To je treba predreti. Knin mora dobiti zvezo z Banjaluko in s savsko dolino, da dobita Šibenik in Zadar svoje zaledje, ki ga sedaj nimata. (Avtor govori o italijanski in jugoslovanski posesti na iztočni jadranski obali, kakor da smo dobili vsak pol in da smo v najlepšem prijateljstvu.)

Split je zvezan tudi s Sinjem, odkoder bi se moral dobiti spoj z bosanskimi progami. Svoječasno je bilo izdelanih dovolj načrtov. Kallay je bil predlagal zvezo s Splitom, bodisi čez Livno-Bugojno-Sarajevo, čez Bili brig (= Beli breg), ali pa ob doljni Neretvi pri Mostarju. Split mora vsakakor dobiti zvezo z Bosno in Srbijo. Sarajevo je zvezano s Savo pri Brodu, tudi ima dve progi, zgrajeni iz stratežničnih ozirih proti Srbiji. Progi vodita ena na Uvac, druga na Višegrad in Mokrogoro. Pred vojno je dunajska vlada dala študirati zvezo Uvac-Mitrovica, kjer neha nemška železnica na Skopje-Solun, in zvezo

Mokrogore s progo Užice-Kruševac-Niš. Spominjamo se na »expose« Aehrenthalov leta 1908., ki je tako dovolil Rusijo, zvesto dogovoru v Münstergu. Beogradske vladi se sedaj ni več treba bati teh nemško-avstrijskih groženj, zato bi morala na lasten račun obnoviti te projekte. Z njih uresničenjem bi izravnala teritorialne razlike v novi kraljevini Srbov, Hrvatov in Slovencev.

Hercegovaške železnice.

Dalmatinske luke med vojno torej sploh niso imele nobene zveze z zaledjem, pač pa hercegovinske, Metković in Dubrovnik-Gruž, ki imata zvezo z Mostarom-Sarajevom-Brodom. Toda ta proga, ki jo sicer turisti celo posečajo, nima znatnega blagovnega prometa. Gruž je v zelo oddaljenem zalivu, ki ni pripraven za trgovsko luko. Upati pa je, da bo obnova Bosne dala tudi Gružu in njegovi železnici kaj razvoja. Ni pa dvoma, da se bo v bodočnosti vsa trgovina obrnila na Šibenik in Split, ki sta lažje pristopna.

Donava-Jadran.

Spominjamo se na zelo številne projekte, ki so jih razne balkanske države izdelovale okrog 1908 za zvezo Donave z Jadranom. Rusija je bila takrat vznemirjena zaradi »Drang nach Osten«, in je na avstrijski projekt solunske železnice (od Uvca na Mitrovico-Solun) odgovorila s tem, da je od otomanske vlade zahtevala koncesijo za železnico, ki bi vezala Kuršumlje s črnogorskim Barom preko Prištine, Prizrena in doline Drina. Kuršumlje na srbskem teritoriju ima zvezo z Radujevcem ob Donavi, blizu bolgarske meje. Most med Radujevcem in Prahovim bi dovolil direktno zvezo nove proge z rumunskim omrežjem.

Pa tudi več drugih projektov »Donava-Jadran« se je pojavilo. Turška vlada je ugovarjala, da sme ta železnica končati v črnogorski jadranski luči, marveč v kakšni turški, n. pr. v Sv. Ivana Medovanskem. Črnogorska vlada pa je zopet zahtevala, naj bi se ne izpeljal ta srbsko-ruski projekt, marveč mesto projekta Kuršumlje-Prizren-Bar drug severnejši, ki bi že pri Peči stopil na črnogorska tla in vozil na Bar skozi dolino Morave in na skadarsko jezero. Pa tudi sofijska vlada se je oglašila. Njen načrt »Donava-Jadran« je izhajal iz Vidina, vodil na Sofijo in Skopje in dosegel obalo v Draču v severni Albaniji. Danes je bolj ko kedaj poprej potrebna železnica, ki bi vezala Donavo z Jadranom preko kraljevine Srbov, Hrvatov in Slovencev. Neobhodno potrebno je, da se direktne interesirane velesile neposredno sporazumejo, in brez dvoma je, da je stari srbsko-ruski projekt doslej morda najboljši med vsemi.

Solun-Jadran.

Istočasno se ponavljajo predlogi za železnico od Soluna na Jadran. Zlasti dva predloga hočeta zvezati stransko ožino s arhipelom. En predlog misli na progo od Bitolja na Ohrid in Drač. Bitolj že ima zvezo s Solunom, v rokah nemške »Družbe iztočnih železnic«. Drugi načrt hoče zvezati Bitolj z Valono. Oba predloga

sta drugi odgovor na avstrijsko-nemško misel, ki je hotela Solun. Progi Solun-Skopje-Mitrovica-Sarajevo je odgovorila proga Solun-Drač ali Valona. Nemški načrt je hotel priključiti balkanske železnice srednjeevropskemu omrežju, sredozemski načrt pa latinskemu vplivu.

Tudi načrt Solun-Jadran bi se moral obnoviti. Prinašal bi zelo velike koristi. Zlasti se zanimajo za transalpsko železnico naši italijanski prijatelji, ki bi radi eksplotalirali tudi Dalmacijo. (Francoski referent je očitno podučen iz italijanskega vira).

Mednarodno vprašanje.

Vprašanje jadranske železnice se tiče ne samo Jugoslavije, Rumunije, Bolgarije, Grške in Italije, marveč je eminentno mednarodno vprašanje, ki direktno interesira vse one vesesile, ki so se udeležile vojne 1914.—1918. Če balkanski poluostrvje še nima lahkih in praktičnih dostopov na zapad, se pač njegova trgovina ne more posluževati drugih poti, kakor pred vojno. To je takozvana pot Orienteks-presa, ena glavnih nemških prosvetnih žil in velikanski pripomoček za razvoj nemškega gospodarskega življenja in njegovega vpliva. Nova gospodarska pota se morajo odpreti čez arhipel, Jadran in sredozemsko morje. Namesto proge Carigrad-Hamburg mora stopiti druga sredozemska proga. Ta pa ne bo prišla sama od sebe ali iz samih lepih besed in dobre volje. Priti mora do činov. Za razvoj balkanskih narodov so nove železnice neobhodno potrebne, in tudi za razvoj izven nemškega vpliva. Tudi glede Jadrana potrebujemo dobro železniško politiko. Ta mora stremeti za sporazumom med prizadetimi velesilami, da se odstrani škodljiva konkurenca. Tudi se mora izdelati točen skupen program, ki se mora izvršiti na korist nas vseh na bogati jadranski obali.

Tako ta zanimivi in zelo podučni članek ugledne francoske revije. Podučen zlasti za mišljenje zapadnjakov o nas.

Afera Ristić

V našem listu se je že večkrat omenila takozvana afera Ristić. Naziv te afe-re po Ristićevi osebi ni točen, ker leti jedro stvari globlje.

V Libojuh v Savinjski dolini je tovarna kamenina, ki je bila po treh četrtinah last nemških državljanov »Schutz«, po eni četrtini pa last neke naše državljanke. Ko je bila izdana sekvestracijska naredba, so bile one tri četrtine, ki so bile last nemških državljanov sekvestrirane in likvidirane. Prodane so bile trem našim državljanom, ki so postali na podlagi pogodbe, odobrene od oddelka ministrstva trgovine in industrije v Ljubljani zemljiščni lastniki treh četrtin, oziroma pozneje vse tovarne. Pozneje pa so likvidirani člani rodbine Schütz tožili našo državo pred mednarodnim sodiščem v Zenevi zaradi izvršene likvidacije. Ministrstvo pravde je nato kratkotalo dalo dne 15. novembra 1921. vso tovarno vnovič pod sekvester. Brez poprejšnje napovedi se je pojavil koncem novembra 1921. v tovarni penzionirani polkovnik Kosta Ristić, izjavil, da je državni komisar in kratkotalo odstranil lastnike.

Vse predstavke lastnikov so bile brez uspeha. Zato so vložili pred sodiščem v Celju proti državi tožbo zaradi motenja

Spominska knjiga na Prešernovem domu

Pri Ribiču na Vrbi so častilci Prešernovi položili pred par desetletji na mizo spominski album; kdor pri-roma v to hišo, se podpiše vanj. Na prvi strani je posvetilo Zofke Kvedrove in A. Aškerca.

Čudovita je ta knjiga. Naših zadnjih dvajset let je v nji izraženo. Predvojne razmere, odhod fantov v vojsko, vsa potrlost in obup med vojno, prihod beguncev, upanje v zmago, koroška nesreča in veselje ujedinenja. Kakor nit pa se vije med vsemi posvetili Prešernov verz: »Vremena Kranjec bodo se zjasnila...«

Pride Janez V., krošnjar iz Kamne gorice, in napiše z okorno roko:

»Čast in slava naj doni z vseh hrlbov in dolin, iz vseh človeških src in ust slovenskih.«

Milica G. pa:

»Pevaj, slovenska ti dobrava, hrumi mogočno reka Sava, vriskaj ponosno duša zdrava: Prešernu slava, slava, slava!«

Pepica S., pisateljica, pa še huje:

»Zemlja mati ni rodila sina ti enakega. Zemlja mati ni povila sina mu prvakega.«

Franica R. pa bolj zdravo

»Sem pevka in peti mi vse je na sveti.«

Takih in enakih je veliko; vidi se jim, kdo jih je napisal, vendar so pa tako uzele VI. Levstika, da je zarenčal:

»Suženjsko teme obrij, filistejec, ne reci imena, istniških vencev ne vij glavam arkadskim, helot.«

Ljubljanski odvetnik je takole napisal:

»Dragi tovariš, advokat Dr. Prešeren!«

»Cel dan iz pravd koval bom rumenjake,

Zvečer s prijatli praznil bom bokale.«

Obhajajo pa mene misli take: današnjim dnem ni peti take hvale. Takrat bokali — svitli rumenjaki — Ostali nam so le — skrbi oblaki.«

Gašparja P. so pa verzi tako ujezili — mož je gotovo praktično mislil — da je vse pesnikovatelje opomnil: »Razen par ljubljanskih dem se nihče ne spomni, da v bližini Prešernu v čast postavljenega bronu živi v bedi Prešernova hči.«

Pa listaš naprej in se raveseliš:

»Po tvoje bomo delali, mi kar nas e še prešernovec.«

13. maja 1914. Ivan Cankar.

»Če bi znali!« — Milena.

Otroci pa zelo ljubko, na primer: »Rafko v šolo ne hodi, ker je šele šest let star, vendar pisati nekoliko zna.«

Ali pa: »Mlad sem še, pa vem te že ceniti, o veliki Prešeren!«

Milan K. II. a.

Zelo naivno pa B., dijak:

»Slava možu velikanu, velikanu, ki je žrtvoval svoj duh za svoj slovenski narod. Toda veliko več bi storil on, čigar ime je zapisano z zlatimi črkami v zgodovini slovenski, ako bi ga ne vzela prezgodnja smrt. Ob prvem vstopu ali obisku njegove rojstne hiše...« itd.

Tudi domače politike je precej:

»Živela napredna stranka! Živio! Nazdar!« — »Prešeren je bil slaven pesnik in napreden mož.«

Imaš napise v vseh slovanskih jezikih, tudi nemških in francoskih je nekaj. Vsi stanovi so zastopani, seveda največ inteligenca, predvsem dijaštvo.

Svetovno vojno otvorijo fantje-domačini, ki odhajajo vsi potrti: samo datum in imena — drugega nič.

P. Leopold, učitelj, tč. muzikant I. R. 17., je napisal:

»Tam zunaj na bojni poljani razsaja zdaj smrtni vihar Mladenčev tropi izbran na žrtveni pada oltar —»

Ker se mu ni posrečilo kakor je hotel, konča:

»Nadalje bi to pesem še v verzih jaz koval, a Bog mi ni te gnade v zadostni meri dal.

Obiskal dom našega velikana, ko sem v soldaški suknji s pozavno romaj po Gorenjskem.«

Dragonec zapiše samo: »Slava Prešernu!«

Šivilja se pa samo podpiše. — Ivanka pa zapiše v onih »hrabrih« časih: »Slava hrabremu Fr. Prešernu!«

Podpisani so častniki 14. komp., 30. polka iz Lvova. — Dalje: »Auf dem Wege gegen Italien Slava Prešernovi!« Častniki in podčastniki 58. polka.

Nekdo pa zelo čudno tolmači poeta:

»Kri bi dal za domovino, Tak Prešeren nas uči.«

Mogoče pa je prav mislil.

Študent med vojno:

»Teče Soča žalostna — krvava, Tebi kličem vendar krepek — Slava! P. A. VII. gimn.«

V splošnem pa prevladuje verz »Vremena...« ki se vedno bolj ponavlja. Najbolj markanten medvojni napis je na vsak način ta-le:

»V času, ko sta bila upanje in korajža Slovincem najpotrebnejši čed-

nosti. — Jernej H., vojni kurat 6. VI. 1918.«

Poln resignacije pa: »Prešeren kliče vsakemu, ki v knjigo se podpiše, da srečen je le ta, kdor z Bogomilo up sreče unstran groba v prsih hrani.« Hvaležen sem Ti, pesnik. V povračilo naj te obdaja rajsko veselje. — Tomaž T., kaplan.»

»Vremena Kranjec...« se ponavlja. Klici in odmevi od Soče:

»Blag nam bodi vsem Slovincem spomin... Goriški begunec Jakob in soprog...«

In: »Kot begunec sem pribežal k našemu pesniku od italijanske meje. Andrej, organist.«

Višek medvojnega obupa, a obenem vere v naše vstajenje, pa so Cankarjeve besede:

»Oj Prešeren, če bi Ti videl in vedel, kaj se z nami godi, bi si zakril oči, bi zapel še bolj žalostno nego si v sonetih! — Toda, oj mojster, če bi nam Ti videl v srca in misli, bi zavriskal še bolj veselo nego si v »Soldaški«. — Ivan Cankar. 31. VIII. 1918.«

»In res vremena so se zjasnila, milejše zvezde so nam zasijale.

Sorodnik Vinko Prešeren, major. 17. IX. 1919.«

»Vresničile so se Tvoje besede: Vremena Kranjec bodo se zjasnila. — Slovenski legionarji za Koroško.«

posesti. Sodišče je ugodilo tožbi lastnikov in je državo obsodilo, da ima sekvester ukiniti in vrniti posest tovarne tožnikom. To odločbo je potrdila tudi druga instanca, ki je postala pravomočna. Vkljub temu pa ministristvo pravde ni izvajalo posledic iz teh sodnih odločb, ampak se je postavilo na stališče, da jih ne prizna ter je sekvestra v tovarni naprej vzdržalo.

Vsed tega so bili lastniki prisiljeni, predlagati proti državi sodno eksekucijo. Izvršilni organ je s pomočjo orožništva izročil posest tovarne zopet lastnikom. Kar pa se je zgodilo sedaj, je naravnost neverjetno. Nekaj ur po odhodu eksekutorja, se je sekvester zopet pojavil v tovarni in izjavil, da sodnega izreka ne prizna, da eksekucija ni veljavna in da ostane pri sekvestraciji. Ponovna eksekucija proti sekvestru je trajala nepretrgoma skozi tri dni. Medtem je bil prejšnji sekvester Kosta Ristić imenovan kakor v zasmeh za šefa vseh sekvestrov v Sloveniji in se pojavil naenkrat zopet v tovarni. Ko pa je prišel eksekutor z orožnikom, je Ristić, ki je tedaj nosil oficerko uniformo, na drugi strani pobegnul s sekvestrom majorjem Sablakom iz tovarne. Zgodilo se je celo to, da je sekvester zahteval potem na okrajnem glavarstvu orožništvo: sistenco proti sodnemu eksekutorju, tako da bi bilo lahko prišlo do neverjetnega slučaja, da bi dve državni oblasti druga proti drugi nastopali z orožniki!

Skoda, ki jo trpijo lastniki, je nepregledna. Še bolj pa je trpelo zaupanje v zakone in oblasti. Ljudstvo je skozi več tednov moralo gledati mučni prizor, da je ena državna oblast preganjala drugo, da je sekvester javno zabavljaj, da ne prizna sodnih izrekov, da je grozil, da bo proti tukašnjim orožnikom pripeljal druge itd. Najbolj nečuvno na stvari pa je to, da je oblast, ki s tako silnim krčenjem zakonov in ustave sabotira izrek sodišča in pa sodno izvršeno eksekucijo, sam minister pravde, torej najvišji šef vseh sodnikov in oni organ države, ki ima najbolj čuvati nad tem, da se pravni red spoštuje in vzdržuje! V vseh kulturnih državah in tudi v naši, je izvedena ločitev med upravo in sodstvom. V tem slučaju pa ravno ona upravna oblast, ki ima to ločitev najbolj varovati in nad njo čuvati, hoče izvrševati sodne funkcije, še več, hoče celo nastopiti proti svojim lastnim sodiščem z orožniki!

Sedaj še nekoliko besed o znamenitem sekvestru Kostu Ristiću.

Prvo noč, ko je prišel v Ljubljano, je poskušal zagrešiti kaznivno nenravno dejanje nad neko uradnico podjetja. Zaradi tega teče sedaj proti njemu preiskava pred okrožnim sodiščem. Ko je prišel Ristić orožnik zaslišat o tem kaznivem dejanju, se je obnašal Ristić proti njemu na skrajno nedopusten način. Skliceval se je na to, da njega orožnik nič ne briga, češ da je polkovnik, orožnik pa le narednik, in je končeno orožniku zagrozil, da gre v Beograd po tamkajšnje orožnike, ki bodo tukašnjim že pokazali. Naslednjo noč je Kosta Ristić kratkoma izgubil iz Ljubljane, potem ko je bil pretepel tovarniškega hlapiča in ga telesno poškodoval. Tudi zaradi tega je v teku sodna kazenska preiskava. Kljub vsemu temu pa se je zgodilo nečuvno, da je bil Ristić kmalu nato imenovan načelnikom oddelka sekvestra pri oddelku ministristva za trgovino in industrijo v Ljubljani, dasi za to mesto, ki zahteva uridnično in gospodarsko izobraženega človeka, ni kvalificiran, ne glede na to, da se je za vsako nastavitve v katerikoli funkciji sam diskvalificiral s svojim ravnanjem. Komaj pa je bil Ristić v Ljubljani, in še predno je prevzel posle na svojem novem mestu, se je pojavil zopet v Ljubljani s sekvestrom Sablakom. Tu je takoj prvi dan odredil, da se morajo ne-ki posebno fini servisi, ki so bili napravljeni po posebnem naročilu in priprav-

ljeni za odposiljatev, odposlati na sekvestracijski oddelk, oziroma na dva beograjska advokata. Na odgovor uradnikov, da to ne gre, je odgovoril, da je on tukaj Bog in da se ima izvršiti samo njegova volja.

Najhujaša je za sledeča prigodila. Naenkrat je zahteval Kosta Ristić od sekvestra Sablaka, da mu mora izplačati iz tovarniške blagajne 12.800 K na dnevnicah. Ko je sekvester to izplačilo odklonil, češ da v to ni upravičen, si je Ristić pomagal na sledeči originalen način. Napisal je kratkoma naredbenje, da razrešuje kot šef sekvestracijskega oddelka sekvestra Sablaka poslov, imenoval pa je sekvestrom — samega sebe. Nato je odvzel sekvestru ključke in si iz blagajne izplačal 12.800 K! Ko je ta posel izvršil, je pa takoj zopet izdal pisemno naredbenje, da poverje sekvestracijske posle zopet Sablaku! Tudi zaradi tega dejanja je proti njemu vložena ovadba pri državnem pravdnistvu.

Nejasne in kriče razmere v Ljubljani pa trajajo naprej. Sekvester prepoveduje bankam izplačilo depozitov, na kolodvoru in na pošti ne vedo, ali naj izročijo pošiljke in povzeta lastnikom ali sekvestru, tovarno je sekvester zaprl in delavce brez plačila odpustil ter jih šele pozneje izplačal. Okolica uživa žalostno sliko, da eksekutor z orožniki preganja državnega sekvestra, ki v uniformi in s sabljo zapuša tovarno pri zadnjih vratih, kakor hitro se v njej pojavi eksekutor, lastniki pa so oškodovani za velikanske vsote, ki jih bo morala koncem koncov povrniti država, naš ugled, zaupanje v državo, v pravni red, pravno varstvo in v zakone ter naša skupna stvar, za katero delamo s tako velikimi težavami, pa trpi.

Veliko napako je zagrešil očitno referent ministristva pravde, načelnik Zivanović, ki je kljub pojasnilu vztrajal na nezakonitem stališču in po vsej priliki tudi povzročil Ristićevu imenovanje za načelnika sekvestrov. Ko se je pri njem interveniralo, je izjavil, da lahko razsodijo sodniki kakor hočejo, da ga to prav nič ne briga, in da bo, če ne bo miru, pustil enostavno zapreti sodnike, stranke in njihovega zastopnika!

V državnem interesu je, da se v tem naravnost neverjetnem slučaju izvrši nemudoma remediura in kaznujejo krivci, ki jemljejo ugled države in njenim oblastvom. Taki sekvestri in taki načelniki spadajo brez vsakega odloga v kriminal!

Problem Ljubije

Nedavno se je v prvi sekciji finančnega odbora razpravljalo o dohodkih državnih rudnikov. Sicer so se dohodki n.p.r. v Bosni-Hercegovini povišali, toda železni rudnik v Ljubiji pri Prijedoru, ki je eden najglavnejših, je izkazal lani 3 milijone dinarjev deficita, ker se je uprava omejila le na vzdrževanje zgradb. Šele letos se je sklenil dogovor s češkimi fužinami, ki prevzamejo 10.000 ton rude, vsled česar bi se dosegel prebitok 12 milijonov dinarjev. Sekcija je konstatirala, da ta način gospodarstva ni racionalen in sklenila zahtevati ustanovitve posebnega odbora, ki naj bi proučil to državno podjetje kakor tudi druge in stavil predloge, kako bi se dala njih produktivnost dvigniti na primerno višino.

S tem bi bilo načeto vprašanje eksploatacije bosanskih rudnikov, osobito Ljubije. Znano je, da je dala Avstrija že pred časom natančno raziskati množino železne rude, ki jo hranijo bosanska tla. Doznala je že več let, da so tu na razpolago ogromne množine rude, toda ni jih hotela eksploatirati, ne zase, ne zasebnemu kapitalu. Hotela je namreč hraniti bosanske železne zaklade kot rezervo za čas, ko bi rude po ostali državi zmanjkovalo. Ko pa se je med vojno izkazala potreba zvišati produkcijo železne rude, je Avstrija začela izrabljati rudo v Ljubiji. Po osvoboditvi se je obrat v Ljubiji

vzdrževal je v toliko, da se naprave ne kvirijo. Topilnice pa v Ljubiji ni, ker jih je imela Avstrija drugod dovolj.

Ljubija se tedaj danes ne eksploatira. Računa se, da znašajo zaloge železne rude samo pri Ljubiji 300 do 600 milijonov ton, to je največja količina v Srednji Evropi. Ako vzamemo v račun današnje potrebe celokupne naše kraljevine v vsoti približno 200.000 ton gotovih železnih izdelkov na leto, tedaj bi mogli kriti z Ljubijsko rudo domače potrebe za okroglo 1500, odnosno 3000 let. Imamo pa poleg njih že v eksploataciji se nahajajoče železne rudnike v Varesu.

Kaj je tedaj napraviti z našimi rudniki? Ali rudo kopati in jo izvažati, za kar bi bilo morje na eni in Sava na drugi strani v bližini kot prikladno prevozno sredstvo. Ali čakati z njo na razvoj domače industrije. Ali jo prepustiti tujemu kapitalu v eksploatacijo?

Vrednost teh raznih možnosti bi bilo presojati na podlagi stvarnih podatkov, ki

ih navaja n.p.r. inž. dr. J. Purina v drugi številki letošnje »Jugoslovanske Njive«. Tam beremo zanimive navedbe, da velja koks, ki je potreben za velike plavže v Varesu in ki bi se moral uvažati iz Nemčije in Češkoslovaške, postavljen na vagon Vares, znatno več nego znašajo celokupni proizvodni stroški sivega železa nemških in češkoslovaških plavžev, ki imajo v bližini koks na razpolago. V takih razmerah je naravno, da stane inostransko sivo železo (iz Nemčije, Češkoslovaške, Avstrije) železarno v Zenici (postavno vagon Zenica) manj, nego sivo železo iz Varesa, topljeno z dragim ogljem in dragim koksom.

Preko teh podatkov ni mogoče priti. Ali je mogoče v današnjih razmerah misliti na bistveno zboljšanje prevoznih težav in tarifov? Ali more zaščitna carina v takih razmerah doseči dovolj?

Odbor, ki ga nasvetuje finančni odsek, bo imel težke probleme pred seboj.

Tuje skrbi

Poljsko-nemška pogajanja o Šleziji

Ko je v Zvezi narodov padla odločitev glede razdelitve glasovalnega ozemlja v Gornji Šleziji med Poljsko in Nemčijo, so se na mnogih mestih, ne samo med Nemci, oglašali pomisleki proti taki delitvi. Gospodarski strokovnjaki so dvomili, da bi se mogla izvršiti politična in administrativna delitev ozemlja, ki je predstavljala gospodarsko enoto, takorekoč eno samo velikansko tovarno. Toda zapadnoevropski razsodniki so vendarle potegnili mejo po sredi gornje-šlezijskega rudarskega in industrijskega predela, vendar tako, da je pripadlo $\frac{1}{4}$ do $\frac{1}{3}$ najvrednejših podjetij Poljski. Da bi pa taka razdelitev ne povzročila gospodarskega preloma ali vsaj nazadovanja obratne zmožnosti, so k svoji razsodbi pridali celo vrsto klavzul, ki naj preprečijo takojšen gospodarski prelom, določajo v glavnem modalitete nadaljnjega gospodarskega funkcioniranja podjetij tudi preko meje, z osnovno mislijo, da naj se določi rok 15 let kot provizorna, prehodna doba, v kateri naj se izvrši tudi gospodarska razločitev. Podrobnosti naj določijo poljski in nemški delegati sporazumno pod vodstvom in razsodništvom komisarja vesel.

Ta poljsko-nemška delegacija je razpravljala že več kot šest tednov v Ženevi. Svoje delo je vršila izredno naglo in spravljivo in do konca marca se je sporazumela že skoro v vseh glavnih zadevah ter določila detajle bodočega provizorija, v celoti okrog 500 članov. Ostali pa sta odprti še dve kočljivi zadevi, v katerih gre za naziranje nemških in poljskih pooblaščenecv močno narazen. Ta dva problema sta likvidacija nemške posesti in sedaj poljskem delu Gornje Šlezije in pa vprašanja varstva manjšin.

Poljaki zahtevajo takojšnjo likvidacijo nemške posesti, to so veliki rudniki, plavži in tvornice, ki so seveda doslej last nemške kapitalistične aristokracije. Ta podjetja hoče Poljska odkupiti, za kar bi bile seveda potrebne velikanske vsote. Na drugi strani pa se zanimajo denarni mogotci, predvsem iz Anglije, za ta podjetja in Nemci skušajo napraviti kupčijo približno tako kot nemško

rudarsko podjetje v naši Mežiški dolini. Tako je n.p.r. znani grof Henckel von Donnersmark, eden največjih rudarsko-industrijskih podjetnikov v Šleziji ustanovil z angleškimi velefinančniki posebno družbo, kateri odstopa svoja podjetja. Na ta način se bo izognil ekspropriaciji od strani Poljske, dobro vedoč, da smejo biti nove narodne države napram antantnim kapitalistom mnogo manj »agresivne«, nego napram nemškim.

Druga sporna zadeva, varstvo narodnih manjšin, tudi že čaka na razrešitev. V tem oziru je interesantno, da so Nemci videli mnogo bolj širokogrudni nego Poljaki; prvi so pripravljali poljskim manjšinam na svojem ozemlju dovoliti dalekosežnejše pravice, dočim so Poljaki manj spravljivi. Toda videzu se ne smemo dati varati. Kajti Nemci se dobro zavedajo, kako malo zavedni so Poljaki v nemškem delu Šlezije, oni vedo, da se lahko na papir postavijo zelo velike pravice za nemške Poljake, ki pa se v praksi ne bodo izvrševale, ker si domači Poljaki ne bodo želeli okoristiti se z njimi. Nasprotno pa gre Nemcem v sedaj poljskem ozemlju za to, da obdrže nadvladajočo pozicijo, ki so si jo pridobili potem sistematične germanizacije v zadnjih desetletjih. Po prirodnem razvoju morajo oni izgubljati korak za korakom, zato bi si radi zavarovali svoj plen pod firmo »zaščite narodnih manjšin«. Ta prepri mi prav zlahka in prav dobro razumemo, ako si primerjamo avstrijsko koroško Slovenijo in »nemški« Maribor, Celje itd.

Ker je antantni zastopnik Calonder, ki predseduje zborovanjem, zelo spreten posredovalec, je pričakovati, da se bo tudi v teh spornih vprašanjih v kratkem dosegel sporazum.

Lansing o mirovni konferenci

Za Keynesom s spisi o versajskem miru in uničeni Evropi, za Caillauxom s knjigo: »Kam gre Francija«, za Nitijem s knjigo »Evropa brez miru« prihaja sedaj tudi bivši Wilsonov zunanji minister Lansing s knjigo o mirovni konferenci in versajskem miru. Po njem je mirovna konferenca bila izdelek štirih mož, ki se niso skladali.

Le eden med njimi je dobro vedel kaj hoče, ostala trojica pa mu je sledila brez zadostne lastne volje.

Le Clémenceau je vedel za svoj cilj. Njegova zmaga je bila zmaga francoskega militarizma. Ta zmaga je podprla tudi militariste drugih dežel, posebno Italije. Lloyd George in Orlando sta dosegla le manjše, ožje svoje cilje. Wilson je moral stopiti v kot, ker sploh nikdar ni razumel realnosti. Clémenceau je bil duh uničevanja, sovraštva. Svoje tovariše je natančno poznal in je njihove slabosti izbral do skrajnosti. Ko je postal ministrski predsednik, ga je častihlepnost gnala, da dobi tudi Vrhovni svet docela v svoje roke, in še Desetorico. Oboje mu je uspelo, tako da je on sam vladal nad petimi svetovnimi velesilami in nad usodo celega sveta. Tako je Clémenceau začasno napravil Francijo gospodarico sveta.

Pri tem položaju in razpoloženju je sedaj seveda težavno prepričati Francijo o potrebah Evrope. Poincare (s plimkom »Monsieur Sans-Gêne«) je nepopustljiv. Clémenceau se ni nikdar brigal za male narode. Bili so mu le v napotje. Versajski mir se je enostavno diktiral. Male države so bile vazali in statisti. Razliko v značajih Lloyd Georgea in Wilsona je Clémenceau izigral, kakor mu je baš godilo. Proti Lloyd Georgeu si je pomagal s perečimi šalami in sarkazmom, Wilsona je uspal s pristno francosko ljubeznivostjo. Lahe je odpravil s ciničnimi opazkami in strogim nastopom. Japonci so mu pa na konferenci služili za pustne šeme in okraske. Malim narodom je dal razumeti, naj se ne šalijo s »tigrom«, in že so trepetali. — Bistvena odločitev na konferenci je po Lansingovem mnenju padla, ko je Clémenceau izjavil: »Dajte mi danes mirovno pogodbo, pa si postavimo jutri zvezo narodov, nekakšno posredovalnico za dekle narodov.« — in mu je Wilson odgovoril: »Dajte mi le zvezo narodov, za pogodbo mi je malo mari.« S tem je Wilson doigral.

O Wilsonu pravi Lansing, da je prišel v Pariz neveden, kakor šolarček. Vsa predpotopna evropska birokracija pa je naperila nanj svoje najtežje topove. Nikdar ni razumel mnenj svojih evropskih kolegov. Veliki idealist je spoznal, kako so ga osedlali. Ko je spoznal, da se je pogodba izpremenila v nekaj drugega, kakor je želel, ni hotel o njej nič več slišati in je le še vpil za zvezo narodov, kakor dojenček za mlekom! Lloyd George pa je imel dvojen ideal, hotel je pogodbo, ki bi bila dovolj ugodna za vso Evropo, ne le za Francijo, in vrhu tega je hotel sam pobasati vso nemško trgovino in nemško brodogradnjo. Clémenceau je gledal tem svojim tovarišem v dušo, zato je tako dolgo odlašal s pogodbo, dokler se ni francoski militarizem že tako polastil vsega, da niso niti zavezniški imeli nikjer več odločilne besede...

Keynes, Nitti in Caillaux so povedali že mnogo tega, kar pravi sedaj Lansing. Vsekakor pa ostane njegov spis važen, da ne rečemo senzacionalna obtožba, najmanj pa manifestacija za zdravi razum in proti nemogočnemu pretiravanju mirovnih bremen.

Najstarejša slovenska pleskarska in ličarska delavnica
IVAN BEICELJ,
Dunajska cesta 16,
se priporoča. Izvršitev točna, cene zmerno.

Otroški vozički,

dvokolesa, šivalni stroji, pnevmatika za dvokolesa, mot. rje in otroške vozičke in vsakovrstni deli, najcenejši v veliki izbiri. Cene na zahtevo. **Tovarna »Tribuna«**, Ljubljana, Karlovska cesta 4, Zvonarska ulica 1.

Klavirje

popravlja ter jih uglašuje

čisto strokovno in točno (pride tudi na deželo)

Feliks Povše v Ljubljani,
Tržaška cesta 45.

Naš zvezdni sestav in nočno nebo v aprilu

Naše sonce s svojimi malimi in velikimi planeti tvori v svetovnem prostoru posebno skupino zase, ki jo zovemo naš solnični sestav. Daljave, ki pridejo v naš sestav v poštev, so za človeške pojme nedojmljive. Ze razdalja zemlje do sonca je ogromna, 150 milijonov kilometrov.

Znano nam je, da rabi svetlobni žarek za pot 300.000 kilometrov eno samo čarovno sekundo. Tako rabi svetloba za svojo pot od sonca do zemlje samo 8 minut; da pa preleti pot do skrajnih mej našega solničnega sestava, to je razdaljo od planeta Neptuna do zemlje, rabi cele štiri ure! Okrog sonca se sučejo vsi planeti v raznih razdaljah od sonca ter s različno hitrostjo. Naše sonce je takorekoč glava te družine planetov. Vsa solnična družina pa se zopet giblje v prostornem svetovnem prostoru z 20 kilometrsko hitrostjo v sekundi.

Ob jasnih večerih vidimo nebroj zvezd na nebu. Ene svetijo z večjim, druge z manjšim sijajem. Ene so goste v skupinah, druge zopet na redko posejane po nebu. Zlasti v bližini rimske ceste so zvezde zelo na gosto posejane. S prostim očesom moremo na celem nebu razločevati nekoliko nad 5000 zvezd. Šele daljnogled odpre našim očem razna čuda na nebeškem svodu. Kamorkoli gledamo z daljnogledom, vidimo nebroj zvezdic, in čim močnejši je daljnogled, tem višje število zvezdic opazimo. Rimska cesta, ki jo vidimo s prostim očesom kot sve-

tel pas, se nam razprši pod daljnogledom v milijone in milijone zvezdic. In kamor ne prodre tudi daljnogled, tja seže in prodira fotografska plošča, ki pokaže zopet nešteto zvezdic, ki jih človeško oko ne more direktno opaziti. In vse te zvezde in zvezdice so sama sonca. Sonca so, kakršno je naše sonce: plinasto žareča telesa v različnem stanju svojega razvoja. Tudi v raznih barvah jih vidimo: bele, rumene, modre, zelene in rdeče.

Tudi naše sonce je zvezda, in sicer rumene barve, kar znači, da je eno izmed starejših solnc. Rdečkasta sonca so že pri koncu svojega življenja. Bele zvezde, v katerih žari večšina helij, so pa še takorekoč v povojih. Dasiravno je naše sonce ogromna plinasto žareča obla, tako velika, da bi samo 125 solnc izpolnilo razdaljo med soncem in zemljo, vendar je naše sonce eno izmed manjših solnc-zvezd. Posebno zvezde, v katerih žari helij, so pravi velikani, ki imajo stokratno velikost našega sonca.

Razven zvezd opazujemo s daljnogledom tudi druge tvorbe na nebu: gruče zvezd, ki je v njih na tisoče malih zvezd, ki tvorijo skupino zase. Kakor zvezde, istakotno imajo cele gruče zvezd zopet svojo skupno gibanje v svetovnem prostoru. Zlasti pri takozvanih spiralnih meglah so opazovali velikanske hitrosti. Tako se n.p.r. spiralna megla »Messier 77« s hitrostjo celih 1120 kilometrov v sekundi oddaljuje od našega sonca. Seveda kljub tej ogromni hitrosti ne moremo opaziti z zemlje tega premikanja zaradi silne oddaljenosti. Šele teleskopska opaz-

vanja morajo pokazati prostemu očesu, da se je ta ali ona zvezda na nebu nekoliko premaknila. Vsa nebeška telesa pa so vendar v stalnem gibanju; ni telesa, ki bi mirovalo.

Rimska cesta je sestavljena iz samih zvezd, megal in skupin zvezd. Da bi bila svetloba od enega konca rimske ceste do drugega, bi rabila več desetletij svetlobnih let. Naš solnični sestav (sonce s planeti) se nahaja v notranjem robu rimske ceste. Naše sonce in druge zvezde rimske ceste pa se gibljejo po svojih potih v svetovnem prostoru.

Dasiravno vidimo goste posejane zvezde, vendar so zvezde v veliki medsebojni razdalji. Ako bi vzeli primeru v zmanjšanem merilu, so zvezde v rimski cesti tako na gosto posejane, kakor da bi v istem sorazmerju gorščična zrna razpršili tako, da bi bilo vsako zrno od drugega oddaljeno 65 km. In kakor je naša rimska cesta en višji zvezdni sestav, kamor spada naše sonce, ravno tako so tudi takozvane spiralne megle podobni sestavi zvezd zase, kjer vladajo isti naravni zakoni kot v naši rimski cesti. Zvezde v rimski cesti se gibljejo po začrtanih potih, a tudi ves sestav rimske ceste kot tak se giblje po potih in zakonih, ki zemljanom še niso znani.

Kake ogromne dimenzije zavzemajo taki sestavi, vidimo iz tega, da se je dogalo pri spiralni megli M 101, da se ista zasluče šele tekom 85.000 let samo enkrat. Vsed teh dimenzij vidimo vse zvezde, ki jih danes opazujemo, le v njihovi podobnosti, kakršna je imela pred desetletji, stoletji, celo tisočletji. Rimska cesta se

nam ne kaže v današnji svetlobi, ampak v oni, ki je bila pred desetletletji. Kar se je v onih neizmernih daljavah izvršilo danes, to bodo doznali šele čez sto ali tisočletja, ko pride svetloba iz onih nebeskih daljav do zemlje.

Marsikaj nam je odkrila moderna astronomija, dasiravno opazuje in dela s preciznimi instrumenti šele nekoliko desetletij. S časom pa bo odkrila astronomija še mnogo, kar je današnjim zemljanom nejasno.

Naše nočno nebo v aprilu nam ne kaže veliko izprememb. Vsi veliki planeti so ta mesec vidni. Merkur, ki je bil početkom mesca na jutranjem nebu, se nam prikaže koncem mesca na večernem. Venera je cel mesec vidna na zapadnem nebu kot zvezda večernica ter zahaja koncem mesca poldrugo uro za soncem.

Oba največja planeta Saturn in Jupiter se nahajata še vedno v ozvezdju Device ter sta vse noč na nebu. Koncem mesca zahajata ob 4. uri jutraj. Mart se nahaja v ozvezdju Škorpiona ter zahaja koncem meseca po 22. uri. — Iv. Tomec.

Za nakup manufakturnega blaga

se priporoča obče znana trrdka

673

R. MIKLAUC, Ljubljana,
Lingerjeva ulica, Mestni trg, Pred škofijo

O ljudeh in prirodi

Zadnja pisma

«Unja» očetov in mater Francije, katerih sinovi so padli za domovino, je nedavno izdala zanimivo knjigo, v kateri so zbrana zadnja pisma francoskih vojakov, ki so v svetovni vojni žrtvovali svoje življenje za Francijo. Knjiga obsega sto pisem.

Morebiti najinljivejše je pismo korporala Paysana z dne 18. avgusta 1914, ko so Francozi prečkali lorenško mejo. «Umrjem, da naši otroci ne bodo več poznali strahote vojne.» Najdenček, ki je bil vzgojen v pariškem zavodu javne dobrodelnosti, «Assistance publique», piše na bojnem polju nekaj trenutkov pred svojo smrtjo: «Sporočite ravnatelju, da je G. ... umrl pri Verdunu, da se je izgubil na velikem bojišču, kjer so ga nekega dne bili našli na cesti.»

V naslednjih vrsticah podajamo nekoliko drugih gniljivih primerov iz te «vojne knjige». Med njimi je pismo podporočnika Laurenta Patena, ki je padel v Notre dame de Lorette dne 15. junija 1915. Pismo je pisano dne 1. novembra 1914: «Draga žena, ljubi moji otroci! Ko prejmete to pismo, me ni več med živimi. Ne jokajte za menoj! V času, ko otroci Francije prelivajo svojo kri, ni moja bolj rudeča kakor ona mojih sobojevnikov. Smrt svojega očeta boste najlažje prenašali, če pomislite, da sem plačal svoj dolg najlepši vseh domovin in da sem zanjo umrl. Glavo pokonci, naj se vam soneščani globoko odkrivajo! Pri slovesu si mi rekla, draga žena, naj bom pogumen. Imel sem pogum, svojega in onega, katerega si mi podarila ti. Vračam ti oba, da ti pomagam prenašati tvojo žalost. Ne zapuščam ti ničesar drugega kot spomin na me in mirno grem v smrt, ker vem, da boš varovala ta spomin kakor svoje življenje. Končam, četudi že nisem povedal vsega, kar mi kipi iz srca. Ljubim tebe in najina otroka, ljubim vas iz vsega srca, ki ne bije več v taktu strojne, bije pa v vašem spominu. Živela Francija!»

V žepu oficirskega aspiranta Henri Simonsa so našli pismo z dne 14. junija 1915, pisano dva dni pred njegovo smrtjo: «Moji ljubi! Ne jokajte! Celo svoje življenje sem bil tako srečen, kakor je mogoče le sanjati o sreči. A vi ste bili oni, ki ste mi dali vse. Ljubim sem vas iz celega srca, z vso svojo dušo. Umrjem za najlepše: da bom v Franciji še imeli pravico ljubiti. Upam, da umrjem, zroč zmagi v oči. Potem je vse dobro! Recite vsem prijateljem, vsem, ki so me vsaj nekoliko poznali in vsaj nekoliko radi imeli, da se jim

zahvaljujem, ker so mi omogočili, da zapuščam svet z vzklikom: Bil sem srečen!»

Pismo, ki ga je pisal oficirski aspirant Laporte dne 28. marca 1918, se glasi: «Dragi papa, draga mama! Pošljem vama ta nežni zvonček, ki sem ga na vrto naše bolnice utrgal danes, na svoj dvajseti rojstni dan. Dvajset let! Vse, kar človek tako težko pričakuje in po čemer pozneje žaluje. V tem trenutku si ne upam, pozdraviti vaju s smehljajem. Kaj bo še z mojimi dvajsetimi leti? Dvajset let, pa vojaki! Ne skrbite, dragi starši, če morebiti, vršič svojo dolžnost, padem na bojišču. Še v zadnjem trenutku bom vzkliknil iz srca: Moja duša bogu, mojih dvajset let Franciji! Ljubim vas!»

Podporočnik Georges Levy, padel dne 17. marca 1917, je pisal svoji materi: «Draga mama! Ko prejmete to pismo, me ni več. Zadnjič ti kličem: z bogom! Res je žalostno, umreti z dvajsetimi leti, vendar si lahko ponosna na me, kakor sem ponosen tudi jaz. Stori sem svojo dolžnost in za časten mir je to dvojno potrebno. Rad bi še živel, da bi ti mogel biti v oporo na stara leta. Bog je sklenil drugače. Njegova volja naj se zgodi! Ljubim te — s to mislijo gram v boj.»

Ena ali dve materi

Vprašanje, kakršno še ni nastalo v svetovni zgodovini, se je nenadoma pojavilo vsled smrti takozvanih siamskih zraslih dvojčkov, Josipine in Roze Blazek. Kakor znano, je bila Roza poročena in je rodila sina Franceta, ki je sedaj 11 let star. Ker sta dvojčka umrla brez oporoke, je postal Franc glavni dedič premoženja svoje matere Roze, dočim zapade premoženje Josipine 85-letnemu očetu in sorodnikom, ki žive na Češkoslovaškem. Dvojčki sta zapustili okoli 225.000 dolarjev in sta imela vsak polovico.

Zdravniki in pravni učenjaki v Čikagu, kjer sta dvojčki umrli, so sprožili sedaj nenadoma vprašanje, ali naj se v resnici smatra samo Roza kot mati Franceta ali pa morda v gotovem oziru tudi Josipina. «Z znanstvenega stališča» je izjavil znameniti kirurg Briggs, «je celotni organizem obeh dvojčkov samo eden. Čeprav je otroka nedvomno rodila Roza, vendar pa je na porodu udeležena tudi Josipina. Znano je, da ga je v začetku dojila tudi ona. Dvojčki sta imenovali otroka »naš mali« in sta imeli obe do njega materino ljubezen. Dejstvo, da je mogla poleg Roze tudi Josipina rediti otroka po porodu,

dokazuje tesno skupnost organizma obeh zraslih sester.»

Odvetnik umrlih dvojčkov, John Traska, ki se je zamen trdil, da bi pridobil težko bolno Josipino v zadnjih urah za sklenitev oporoke, je izjavil, da je ta slučaj brez primere v pravni zgodovini in da bo moralo odločiti sodišče, da se ugotovi, ali je Franc v resnici samo sin Roze ali pa obeh sester.

Rastline, ki gledajo

Doslej so rastline imele oči samo v pripovedkah in bajkah. Nova raziskavanja pa so dognala, da imajo tudi rastline lastnost, ki odgovarja vidu pri živalih. Na zadnji botanični razstavi v Londonu so nekateri botaniki, med njimi tudi profesor Harold Wager, izvršili poskuse, s katerimi se je ugotovilo, da rastline ne vidijo samo svetlobe, proti kateri se obračajo (kar je že davno znano), marveč da »vidijo« tudi ljudi in stvari. Predavatelj profesorja Wagerja je vzbudilo umljivo senzacijo.

Rastline imajo v resnici oči, ki so približno enako ustrojene kakor oči živali, je trdil prof. Wager. Svoje trditve je dokazoval z mikrofotografijami; vsako »oko« je imelo obliko leče s premerom ene osredesitostne palca. Vsaka leča je imela svetlo točko, bodisi na desno ali levo ali v sredini, pač po poziciji proti svetlobi. Rastlina, tako trdi prof. Wager, vidi, na katero stran se mora obrniti, da prejme svetlobo v približno največji meri.

Pojavilo pa se je vprašanje, je-li rastlina vidi tudi druge stvari. Tudi v tem oziru je prišla na pomoč mikrofotografija. Z njo se je dokazalo, da te majhne rastlinske leče reproducirajo vse predmete, ki se nahajajo pred njimi, ravno tako kakor leča človeškega očesa, kakor kakli putanski fotografski aparat.

Vprašanje pa je, je-li rastlina občutljiva in pojmi ono, kar leče reflektirajo? Na to vprašanje znanost še ni dala odgovora.

Čudna jetnišnica

V Newyorku se nahaja jetnišnica z imenom Camp Hill, ki je nedvomno brez primere na vsem svetu. Odlikuje se namreč posebno po svoji udobnosti in žive v njej kaznjenci kakor kake gospodje. Seveda ta jetnišnica ni namenjena za težke zločince, ki pridejo v Reading ali v kako drugo jetnišnico z manj simpatičnimi napravami, ampak samo za one, ki še nimajo dosti masla na glavi.

Razlika med navadno ječo in Camp Hillom je naravnost ogromna in človeku se zdi, da se nahaja v jako čednem in snažnem hotelu, ne pa v hiši, v kateri se nahajajo kaznjenci.

«Takoj pri vstopu» tako piše angleški novinar H. Adam, «opazi vsakdo z nekakim začudenjem, da ni videti

nobenih oboroženih straž, ki bi bile pripravljene, preprečiti, da bi kdo ubežal. Straže v Camp Hillu pa so tudi v resnici popolnoma odveč, ker se nobenemu kaznjencu niti ne sanja, da bi skušal pobegniti. «Gospodje» v Camp Hillu se počutijo pač predobro in nedvomno mnogo bolj, kakor pa doma. Lega jetnišnice je zelo lepa. Okna nimajo nikakih železnih ograj ali omrežja, pač pa krasen razgled. Celice so prostorne in ima vsak kaznjeneč svojo posteljo in umivalno mizo s potrebnim komfortom. Celo knjige imajo na policah, da lahko vsak trenutek sežejo po njih, ako jim je dolgočasno. V vsaki celici se nahaja dalje celo britev, ki je vsakemu na razpolago. V drugih zaporih bi obstojala bojazen, da bi se kdo poslužil tega orodja za izvršitev samomora, toda v Camp Hillu se nikomur ne sanja, da bi se na tako neprijeten način umaknil iz sveta. Kaznjenci obdujejo skupno. Njihov obed je tečen in obilen. V jetnišnici se nahaja tudi glasbena dvorana z instrumenti, po katerih »gospodje« zelo pridno posegajo. Kaditi sme vsakdo, kolikor hoče, seveda za svoj denar. Na razpolago so tudi časopisi. Res zanimivo je pogledati kaznjence, ki imajo sicer posebno obleko, da se razlikujejo od drugih, kako udobno sede na stoličih, čitajo časopise in pušijo.

Priznati pa se mora, da se napram jetniškemu oboju obnašajo zelo spodobno in da čisto naravnost tekmujejo med seboj, kako bi kdo čim prej poravnal kak nastali spor. Kdor ne ve, da se nahaja v jetnišnici, bi vse kakor mislil, da je v okrepčevališču. Kaznjenci izgledajo izborni, so ljubeznivi z obiskovalci in povedo kar naravnost, da jim ničesar ne manjka in da so mnogo bolj zadovoljni, kakor pa doma. Samoobsebi umljivo so tudi mnogo na svežem zraku. Vsakdo se lahko giblje na prostem, kadar hoče in kolikor časa hoče.

Novinar Adam naglašja končno, da so se podobne vrste zaporov nedvomno sijajno obnesli in da jih nameravajo ustanoviti sedaj tudi v Angliji. Srečni zlikovci!

OREL ODNESEL OTROKA.

Iz Berna se poroča: V bližini Haslija v Švici se je v neki oddaljeni vasi pripetil nenavaden dogodek. Gospodinja je delala na vrtni, njen otroček pa se je igral v travi na solncu. Kar se spusti iz višin silen orel, zgrabi otroka s kremplji in ga hoče odnesti s seboj. K sreči je opazil dogodek oče, ki je gledal ravno skozi okno. Zgrabil je takoj za puško in smrtonosno zadell ptico roparico. Otrok je čudežno ostal nepoškodovan. Neki zoolog bernske univerze je izjavil, da gre tu očitno za kond sja, ki se redkokdaj pojavi v Evropi in ima nenavado velike peroti.

PRODAJA ZNAMENITE ZBIRKE ZNAMK.

V Parizu je bil te dni prodan del znamenite zbirke znamk znanega filatelista Ferrarja. Med drugim je bila prodana angleška Guayana iz l. 1856. od katerih je ostala na vsem svetu samo še ena. Pariški listi poročajo, da je bila samo ta znamka prodana za 200 tisoč frankov. Ferrarji je daroval leta 1907 svojo zbirko, ki je vredna nad 17 milijonov frankov, nekemu berlinskega muzeju, toda francoska vlada je zbirko zaplenila in je prodala sedaj na korist vojne odškodnine.

O HELGOLANDSKEM «SVETNIKU».

Ko so nedavno tega aretirali varšavskega «Landruja» in se čudili, kako je mogel zapeljati toliko žensk, je ta hladnokrvno odgovoril: «Kaj hočete? Recite katerikoli ženski, da jo poročite in ji pokažete denar, pa pojde z vami.» Zločinec je povedal morda bridko, a precej resnično dejstvo. Niti pariški Landru, ki je sežgal 11 svojih žen, ni mislil drugače, a takozvani «Svetnik iz Leuchtenburga» je računal sploh samo z žensko lahko vernostjo. Nemški časopisi prinašajo o tem «svetniku» čudne pripovedi. Meseca julija 1920. je potoval po Turškem neki Muck-Lamerty, mornar iz Helgolanda, in pripovedoval mladini nove evangelije. Imel je nepolitične ali nemške shode. To se ni bilo nič hudega, toda Muck-Lamerty je pripovedoval še nekaj drugega, posebno dekletom. Govoril je, da ga je poslal Bog, da pripravi pot novemu Mesiji. V to svrhu pa so potrebne čiste device in sicer mnogo devic... In device so v resnici kar drvele na sestanke k mornarju. Matere same so mu jih gonile v objem. Sedaj se je, kakor poročajo nemški listi, izvila iz teh sestankov cela vrsta procesov — za priznanje očetovstva.

ORIGINALNO SKRIVALIŠČE.

Nenavadno skrivališče si je izbral neki tat v Berlinu, da bi skrill dragocen briljant pred kriminalno policijo. Briljant je predstavljaval samo del dragocenega zaklada nekega zlatarja, ki so mu vlomilci pokradli skoro vse blago. Policiji se je sicer posrečilo rešiti večji del dragocenih predmetov, nikakor pa ni mogla priti na sled zlatemu prstanu, ki je imel več karatov težak briljant. Policija je končno aretirala neko osebo, o kateri je izvedela, da je kupila prstan. Ker aretiranec le ni hotel priznati, je bila izvršena pri njem hišna preiskava, ki je imela popoln uspeh. Dragoceni prstan z briljantom se našel v ključavnici njegovih stanovanjskih vrat. Res nenavadno skrivališče!

Samo nekaj dni!

Jaha'nica **Cirkus Renlow**

Velika otvoritvena **Velikonočna nedelja** **GALA-PREDSTAVA**

Popoldne ob 4. uri. **16. aprila** Zvečer ob 8. uri.
Predprodaja vstopnic v trafiki Dolenc, Prešernova ulica,
in eno uro prej pred začetkom predstave v Cirkusu.

Cene so razvidne na lepakih.

Ob nedeljah in praznikih po dve predstavi:
popoldne ob 4. in zvečer ob 8. uri. 1085

Modna trgovina

A. ŠINKOVIČ nasl. K. SOSS

Ljubljana, Mestni trg št. 19

priporoča:

Perilo za dame, gospode, otroke;
pletenine, rokavice, nogavice;
bluze, spodnja krila, predpasnike.

Svila, modni nakit itd. — Galanterija.

ZNATNO ZNIŽANE CENE.

„INDUS“ D. D.

preje **CARL POLLAK**

Tovarne usnja in usnjatih izdelkov

KRANJ - LJUBLJANA - VRHNIKA

Centralna pisarna: Ljubljana, Sv. Petra cesta št. 68. — Telefon št. 528.

I. Industrija usnja.

A. Vegetabilno (čreslostrojeno) usnje:

1. kravine rjave, črne in chagrin, ter za mehove in strehe,
2. kipi,
3. teletine,
4. ovčine in kozine, a) mazane, rjave in črne, b) barvane za mobilije in tapetiranje in konfekcijo,
5. vachettes, a) za izdelavo dokolenic, barvane ali naravne, b) za izdelavo nogometnih žog, c) za izdelavo razne usnjate konfekcije,
6. Svinjine (s. ecaliteta), a) za fino jahalno opremo, barvano ali naravno, b) za koveče, c) za mobilije in galanterijsko konfekcijo (portemonnaises, portefeuilles in knjigovestvo),
7. Podplati, a) trovloženi, hrastostrojani podplati, b) vache,
8. Crouponi za izdelavo transmisjskih jermenov, a) spec. strojeni, angl. sistem, b) hrastostrojani.

B. Chrom-usnje.

1. Box-calf črno in barvano,
2. Chevreaux,
3. Chevrete,
4. Chrom-usnje za izdelavo nogometnih žog,
5. Chrom-usnje za izdelavo jermenov.

C. Galun-usnje

za izdelovanje vezilnih in živalnih jermenčkov.

D. Lak-usnje.

1. Box-calf,
2. Chevreaux.

II. Industrija usnjatih izdelkov.

A. Čevljarški izdelki:

1. čevlji za štrpaci,
2. čevlji za rudnike,
3. čevlji za sport in nogomet,
4. čevlji po vojaškem vzorcu,
5. sandale.

B. Konfekcijska transmisjskih gonilnih jermenov:

1. specialni stroj,
2. hrastov stroj,
3. chrom-stroj,
4. jermenci za šivanje in vezanje transmisjskih jermenov.

C. Konfekcija za:

- dokolenice (gamaše),
- nogometne žoge,
- torbice,
- portefeilles itd. iz vegetabilnega,
- chrom- in lak-usnja,
- nahrbtniki,
- sportni pasovi itd.,
- tržne torbice.

Jugoslovanska banka d. d.

Deln. glavn. K 200,000.000.— Centrala v Osijeku.

Rezerve K 50,000.000.—

Menjalnica v Ljubljani, Kolodvorska ulica šte. 26.

Kupuje in prodaja devize in valute najkulantnejše.

Obreštuje vlogo na hranilne knjižice in na tekoči račun po najvišji obrestni meri. 1083

Gradbeno podjetje

ing. Dukić in drug

Ljubljana, Resljeva cesta 9.

se priporoča za vsa v to stroko spadajoča dela.

Državne železnice

Udrihati po upravi državne železnice je danes takorekoč že navada. Vendar je v tem oziru hrvatska javnost bolj uvidna od slovenske. Hrvatska javnost se zanima za stvar in večkrat že so se obrnili hrvatski interesi na merodajna mesta, da bi spoznali razmere in vzroke. Žalibog se na Slovenskem te hvalovredne tendence ne opaža, tu vidi javnost le južno železnico in stoji pod hipnozo krivih prerokov, ki pravijo, državne železnice je treba izročiti v privatni obrat, ker je državna uprava baje nesposobna, voditi tako podjetje. In udri po Jeliću, po Francu, pa zagrebski direktorji, po nadzornem komiteju nad južno železnico itd. Pri vsem tem žalibog ni videti razumevanja položaja, večkrat pa vidimo precejšnje nepoznanje in pristranost. Tu imam posebno v mislih članke v «Slovenskem narodu» od februarja meseca in v «Slovenec» od 2. marca, dočim so v članku «Slovenca» od 7. marca nekateri momenti zelo dobro označeni. Tukaj ni moj namen braniti gg. Franci in Jeliča, ki se lahko branita sama, ako se jima zdi to potrebno, tudi ne nadzornega komiteja, ki se tudi lahko sam štiti proti napadom. Glede tega komiteja opozarjam dotičnega člankarja le na to kardinalno točko: Smotir nadzornega komiteja ni le kontrolirati poslovanje južne železnice šele za slučaj, ako se obrne to podjetje do državne za denarno pomoč, nego že prej kolikor mogoče zabraniti, da pride južna železnica sploh v položaj, da bi bila primorana prositi za tako pomoč. Čuden je pa svet, ki ga v članku «Slovenca» citamo, naj se izroči glavne proge državne železnice upravi južne železnice v obrat in da naj se pokliče v ministrstvo moža južne železnice, ker baje državna železnica nima sposobnih ljudi: Južna železnica, ki si kot celota sama v finančnem oziru ne more in ne zna pomagati, za koje sanacija je bilo že nešteto konferenc in koja životari od leta do leta na podlagi kompromisnih sklepov teh konferenc! Od kod pa naj vzame južna železnica denar, ki je potreben za sanacijo državnih železnic?

Vzroki slabega gospodarstva.

Neštetiokrat se je že poudarjalo vzroke današnjih žalostnih razmer na državnih železnicah, in sam minister obračaja Stančić je s hvalovredno odkritostjo konstatiral nedostatke, ki so to stanje povzročili:

- 1.) Nezadostno popraviljanje strojev, premajhno število vagonov in zaostajanje v popravilu, t. j. pomanjkanje delavnic v te svrhe;
- 2.) pomanjkljivost železniških naprav. Prej se je vršil velik promet radljalno iz Budimpešte proti periferiji države, prečni promet, n. pr. med Zagrebom in Vinkovci in dalje je bil razmeroma le majhen in proga le lokalna. Danes naj ta lokalna proga obvladala veliki domači in internacionalni promet, a preuredilo se je za tak promet ni. Postaja Zagreb je bila že pred vojno premajhna in madžarska uprava je bila izdelala projekt za razširjenje postaje, toda vojna je žalibog izvršitev dela preprečila. Danes pa je tovrstni promet v Zagrebu dva in polkrat, osebni trikrat toliko kakor pred vojno, postajne naprave so pa iste, ki so bile že leta 1913. premajhne! Glavna proga Žekenci-Reka visi na južnem koncu še danes takorekoč v zraku, ker je glavna, namreč z vsem potrebnim urejena postaja Reka odrezana. Ali je torej čudno, da imajo take razmere zle posledice za promet?
- 3.) Pomanjkanje materiala. Gornji stroj nekaterih prog je v slabem stanju, pragi so trhli, tirnice obrabljene. Zaloge premoga so premajhne, razni material je ne producira v državi, nabava iz inozemstva je radi valutnih razmer otežkočena itd.
- 4.) Personalne razmere. Tu je v prvi vrsti zelo slabo učinkoval odstop večših nedomačinov pri prevratu, ki so deloma prostovoljno zapustili službo, deloma jo zapustiti morali. Na vseh koncih in krajih primanjkuje izvežbanega personala. Potem slabe gnotne razmere osebja. Vsak mesec je število osebja, ki zapuščajo zaradi tega službo, večje. Minister Kumanudi je nekoč rekel, da imamo slabe uradnike, da pa boljše ne moremo dobiti, ker jih ne moremo plačati. Jaz pa mislim, da imamo slabe uradnike, ker jih ne moremo pošteno plačati. Ako namreč absolutno ne more izhajati s svojo plačo, mora se brigati za to, da pridobi primanjkljaj na kolji drugi način, ali pa stradati. V obeh slučajih je to veličanska škoda za državo. V to poglavje spadajo tudi nedostatki upravne centrale v Beogradu, ki je zadostovala za bivšo majhno omrežje srbskih železnic, ki pa za današnje veliko omrežje ne odgovarja več. Manjka tam personala, manjka celo prostorov, kjer naj bi ta personal uradoval. Potem še vedno nimamo enotne pragmatike in enotnih predpisov.

Manjka strokovna šola. Slednjič ovira upravljanje povsod vladajoče pomanjkanje stanovanj. Samo tisti, ki ima s tem posla, ve, kake zle posledice ima dosti okolnost, da se nameščenca ne more premestiti na drugo mesto, kljub imperativni nujnosti, ker tam zanj ni stanovanja. Življenje v vagonih ali ločenost od družin tudi zelo slabo upliva na uslužbenca. Slednjič so upravne enote (direkcije) preobsežne, kar otežkoča administracijo. Personal pa ne dostaja, da bi se jih zmanjšalo.

5.) Nesrečna navada, da se povsod vtiika politika in strankarstvo, namesto da bi odločevali zgolj stvarni razlogi — najzlastnejše poglavje! Tudi trgovski krogi so večkrat krivi, ker hodijo dostikrat po ovinkih in izigravajo predpise L. dr.

To bi bila petorica glavnih vzrokov, zakaj da je obrat na državnih železnicah slab. Zraven pa so v zadnjem času pogubno učinkovali ravno v mesecih jesenske kampanje še sledeče okolnosti: Mobilizacija vojske zaradi Karlovega puča, s čemur je bilo veliko število voz že itak premajhnega vozovnega parka odzeto prometu, ravno v času, ko so bili narodnemu gospodarstvu najbolj potrebni. Takoj po demobilizaciji, na višku jesenske prometne sezone, so potem vozilji rekrute. Slednjič je sledila huda zima s snežnimi zameti in mrzom, kar je tudi zelo oviralo celotni obrat. V splošnem bi lahko rekli: Državne železnice živijo od starega kapitala, vsakega kapitala je enkrat pa konec, ako se ne skribi za obnovu.

Državna in južna železnica.

Sedaj si pa oglejmo malo razmere pri južni železnici. Ta uprava ima veliko po polnoma odgovarjajočo delavnico v Mariboru. Omrežje obstoji v glavnem iz dvotirne glavne proge Maribor-Ljubljana, razmere na njej napram času pred vojno so se le malo spremenile. Glede števila strojev in voz je družba že od prevrata sem mnogo na boljšem od drž. železnice. S personalom je sploh mnogo bolje dotirana in je mogla tudi obdržati precejšnje število večših tujih elementov v svoji službi. Pri južni železnici je zaposlenih 42 inženjerjev, pri direktorji drž. železnic v Zagrebu, ki ima nad tri in polkrat večje omrežje, pa 50. Razmeroma bi direktorja Zagreb morala torej imeti 150 inženjerjev! Podobno je pri ostalem personalu. Personal drž. železnice dela poštovnovalno od najvišjega do najnižjega, zahvala je pa očitane nespo-

sobnosti in malodane sabotaže. Pri takem maloštevilnem osebju ne more biti niti govora o kakem birokratizmu, to je vendar jasno! Omrežje direktorje južne železnice je majhno, meri le 734 km (direkcija drž. železnic v Zagrebu ima 2636 km omrežja), kar olahkoča upravljanje.

Važno je dalje, da ima južna železnica popolno, dobro urejeno vrhovno centralno upravo, t. j. generalno direktorjo na Dunaju, da ima možnost medsebojne pomoči glede materiala, voz, strojev z omrežjem onkraj meje itd. Težkoče zaradi različnosti pragmatike in predpisov ni, ker so vladale te razlike že pred vojno in je njih sistem itak pretežno enoten. Uprava ne trpi toliko od nesrečnih političnih razmer, nima toliko pasivnih lokalnih prog in drugo.

Vidimo torej, da težkoče, navedene pod 1. — 5. za južno železnico malodane ne eksistirajo, iz česar sledi jasno, da južna železnica ne funkcijonira bolje nego državna zaradi činjenice, ker je privatna železnica, ampak da so temu vzrok drugačni boljši pogoji, pod katerimi deluje. Ker ne obratuje večina pasivne lokalne železnice, ampak teče po gospodarsko jakih krajih, presegajo, kakor se čuje, dohodki izdatke, s čemur je dana možnost če tudi skromnih investicij. Kar je pa posebno zanimivo: Omrežje zagrebske direktorje je še bolj tranzitno omrežje kakor so proge južne železnice. Dočim je pa v omenjenem dohodku pri juž. žel. tranzit seveda do vinarja uračunjen, vozi zagrebska direktorja državnih železnic ves tranzit, kolji doseže okroglo 40 odst. njenega prometa sploh, ne da bi se dohodek iz tega tranzita računalo tudi direktorji v dobro! Ko bi se to zgodilo, bi se primanjkljaj v gospodarstvu pri zagrebski direktorji spremenil v prebitke, ki bi absolutno in relativno presežali prebitke južne železnice, in ako bi smela direktorja zraven tega še razpolagati prosto s temi dohodki, bi danes interesit in personal, bogme, ne imeli več povoda za pritožbe! Obratni koeficient je bil, uračunavši tudi tranzit, leta 1920. 73 odst., kar je zelo ugodno. Obratni koeficient južne železnice pa ni zelo oddaljen od 100 odst. S temi konstatacijami seveda nikakor nečem kratiti brezdvomne zasluge uprave južne železnice, ampak le postaviti vsako stvar na svoje mesto in le dati pojasnila z oziranjem na fraze o slabem gospodarstvu glede obratovanja pri zagrebski direktorji drž. železnic in sličnem.

V Sloveniji bi bilo javnosti v presojanju železniških razmer res želeli malo več preudarnosti, temeljitosti in manj pristranosti.

Državne železnice v Sloveniji.

Tukaj naj se dotaknem na kratko tudi razmer na mreži drž. železnic v Sloveniji. Te železnice bolje delujejo kakor na Hrvatskem. Za časa mojega šefovanja inšpektoratu se pa v tem oziru nisem ničesar domišljaj. Mreža državni upravi poverjenih slovenskih železnic je enotni del zase in so se razmere proti času pred vojno na njej tudi le malo izpremenile in težkoč kakor so pod 1 — 5 navedene, večinoma ni. Nedostatke, ki pa še tudi na tej majhni mreži vladajo, hoče se odpraviti na nepravi način. Največji nedostatek je bilo pomanjkanje voz. Kolikokrat se je interesentom razjasnjevalo, da je vozovno vodstvo inšpektorata koordinirano vodstvu pri zagrebski direktorji, ne pa subordinirano, da ima torej vozovno vodstvo inšpektorata enake pravice kakor vodstvo katerekoli druge direktorje, da je podrejeno direktno «Centralni podeli kola» v Zemunu. Vkljub temu mislijo interesi, da napoči za Slovenijo zlati čas glede vozovne službe, ako se inšpektorat osamosvoji in podredi naravnost ministrstvu, češ, zagrebska direktorja zadržuje vozove, ki so namenjeni inšpektoratu v Ljubljani. Ne gude na to, da to sploh ni mogoče, vprašam: Predpostavljeno za trenotek, da zagrebska direktorja vozove res zadržuje — kaj se pa na tem izpremeni, ako se inšpektorat osamosvoji? Ali jih potem Zagreb ne bode mogel več zadržati, ko se njegovo razmerje napram Ljubljani v tem oziru, kakor že rečeno, vendar nikakor ne izpremeni? Hočem le označiti na tej primeri, kako se išče vzroke nedostatkov na površju, ko tičijo vendar v globini. Sicer pa zastopam slej ko prej stališče, da je bil razpust ljubljanske direktorje državnih železnic nesreča za Slovenijo in da bi se moralo in moglo ustanoviti direktorjo na novo. Ako pa državne železnice v Sloveniji vendar ne funkcijonirajo tako, kakor bi morale, le temu kriva ravno eksistenca posle zavlačujoče medinstanice, t. j. današnjega inšpektorata, ne pa to, da inšpektorat ni samostojen, ampak je podrejen zagrebski direktorji. V Ljubljani je treba ustanoviti popolno železniško direktorjo ali pa ukiniti sedanjí inšpektorat. Toda to vse le mimogrede. (Dalje pibodnjí).

Pletiljke na stroj,

izurjene, išče za takoj pod ugodnimi pogoji in priporočila raznovrstne pletenine lastnega izdelka, kakor: damske majice in bluze, jope, otroške perile, gamaše, dokolenice, svitlje, čapice itd. — Izdeluje tudi ponarodilni!

Pletilnica Ciril Vajt, Kranj.

Obvestilo.

Obveščava cenj. odjemalce in p. n. občinstvo, da sprejemava nova dela in popravila po najnižjih cenah. Gotovi čevlji v salogi. Turistovski čevlji domačega izdelka. 349

Ant. in Jož. Brajer-Kapele Ljubljana, Turjaški trg (Breg) št. 1.

ČEVLJE

za gospode, dame in otroke, čevlje za telovadbo, tenis in kopanje iz najboljših svetovnih tovarn razpošilja na debelo in na drobno po čudovito nizkih cenah veletrgovine in razpošiljalna 359

R. STERMECKI, Celje št. 366, Slov. Zahtevajte ilustrirani cenik. Kar ne ugaša, se zmenja ali vrne denar.

Razno perilo

za dame, gospode in deco priporočila trdka A. & E. Skaberné, Ljubljana, Mestni trg št. 10. 819b

Ing. dr. Miroslav Kasal

oblastvene poverjeni stavbni inženjer in mestni stavbenik Ljubljana, Gradlišče 13. Stavbno podjetje in tehniška pisarna za: betonstvo, železobetonske in vodne zgradbe, arhitekturo ter vsakovrstne visoke zgradbe. 311 Izvrtljiv. Projektiranje.

Dvokolesa, otroški vozički, šivalni stroji, pnevmatika in strojni deli v veliki izbiri. Sprjemajo se v popolno popravilo dvokolesa, otroški vozički, šivalni in razni drugi stroji "TRIBUNA" tovarna dvokoles in otroških vozičkov, Ljubljana, Karlovska cesta št. 4, Zvonarska ulica št. 1. Pr. daljina: Stari trg št. 28 814

Išče se zanesljiv in marljiv (oženjen)

trgovski sluga

za manufakturno trgovino, ki naj bo obnem tuji hišnik. Plača dobra, prosto stanovanje in še drugi dohodki. Več se izve pri firmi Felix Urbano. 1086

Zahvala. Vsem, ki so našega

Peterčka

v času njegove dolgotrajne in mučne bolezni obiskovali, nas v trpljenju tolažili in s prekrasnim cvetjem ozaljšali zadnjo zemeljsko pot našega ljubčka, sinčka in bratca, se najiskrenejše zahvalujemo.

Rodbina K. A. KREGARJEVA.

V LJUBLJANI, dne 14. aprila 1922.

1073

ŠIRITE „JUTRO“

1086

je najboljši pisalni stroj!

Ant. Rud. Legat

specialna trgovina s pisalnimi stroji in pisarniškimi potrebščinami.

Samoprodaja pisalnega stroja „CONTINENTAL“ za vso Slovenijo.

Lasna delavnica za popravila pisalnih strojev vseh sistemov.

Telefon 100 in 97. Maribor Slovenska ulica šte. 7.

Cenik in prospekt brezplačno.

Obraťovodja elektrarne

visoke napetosti, izvežban monter, se išče za Slovenijo. Nastop takoj. Ponudbe na upravo lista pod „Električar“. 1090

Medić, Rakovc & Zankl

prej A. Zankl sinovi.

Tovarna kemičnih in rudninskih barv ter lakov.

Centrala: Ljubljana. D. z o. z. Skladišče: Novisad. Brzjav: Moraki, Ljubljana. Telefon: 64.

Emajlni laki. Pravi firnež. Barva za pode.

Priznane najboljša in zanesljiva kakovost: barve za obleke, vse vrste barv, suhe in oljnate, mavco (Gips), mastenec (Federweiss), strojno olje, karbolinoje, steklarski in mizaraki klej, plekarski, slikarski in mizaraki čopiči, kakor tudi drugi v to stroko spadajoči predmeti.

„MERAŁ“. Lak za pode. „MERAŁ“. Linoleum lak za pode.

„MERAŁ“. Emajlni lak. „MERAŁ“. Brunoline.

Ceniki se začasno ne razpošiljajo!

KORANIT

tovarna v Karlovcu

pravi azbestni škrlj za pokrivanje streh.

Koranit je neomejeno trpežen.

Koranit tehta na 1 m² samo 12 kg.

Koranit ne odzebe in je nepremočljiv.

Koranit se ne lomi in ne trga in je elastičen.

Koranit je popolnoma siguran proti ognju.

Koranita vihar ne more odtrgati.

Koranit-strehe ni treba popravljati.

Koranit-streha je najcenejša, zato ker je

Koranit-streha najbolj trpežna.

! Za Koranit-robo in kritje dajemo večletno garancijo !

FRAN HOČEVAR, Žirovnica-Moste, Gorenjsko.

1086

Glavni zastopnik Koranita za Slovenijo.

Ruska sfinga

Od Brest-Litovska do Genove

(Razvoj ruske zunanje politike.)

Ko so se boljševiki v oktobru 1917 polastili državne uprave, tedaj so bili prisiljeni izpolniti svojo obljubo, ki so jo dali zapečatiti masi, to je skleniti mir z Nemčijo. Toda zvesti svojim načelom, forsirati komunistično svetovno revolucijo, so smatrali Brest-Litovsk kot Tribuno, raz katere so skušali vcepiti svoje nazore o novem evropskem ustroju vsem borečim se narodom. V svojem manifestu z dne 18. decembra 1917, so boljševiki razvili svoj prapor z geslom »Z vsemi sredstvi pomagati proletariatu vseh dežel, zrušiti moč kapitalizma in se polastiti vlade v svrhu vzpostavitve demokratičnega miru in socialističnega oblikovanja Evrope in vsega človeštva.«

V tem geslu pričinja pravzaprav prva epoha boljševiške zunanje politike, epoha oficijelno proklamiranega boja za komunistično svetovno revolucijo. Toda prva pogajanja v Brest-Litovskem niso dovedla do zaželenega uspeha. Ko pa so Nemci iznova napadli popolnoma desorganizirano rusko armado in jo razpršili, tedaj so boljševiki pod pritiskom Ljlenina na milost in ne-milost podpisali mirovno pogodbo. Ljlenin je naglašal, da je ugodnejše obrniti majhen komunistični otok, kakor nadaljevati z Nemčijo vojno, ki bi mogla povzročiti padeč komunistične vlade.

Kljub temu porazu je boljševizem še nadalje ostal agresiven. Brest-Litovski mir se je smatral za nekaj mimosilnočnega, za nekako pavzo, ki je dovoljevala zbirati nove moči za nadaljnji boj proti imperializmu. Svetovna vojna je na drugih evropskih frontah besnela še dalje in ko je v novembru 1918 izbruhnila v Nemčiji revolucija, tedaj so Ljlenina njegovi somišljeniki proslavljali kot dalekovidnega politika in kot proroka bodočnosti. Toda boljševiki niso videli, da nemška revolucija ne pomeni ustaje delavskih mas, ampak da je le posledica vojaškega razsula. Zato so bili meseci po nemški revoluciji višek agresivne politike boljševizma. Ta je skušala celo z oboroženo silo forsirati svetovno revolucijo, tako da smemo po pravici imenovati to dobo kot epoho boljševiškega imperializma. Samoodločba narodov je bilo glavno agitacijsko sredstvo boljševikov. »Naša politika,« je naglašal nekdo Kamenov, »ni politika, ki se obrača kakor veter, ni odvisna od diplomatičnega in vojaškega položaja, ampak je politika, ki jo diktirata globoko prepričanje in interes vsa človeštva.« V trenutku pa, ko se je mednarodni položaj z razsulo Nemčije izpremenil v prid sovjetski Rusiji, tedaj so boljševiki svoje veliko načelo o samoodločbi narodov popolnoma opustili. Rdeča armada je vdrla v od Nemcev izpraznjene pokrajine, pred vsem v Ukrajino in baltične države. Tudi se skušal deloma tudi z uspehom vzpostaviti svoj režim brez ozira na to, je li volja narodov temu naklonjena ali ne.

S temi dogodki je boljševiški imperializem dosegel svoj višek. Kmalu pa je nastopil prevrat z protirevolucijo ruskih generalov Kolčaka, Denikina in Juđenica. Pričinja se druga epoha, ki jo lahko nazivamo kot epoho boljševiške defenzive. Agitacija boljševikov je z podvojeno silo bruhnila na dna in v uspešnimi protinapadi na Denikina se je ruski boljševizem krepko držal na površju. Intervencija antante je ostala več ali manj brezuspešna. Anglija sicer

ni stremela v prvi vrsti za tam, da uniči boljševizem, ampak da oslabi moč Rusije kot take in jo izloči iz Male Azije in Indije. Zato je takoj sklenila z Rusijo trgovinsko pogodbo. Stališče Anglije je prodrlo pri zasedanju vrhovnega sveta v San Remu, kjer je bilo sklenjeno prekiniti blokado proti Rusiji. Lloyd George je tam naglašal, da boljševizma z mečem ni mogoče uničiti. Naloga sovjetske vlade je bila izpremeniti formulo »Trgovinski odnosi z Rusijo« v formulo »Trgovinski odnosi s sovjetsko vlado« in ustvariti s pomočjo trgovinskih odnosov bazo za diplomatske odnose. To nalogo je sovjetska vlada izvršila. Bile so sklenjene trgovinske pogodbe z Anglijo, Nemčijo in drugimi državami in vzpostavljena medsebojna zastopstva.

Epoha boljševiške defenzivne politike je bila prekinjena po poljsko-ruski vojni. Vsi vojaški uspehi so skušali boljševiki z mečem iznova realizirati idejo komunistične svetovne revolucije. Načrt, ustanoviti poljsko sovjetsko republiko s pomočjo ruske rdeče armade, pa ni uspel. Rusko-poljska vojna pomeni novo epoho boljševiške zunanje politike, epoho boljševiškega umika, v kateri se nahajamo še danes. Boljševizem je moral svojo centralistično-komunistično gospodarsko politiko opustiti in kreniti na popolnoma nova pota. Zato je stopilo v ospredje vprašanje obnove Rusije s pomočjo inozemskega kapitala. Bližnji cilj boljševiške vlade ne more biti več svetovna revolucija, ampak gospodarska obnova Rusije. Bodočnost pa bo šele pokazala, ako je realizacija tega sedaj tako aktualnega načrta pod sedanjim režimom mogoča ali ne. Genovska konferenca bo morda prinesla nekaj jasnosti v ta vprašanja.

Čičerinov koncept

Že dolgo je šel o ruski sovjetski diplomaciji glas, da je zelo spretna. Reči moramo, da je njen dosedanj nastop pokazal, da je res povsem dorasla svojji nalogi. Sicer morla pred vodilnimi politiki zapadnih vevsel in bo dosegla posebnega uspeha, toda to niti ni bistveno, kajti očitno postaja, da je njen glavni namen dalekosejši. Ona si skuša drugod v Evropi pridobiti zaveznike.

Misel na svetovno revolucijo je boljševiška vlada povsem opustila in to ne, le oficijelno, marveč, kakor je videti, tudi resnično. Ona računa z realnimi razmerami, zato pa si je očitno postavila drug načrt, kako izriniti sedanjo evropsko situacijo v svoj prid. V tem oziru sta instruktivni dve črti njenega nastopa v Genovi. Čičerin je nastopil z zahtevo po splošnem razoroženju Evrope. Dokler traja na Ruskem boljševiški režim, ki se je osnoval na temelju sile in se vzdržal proti notranjim in vnanjim nasprotnikom s terorjem, to je z bajoneti, toliko časa je vzpričo tendence po enako nameravani svetovni revoluciji ruska oborožena sila neizprosen nasprotnik po sedanje urejenih zapadnih držav. Te se prav gotovo ne bodo dale razorožiti, ne glede na strah pred Nemčijo. — angleško stališče je izjema, radi povsem zavarovane insularne lege. Sedanja Rusija in evropski zapad se opazujeta s skrajnim nezaupanjem, med njima sporazum ni mogoč, zato tudi ne — razoroženje.

Isto velja o sedanjih ruskih direktnih zapadnih sosedih. Imamo pa v Evropi celo vrsto držav, katerim mirovne določbe zapovedujejo

jo razorožiti, za njo je to, kar valičva Čičerin, dejansko že izvršeno, dasi neprostoovoljno. Gotovo je, da bodo te države, Nemčija, Avstrija, Madžarska in Bolgarska, z veseljem pozdravile ruski predlog, ne morda iz notranjega soglasja, marveč ker se obrača ravno proti onim njihovim zmagovalcem, katerih armade jim stoje za vratom.

V točki glede varstva narodnih manjšin se bo istotako rusko stališče vjemalo z željami istih premaganih držav. Nemci in Madžari so kot doslej gospodujoč narod pustili dokaj svojih rojakov pod gospodstvom novo nastalih narodnih držav; da omajajo te nove države, — mislijo predvsem člane male antante s Poljsko — bodo Rusi podpirali premagance. Prav tako bodo nedvomno nastopili tudi za revizijo mirovnih določb, pri čemer stvar v nobenem slučaju ne more iti na rusko škodo, marveč le v korist, na zapadu pa slabi antanto in njeno manjše prijateljstvo.

Nedvomno imamo pred seboj političen koncept, ki računa s podpiranjem premagancev proti zmagovalcem. V tem pravcu se bo bržkone razvijala stvar dalje, in Anglija, vedno najpraktičnejši politik, bo posredovala...

Politika ruske emigracije

Ruski emigraciji se očita, da se ne zna prilagoditi novemu položaju, posebno pa da v političnem oziru ne zna napraviti enotne fronte zoper boljševike, marveč da vsaka politična struja dela na svoje, po svojih načrtih.

Da je ta očitek neutemeljen, je izven dvoma. kajti boljševiški režim je sicer združil vse nasprotno ruske stranke v skupno nesrečo, v prokletstvo politične pasivnosti, toda idejnih in stvarnih nasprotij med njimi ni mogel izglediti. Morda so se politični nazori nekoliko izčistili, postali realnejši, treznejši, morebiti tudi konservativnejši. Toda še vedno je popolnoma izključeno, da bi bilo mogoče spraviti v en skupen okvir vse stranke, od socialnih revolucionarjev do kadetov ali celo do monarhistov raznih struj.

Nasprotno; ravno ker se je boljševizem praktično tako slabo obnesel, in ker se kot absolutno gotovo računa z njegovo, morda ne več za dolgo odložljivo likvidacijo, smatra vsaka stranka, da je poklicana na vodstvo ruske notranje politike po odstopu ali umiku boljševikov. Po strašnih nesrečah, ki so zadele Rusijo, odkar se je začela revolucija, je gotovo, da bo ljudstvo po ogromni večini obrnilo sedaj vladajoči stranki hrbet; vprašanje nastane, komu bo znanprej poverilo »v« zaupanje. V tem oziru so takorekč vse druge stranke še nekompromitirane. Vsaka ima pred seboj možnost, da ji narod poveri svoj mandat. Socialni revolucionarji so si pridobili svojčas večino v konstituenti; ker pa so jih boljševiki razgnali, jim je ostala gloriola. niso se mogli v praksis diskreditirati ali izriniti. Mogli bi se sedaj ponuditi iznova in morda še z večjim uspehom. Ni pa izključeno, da bi ne šli volilec še bolj na desno, ali pa da ne bi nastopile konservativnejše struje, ki bi si znale pridobiti zaupanje km — in za tega gre pred vsem — n. pr. s tem, da mu garantirajo vso v revoluciji pridobljeno agrarno posest.

Ravno z ozirom na te možnosti bo nastala med ruskimi političnimi strankami velika tekma za volilce; nobena si jih ne bo hotela zaigrati s prehitrimi kompromisi s kakor tudi sorodnimi strujami. Kajti vsaka taka kompromisna formula bi mogla kompromitirati.

Na drugi strani je gotovo, da se bodo paralelno z umikom boljševikov na skrajni desnici dvigali vedno bolj samozavestni reakcijski vrski, pretež

vsem onim, ki so z veseljem vetopili aktivno v revolucijo. Nastop monarhistov, kakor je bil atentat na Miljukova, voditelja kadetov, nam je glasnik tega. Vsem zmernim levicarjem in še zmernejšim zastopnikom centruma utegneta nastati nova nevarnost, da pridejo med skrajno levico in skrajno desnico med dvojne kole, med dva stola.

Miljukov o boljševiški vladi

Sotrudnik »Vossische Zeitung« je imel te dni razgovor s profesorjem Miljukovom, bivšim voditeljem kadetov in sedaj umstvenim voditeljem ruske emigracije. V naslednjem podajamo razgovor:

»Kako presojate sedanji položaj na Ruskem in kakšen razvoj pričakujete?«

»Dediščina boljševikov se nahaja po vsem, kar mi je znano, v stadiju rapidnega propadanja. Navidezna politična moč, ki jo boljševiška vlada še ima, je izpodkopana vsled popolnega gospodarskega poloma njenega režima. Ta polom se nadaljuje baš v zadnjem času tako strmo glavo, da smemo govoriti o bližnjem koncu te najbolj žalostne epohe v ruski zgodovini. Industrijska produkcija Rusije je v bistvu sploh prenehala in vse vesti o kakšni obnovi so docela izmišljene. Imamo pač vesti o posrednih poskusih obnove dobivanja petroleja in premoga, toda to niso znaki izboljšanja dobave, marveč poskusi obupanega izkoriščanja rudnikov, ki pomenijo končni polom in končno uničenje doslej dragocenih produkcijskih virov. Takozvani državni industrijski obrati nimajo sploh nobenega uspeha in so le penziski instituti za one, ki so v njih »nastavljeni«. Značilno je, da je po Ljleninovi lastni navedbi število onih, ki jih vzdržuje država, padlo na od 40 milijonov na 2½ milijona. Številne institucije za obči blagor, kakor šole, železnice, razsvetljava, gledališča itd. so bile neka časa, in sicer v cvetu boljševiške vlade, brezplačne in vsakomur zastopni pristopne, danes pa jih moraš že zopet plačevati kakor v kapitalističnih državah. Delavčeva mesečna mezda je poskočila od novembra dalje od 600.000 rubljev na 6.000.000 rubljev, toda s to vsoto si ne more delavec kupiti niti najbolj potrebnega.

Razumljivo je, da se boljševiška vlada trudi dobiti zunanji kredit, saj ne razpolaga z ničemer več, da bi poravnala najbolj važni import. Zlati zaklad je skoraj izčrpan in za eksport nimajo primerne blaga. Za finančno stisko je najboljši dokaz najnovejši neusmiljeni štedni sistem, ki so ga boljševiki povsod uvedli, tako tudi zmanjšanje raznih penzij in velika omejitev velikanskih propagandnih stroškov, izdatkov za inozemska zastopstva itd. Vključ temu pa kaže budžet boljševiške vlade več ko devetdeset odstotkov deficita! Nič ne pomaga...

Pri takšnem gospodarskem in finančnem polomu se tudi res kaže polemanje politične vladne moči. Število prepričanih pristašev sovjetske vlade se je skrčilo na peščico. Med kmeti ni bilo nikdar boljševikov. Pa tudi delavstvo jim je že obrnilo hrbet. Delavstvo je danes v opoziciji. Niti vojska ne stoji več strnjeno na strani vlade, čeprav je ona še edina vrsta prebivalstva, kjer ima vlada zanesljive pristaše. Vsekakor je značilno, da se smejo nekateri voditelji armade, med njimi bivši carski generali, posluževati nasproti Trockemu takega govorjenja, za katero bi bili svoječasno takoj ustreljeni.

Na splošno smemo trditi, da životari boljševiška vlada v glavnem vsled moralne podpore zapada. Pa tudi ta podpora lahko kvečjemu odgodi končni polom. Ne more pa preprečiti, da bo boljševiška vlada v doglednem času popolnoma in brez počasnega prehoda kratkomalo propadla. Nade nekaterih evropskih krogov, da pride do počasnega presnavljanja, so brez podlage. Nobena koncesija, ki so jo doslej storili boljševiki ali ki jo sploh mo-

rejo storiti, ne zadeva jedra njihovega sistema. Njihov ideal je, da postane Rusija ognjišče svetovne revolucije. Ta svoj ideal lahko odgodi, ker jim manjka moč za izvrševanje, ne morejo se mu pa odreči, ne da bi izdali sami sebe. Sedanjí ruski vladni sistem ne bo odstranjen z revolucijo, ampak z revolucijo.

»Iz kakšnega nagiba in v katerih oblikah pa bo po Vašem mnenju izbruhnila ta revolucija?«

»Tega ne vem. Tudi pred marčno revolucijo ni pri nas nikdo vedel, da bo izbruhnila z uporom dveh petrogradskih regimentov. In vendar smo vsi vedeli, da smo tik pred revolucijo.«

»Katera stranka bo po Vašem mnenju vodila novo urejanje Rusije?«

»Nobena stranka. Nekdanji pristaši različnih protiboljševiških strank, ki žive danes v Rusiji in imajo duševne moči, da se v danem trenutku posvetijo obnovi, so prenehali s sleherno strankarsko-politično delavnostjo. Število teh »nestrankarjev« raste od dne do dne. Oni imajo danes en sam skupen program, namreč vzpostavitev demokratskega režima. Oni tudi niso brez organizatorne sile, ker stoji v njihovih vrstah član nekdanjih zemstev (lokalnih samouprav), ki so imeli izredno veliko ulogo v javnem življenju Rusije in ki jo bodo zopet imeli. Vrhutega spada semkaj inteligenca iz ruske provincije. Ta inteligenca je bila poprej udeležena v velikem združnem gibanju.«

»Kakšno ulogo pa bodo imeli oni Rusi, ki žive sedaj v tujini?«

»Naša dolžnost je, da obnovimo in ustalimo stike med novo Rusijo in ostalim svetom. Mi ne zahtevamo nobene vodilne vloge, niti iniciativne v prihajajočem revolucionarnem aktu. Mi vemo, da je v Rusiji sami dovolj moči, da bodo zgrabile za vladne povodce. Pač pa bomo mi takoj dali svoja izkustva domovini na razpolaganje.«

»Ali stremite za enotno politično organizacijo vseh v inozemstvu živčih Rusov?«

»To ni mogoče, kajti Rusi v emigraciji so pregloboko razklani vsled svojih strankarsko-političnih razlik. Pet skupin razlikujem. Najskrajnejša desnica je izrecno monarhistična in reakcionarna, skrajna levica je boljševiška, demokratski centum priznava federativno republiko in izvršeno agrarno revolucijo, na desno in levo tega centra pa je še po ena manjša skupina. Ona med centrom in reakcionarci se nagiblje k monarhiji, pa nima reakcionarnega programa skrajne desnice, ona med centrom in boljševiki pa želi priznanje boljševikov in združenje z njimi za borbo proti kapitalizmu. Jaz pripadam centru, zaeno z menoj pa tudi številni politiki, ki izhajajo deloma iz levega krila nekdanje stranke kadetov, deloma iz stranke zmernih socialistov. Vsi smo združeni v izvršilnem odboru nekdanje pariške konstituantne. Od socialistične stranke nam pripada n. pr. Avksentijev, v površni zvezi tudi Kerenski. Naša skupina zahteva programatično, da se pridre uspehi marčne revolucije, torej demokratska in federativna republika, in priznava vsem pokrajinam nekdanje Rusije, da se prostovoljno odločijo za republiko. Vrhutega zahtevamo priznanje one državljanske zemljiške lastnine, kakor je izšla iz agrarne reforme marčne revolucije.«

»Kakšno stališče bodo po Vašem mnenju morale zavzeti inozemske, zlasti evropske države nasproti ruskemu problemu?«

»Najprej hočem odgovoriti negativno. Vsako nasilno intervencijo, bodisi z vojaškimi ali gospodarskimi sredstvi, smatram za napačno in jo obojam. Evropa ne sme pozabiti, da raste po vseh potresih zadnje dobe nov resnično narodni, ne nacionalistični ruski čut. Vsako tuje vmešavanje, pa naj bo še tako dobro mišljeno, pa žali ta ruski čut in utegne za bodočnost ustvariti takšno nasprotje med Rusijo in inozemstvom, odnosno intervencijskimi državami, da bi to nasprotje bilo

Arkadij Averbchenko:

Rus v Evropi

Poleti leta 1921., ko je bilo vse »ono« že končano, se je v dvorani nekega inozemskega zdravilišča zbrala najbolj pisana družba: Bili so tu Grki in Francozi in Nemci, bili so Madžari in Angleži, celo en Kitajec je bil vmes.

Po obedu se je razvil zelo živahen razgovor.

»Vi ste, zdi se, Anglež?« vpraša Francoz visokega, obritega gospoda. »Jaz obožujem vašo nacijo: vi ste najidealnejši in najmodrejši narod na svetu.«

»Za vami,« se je poklonil Anglež s popolnoma galsko ljubeznivostjo. — »Francozi ste v minuli vojni delali čudeže... V prsih Francozov je levje srce.«

»Vi Japonci,« je govoril Nemec in odpihal dim cigare, »ste nas zadivljili in nadaljujete, da zadivljujete nas, Evropejce. Vam gre hvala, da je beseda »Azija« nehala biti simbol divjštva, nekulturnosti...«

»Ne imenujejo nas zastoni Nemce daljnega vzhoda,« je odvrnil Japonec in se skromno nasmešnil, a Nemec je zažarel od zadovoljstva kot snop slame.

V drugem voglu se je pritoževal Grk, in slednjic rekel:

»Važen narod ste vi, Madžari!«

»Zakaj?« se je iskreno začudil Madžar.

»No — kako naj vam povem — lepo igrate čardaš. Nekoč sem kupil madžarsko surko, obišto z raznimi našivi. Lepo mi je pristojala. In vino! Nasrkati se madžarskega — čudovito!«

»Tudi vi, Grki, ste lepi.«

»A, kaj govorite? Zakaj?«

»Tako, sploh! Nekak prijeten narod! Klasičen. Pa potem oljke! Vsak je Perikles.«

Na koncu mize je sedel molčeč, bradat človek, in spustivši bujno glavo v dlani, je ostal zamišljen in obupan. Ljubeznivi Francoz je že zdavnaj pogledaval nanj. Končno se ni mogel vzdržati in se je dotaknil njegovih širokih ramen.

»M—sje, vi ste gotovo Turčin? Mislim, eden od najboljših narodov na svetu!«

»Ne, nisem Turčin.«

»A kaj ste, ako smem vprašati?«

»Tako, sploh — — potnik. Pa zakaj bi to radi vedeli?«

»Nenavadno me to zanima.«

»Jaz sem Rus!«

Ko se za tihega, dremotnega, poletnega dne nenadoma odnekod spusti

in zahrumi udar vetra, kako plaho in v skrbah se zanjihajo in zašume vrhovi dreves, kako nemirno se vzbude in zakriče ptice, ki so utihnile vsled vročine, in kako nemirno zavaluje nenadoma jezerce, ki je sanjalo kot ogledalo.

Prav tako so se zanjihale in strmeč zašumele madžarske, francoske, japonske glave; tako so se dozda gladkili, poka, pokojna kot ogledalo, zamračila od tisoč najrazličnejših občutkov, ki so se bojevali med seboj.

»Rus? Kaj pravite? Moderni?«

»Otroci! Alfred! Madlena! Hotela sta videti modernega Rusa — brž poglejta! Evo ga, vidita, tu sedi!«

»Siromak!«

»Siromak, da, siromak, a maloprej, ko sem plačal, sem dvakrat iskal listnico. Ali naj jo spravim v hlačni žep ali kaj?«

»Poglejte, tam sedi Rus.«

»Kje, kje? Slišite, ali ne bo vrgel bombe na nas?«

»Mogoče, da je lačen, gospoda, vi pa bulite vanj. Kaj mislite, ali bi ne bilo na mestu, da mu ponudimo kaj denarja?«

»Nemca proč od njega! Nemci so mu jo že pošteno zasolili, da ga zdaj ne bi...«

Francoz ga usmiljeno, ali z lahko senco strahu prime za roko, Japonec

ga nežno, s tajnim sočustvom v ozkih očeh gladi po rami, nekdo mu ponudi cigaro, a nekdo se zapne do vratu. Skrbna mati je objela Alfreda in Madlena, ki sta plakala, ter ju peljala domov, sopihajoč kot remorker.

»Ali so vas zelo mučili boljševiki?« je vprašal dobri Japonec.

»Povejte, ali je resnica, da so jedli v Moskvi pse in miši?«

»Razjasnite nam, zakaj je ruski narod vrgel s prestola Nikolaja, pa izvolil Ljlenina in Trockega? Ali sta ta dva boljševa?«

»A kaj je to, podkup? Ali je to kakšna pijača ali ples?«

»Ali je res, da so pri vas ropali Safe-de-posite? Ali je to — mislim — samo ena od tisoč laži, ki jih širijo neprijatelji Rusije... Ali je resnica, da ruski delavec, kakor hitro mu zapoješ internacionalno, začne obešati na laterne mimogredoče, ki imajo zlikane srajce in očala?«

»Ali je resnica, da so nekateri Rusi kupovali funt sladkorja po petdeset rubljev, a prodajali so ga za tisoč?«

»Povejte nam, ali je resnica, da so postavili razbojniki Razinu na glavnem trgu spomenik?«

»Glejte, jaz sem pa slišal, da imajo buržijske klase skrivno, strašno navado, da delavcu, ako ga zgrabijo,

pregrežejo arterijo in pijejo gorko kri, — dokler...«

»Gori!« — Zakriči nenadoma Rus in udari s pestjo, težko pol puda, po mizl.

»Kaj gori? Kje? Moj Bog... a mi sedimo tukaj...«

»Duša gori v meni! Vina, ej, natakaj, kamarleri, fijkaj, ali kako te imenujejo? Privileci vina čim brže! Vse pogostim! Ali hočete razumeti hrepenenje moje duše? Ali se smete zagledati v brezno kaotične, na novo ustvarjene slovanske duše? Daj vsem bokale! Ej, majčica!«

Legal je vedno bolj gost, temnosiv somrak.

Rus, strašen, skuštran, držeč v eni roki steklenico Pommery-seca, a s pestjo druge roke grozeč inozemskemu nebu, je govoril:

»Ali veste, kaj govorite? Plijujem na takšno vašo sočustvovanje!! Ali ste pomislili, koliko krvi ste me stali vi vsi, koliko življenja ste mi vzeli? Ti nemški gobec, koga si mi poslal iz Zimmerwolda? Ali se tako vojskuje? A ti žabar tam... Mon ami, i mon ami, bon i bon, a ti sam si vzel in izročil boljševikom Krim in Odeso! — Ali je to fraternite? Ali morem, da to pozabim? Ali misliš, da bom pozabil nate, ki si mi poslal svoje nosate kitajske vrage, da naš Kremlj poganijo in moré našo drago Rusijo?«

s kufturnega stališča lahko žalostno, z gospodarskega in političnega pa usodopolno.

Rusija potrebuje inozemske pomoči, zlasti gospodarske. Toda močno bi bilo inozemstvo kaznovano, če bi hotelo pod krinko pomoči Rusijo zlorabljati in izkoriščati. Resnična pomoč je le v tem, da dobi Rusija resnične vrednosti, ki bi koristile vsemu narodu, to je, ki bi pomagale obnoviti rusko produkcijo. Ne zadostuje pa, da bi se obnovila samo ruska poljedelska produkcija ne pa tudi njena industrijska, tako da bi Rusija postala brez vsake obrambe enostaven trg za tuje produkte. Vsaka država mora skrbeti zase, kolikor jej dopušča višek njenih moči. Le na temelju tako do viška razvitih možnosti je mogoče sodelovanje raznih narodov.

Zato je tudi dobro, da je za genovsko konferenco postavljeno načelo, naj se deluje za gospodarsko obnovo Rusije. Ta obnova je pa mogoča le, če bodo dani notranji njeni pogoji. Boljševiški vladalci bi radi izžvali vtis s tem, da obnavljajo le nekatere gospodarske pogoje. Nekateri v Evropi so zahtevali tudi obnovo pravnih pogojev. Teh boljševiki še niso vpoštevali. Pa tudi to bi se vse ne zadostovalo, marveč tretja in najvažnejša zahteva obnove so potrebni politični pogoji, to se pravi, obnova demokratskih razmer. Če naj genovska konferenca pomaga ruskemu ljudstvu, mora zahtevati izpolnitev teh treh pogojev. Izključeno pa je, da bi sedanji ruski vladodržci hoteli ali tudi mogli sprejeti ali izpolniti te pogoje.

Razumem, da takšna politika pomeni preizkušnjo za potrpežljivost Evrope. Verujem pa, da mora Evropa imeti to potrpežljivost ne le v ruskem, ampak v

lastnem interesu. Ruska politika, kakor jo tu priporočam, je potrebna sestavina one vseevropske politike, ki jo smatramo za edino mogočo vsi demokratsko misleči vseh dežel. Ta demokratska politika pa je v tem, da imej vsak narod svobodo svoje politične samoodločbe in svojega gospodarskega razvoja. Preko tega se morejo potem države evropskega kontinenta, ki so v svojem najvišjem razvoju druga na drugo navezane, strniti v veliko in samostojno gospodarsko organizacijo. Ekonomsko in obenem politično ravnotežje sveta se da doseči le na ta način, da stopi poleg britanske in ameriške svetovne države še tretja organizacija, slična tema dvema in obsegajoča po svoji naravi vse države evropskega in po prirodi z njimi spojenega azijskega kontinenta.

Ce hočemo evropske demokracije doseči ta cilj, jim bo ruska demokracija dragocen zaveznik. Kakor v drugih evropskih državah, tudi v Rusiji ne pridejo kot tovariši na tej poti v poštev ekstremisti niti z leve niti z desne. Uničevalne posledice boljševizma so danes vsakomur jasne. Pa tudi ruski desničarski radikali so nasprotniki vsakega mirnega razvoja. Ta skupina, ki je že od nekdaj uporabljala politični teror in nasilje kot svoje navadno orodje in ki je v proslulih »černosotenjcih« imela svojo gardo, se je brez pomislekov stavila v službo boljševikov in bo vedno proti idejam uporabljal svoja sredstva.

Koncem razgovora je profesor Miljukov tudi še omenil, da je bil od vsega početka tuj Vranglovmu gibanju. Nasprotno, politične tendence Vrangla so bile Miljukovu znane in jim je on že od nekdaj bil nasproten.

v Amsterdamu in načrt od H. van der Veldeja glodalitja v Kölnu.

Zelo veliko nam nudi nemški del razstave. Predvsem sklope po katerih je delal profesor Reinhardt, slike od Sterna in osnutke od R. Gliese. Zanimivejši pa je dunajski oddelek. Prof. Strnad je originalen in dramatičen; njegov leta 1915. rojeni načrt za gledališče s 3500 sedeži je drzen in romantičen. Navdušile so me slike Strnadove, dalje tudi one Pankoka, Wimmerja, Scheuricha in še mnoge druge.

Praško pevsko društvo „Smetana“

(O priliki njegovega nastopa v Ljubljani dne 19. t. m.)

Pevsko društvo »Smetana« v Pragi je praznovalo lani desetletnico svojega obstoja. Sprva je imelo samo 16 članov in se je imenovalo »Pevsko društvo šest-najstorič«, pa se je sčasoma zvečalo v zbor 24 članov in tako izpolnilo, da je dobilo leta 1912. prvo nagrado pri pevski tekmi v Plzni. Tik pred vojno je šlo društvo 50. leta 1918. pa se je sešlo samo še 26 članov, ki so si nadeli ime »Praški pevski zbor Smetana«.

Ves čas je zbor vodil član znanega češkega vokalnega kvarteta Rudolf Cerny. Društvo je z orkestrom praške opere izvedlo že vsa dela skladatelja Smetane. Čehi, ki so kar se tiče umetniške sodbe, silno rigorozni, trdijo, da predstavlja petje »Smetane« popolnost v vokalni glasbi, da se nahaja »Smetana« na višku zborске umetniške kakovosti; hvalijo čisto sto intonacijo in tehniko, ki je kos najtežjim reproduktivnim zahtevam. Zbor je silno napreden, kar se tiče izbiranja skladb in se stavlja vedno v službo naj-novejših del.

Slovenski javnosti je z nastopom »Smetane« v Ljubljani dana možnost, da spozna najboljšo češko pevsko društvo in njega vrline.

Zal samo, da tudi »Češka filharmonija«, ki baje po umetniški popolnosti nadkri-ljuje celo berlinsko, ne bo priredila v Ljubljani svoje produkcije. Upamo, da bo Glasbena Matica storila vse, da pride naš dober znanec, dirigent Talich, s svojim slavnim orkestrom vendar tudi k nam na obisk.

Klavirski koncert Dane Kobler-Golieve

Bil je slabo obiskan, čeprav se je vršil v ponedeljek (pravilo, da je bil Slal-sov koncert zato prazen, ker se je vršil v soboto), čeprav je bil program izredno privlačen in umetnica domača in splošno priznana. Pri nas pač resna umetniška prireditelj ne pomeni še nobenega vpoštevanja vrednega dogodka.

Schumannovega »Carnavala« se povprečniki med virtuozni ne lotijo, ker se pri tej skladbi s samo spretnostjo pristov in srednjim talentom ne opravi nič. Treba je zanj izredne interpretacijske sile, gibčne fantazije in rafiniranega ču-ta za kolorirano slikanje, kakal interpretirati »Carnaval« se pravi, znati vdihniti vsakemu izmed njegovih 21 stav-kov posebno dušo, ki mora vztrajati v čisto samosvojem značilnem ritmu in posebni akvaralni tehniki. Ker je treba zato izredne muzikalne intuicije, velja »Carnaval« še danes za merilo, po ka-terem ločiš resničnega umetnika od nadarjenega virtuozu. Ga. Koblerjeva je bila Carnavala z eno besedo kosa, s čim-mer je marsikaj rečenega. Pri Bachu in Chopinu je pokazala veliko stila; predvsem je njen Bach moč in ne studenček, kakor misli večina malonarjenih pla-nistov. Sploh se je dosti govorilo in pi-salo o prednajanju Bachovih skladb v zvezi s spinit in njim odgovarjajočim žuborenjem pri Bachu. Treba pa je po-misliti, da so Bachove, vsaj mnoge skladbe komponirane naravnost za na-

še moderne, popolne instrumente, kar se lahko čuti. Bach zahteva orgelsko meh-kobo igre in polnost akorda, česar pa na spinet njegovega časa gotovo ni bilo mogoče doseči.

Marxova rapsodija je mozgovito delo, polne moške volje in razboritega patosa v harmonično in ritmično zanimivih do-mislekih. Veliko stila je pokazala ga. Koblerjeva tudi v Chopinu, ki je pri njej nežen in delikaten kakor tančica in ka-priciozen kakor razvajen otrok. Dober in efektne domislek so Ljapunova »Zvo-novi«, še bolj pa smo bili veseli Nova-kovih »Pesmi zimskih noči«, ki imajo toliko romantičnega zaleta in poezije v sebi.

Ga. Koblerjeva je v tej svoji produk-ciji pokazala, da je dosegla presenetljivi umetniški nivo, ki sega gotovo že v ni-vo višjih desetletij. Instrument obvlada povsem suvereno in ga pojmuje povsem klavirsko. Kar se tiče pojmovanja in-strumenta, še naš izvrstni Trost včasih greši, dočim se ga. Koblerjeva na vsem tem koncertu ni niti za hip izpozabila, da bi bila prekoračila mejo estetičnega. Koncert je bil gotovo eden izmed naj-bolj uspešnih v sezoni. Umetnica je žela navdušeno pohvalo in je prejela par le-pih šopkov.

Andrej Rape: Ujedinjenje

Mladini, VII. zvezek.

V založbi društva za zgradbo učitelj-skega konvikta je izšla mladinska zbir-ka pesmi in črtic s naslovom »Ujedi-njenje«.

V prijetni pestrosti so razporejene pesnitve, ki slikajo otroku veliko delo naše narodne združitve. Verzi, brez po-sebnih pretenzij, nekako v slogu nek-danjih Stritarjevih mladinskih del, slikajo otroku v raznih primerih in dogodiljih, da smo Slovenci, Hrvatje in Srbi bratje iste krvi in da moramo biti tudi bratje istega duha. »Ujedinjenje«, v dramatski obliki pisana zgodovina, poda otroku na-še »narodne zgodbe«. Zgodovinar, Srb, Hrvat, Slovenec, glas za odrom — vsak po svoje skuša raztolmačiti otroku, kar mu je treba vedeti in kar mu je treba vcepiti zgodaj v srce, dokler je še spre-jemljivo in mehko.

Med črticami (str. 29—104) je pokazal pisatelj mnogo volje, zapustiti tisto kla-virno tradicijo nekdanjih mladinskih pi-sateljev naših, ki so govorili otrokom samo o mukih in kužlih. Podal je več sličic iz otroškega življenja, stvari, ki so otroku blizu in ki jih razume, spre-jme in tudi z veseljem prebira.

Kot domoljubno-vzgojna mladinska knjiga je »Ujedinjenje« prav lep dar za pirhe. Ker je cena nizka (vezan izvod 9 Din), oprema dostojna in še namen dober, upamo, da bo občinstvo pridno seglo po njej.

Zenit

(Dvanajsta številka.)

»Lud je čovek« stoji napisano na na-slovni strani. Precej potem pa debelo tiskano: Shimmy... Tri ganjene pikice. Ker se vsaka stvar sama najbolje pri-poroči, naj pokažemo imenitnost tega »izma« na par primerih. Evo:

»Bolesnik broj 20 levi kot kraj vrata, motri, opazja, očajno bulji očima. Dakako suvislo i crnima. On onda jako izpruži vrat, peruca očajno ironijski i željno. I sad sad:

Palac palac palac
Palac palac palac
palac palac palac
(Na napjev: Jedna cura mala.)

V pesem »Laso Materi Boži oko vrata« se je zaletel v sveti jezi »Obzor«. Reči moremo, da je res čisto barabska. Naj pokažemo še pesem Richarda Behrensa iz Berlina s mottom »Valettlidde«:

«Elegie
Europas Hemd
Campecheblau
Campechegrau
Campecherot
Carmin
Hesperidin
Hydroconchinin
I gar s urin»

ali »Alaska um Valetti«:

«Mort x d x e hoch (x 1)
Mort x hoch x durch x d x» itd.

Za vse na svetu so besede, za največjo neumnost je ni. — (Prosto po Cankarju.)

Drobne vesti

Ravnatelj praškega divdala Avgust Smorac je stopil v pokoj. Administrativno in ekonomsko vodstvo prevzame sedaj dr. Šafařovič.

Češka komorna glasba v Parizu. Na pariškem konservatoriju so pred kratkem priredili pariški glasbeniki češki večer, na katerem so se izvajali Vycpalkov ciklus pesmi »Vojna«, Sukov »Jaro«, Smetanov »Trio« in Novakov »Kvartet v G-duru«.

Amalija Barteldova, Ljubljani že od lani znana češka violinska virtuozinja, bo te dni koncertirala v Bukarešti, odkoder se najbrže napoti zopet na turnejo po Balkanu. Češki listi pišejo o njej, da se razvija v veliko umetnico.

Novo delo Jana Holečka, velepomemb-nega češkega epika, ki bo v kratkem iz-šlo, obravnava usodo dveh jugosloven-skih ujetnikov na dvoru sultana Moha-meda II.

Franc Ondřiček, znani češki glasbeni

pedagog in svetovnoslavni goslač, se na-merava, kakor poroča »Český Deník«, naseliti s kolonijo svojih učencev za stalno v Plzni.

Rihard Strauss v Pragi. Tekom aprila priredi slavni nemški skladatelj v Pragi koncert svojih pesmi, katere bo pela zna-na pevka na dunajski »Staatsoper«, Eliza Schumann, dočim jo bo na klavirju spremljal skladatelj sam. Del dobička je namenjen gladojučim Rusom.

Ruska gledališča. Komisar sovjetske vlade za ljudsko prosveto Lunačarskij je izjavil v neki reviji, da se ni bati za ru-sko umetnost, ki je ravno sedaj začela znova procvitati. Tajirovo komorno gle-dališče v Moskvi začenja dobivati sveto-ven glas. Za njim ne zaostajata dosti no-vo moskovsko Hudožestvenno gledališče in Stanislavskoga opera v Peterburgu. Vla-da je omogočila tudi zgradbo »Proletar-ske arene« v Moskvi in »Delavskega gle-dališča« v Tiflisu.

Saljapin na Dunaju. Slavni ruski ba-sist Saljapin bo v kratkem dopotoval na gostovanje na Dunaj, kjer bo v korist stradalajočim v Rusiji nastopil parkrat v različnih gledališčih kot Mevisto v Faust.

Maks Reinhardt, znani slavni in-scenator in režiser, je hotel z berlinskimi

umetniki prirediti te dni v dunajskem »Redoutensaal« nekaj predstav. Ravnatelj dunajskega Burgtheatra, Wildgans, pa je v časopisju energično protestiral proti temu načrtu, baje iz »gospodarskih razlogov«. Zdi se pa, da se boji konkuren-ce, ker sta oba lokala približno skupaj. Stvar bo sedaj vzela v roke uprava dr-žavnih gledališč.

Umetniška krizarska vojna. Pod tem imenom pripravljajo sovražniki futurizma pod vodstvom italijanskega slikarskega društva »Chiaro di luna« turnejo razstav. Vsaka evropska država se pozivlja, da pošlje v Rim 15 slik do oktobra, ko se turneja začne. Razstava bo prenešana potem po vrsti v Madrid, Lizbono, Bruselj, Amsterdam, Berlin, Kodani, Stock-holm, Petrograd, Varšavo, Prago, Dunaj, Milan, Curih in Beograd.

Strindbergova hči tudi pisateljica. V

nekem stockholmskem založništvu je iz-šlo te dni veliko delo pod naslovom »Mackter« (Sile) izpod peresa Strind-bergove hčere Karin Smirnov.

Kulturni pregled

Mednarodna gledališka razstava v Amsterdamu

Avtor tega članka v neki angleški ro-viji je E. G. Craig. Slavni Craig je šel leta 1889. kot sedemnajstletni začetnik h gledališču, igral v slovitnem H. Irvingo-vem gledališču glavne vloge v Hamletu, Macbethu in drugih Shakespearjevih dra-mah. Leta 1896. je postal režiser in je kot tak napravil večino načrtov za svo-je vpriporitve sam. Vzbulil je s svojimi novostmi v izražanju miljeja toliko po-zornosti, da se je posvetil popolnoma prenovitvi gledališča in šel tudi v tujino, kamor so ga vabili. Tako je 1904. vpri-oril pri O. Brahmu v Berlinu (Lessing-Theater) Olwayevo: »Venice preserved«, 1905. za Eleonoro Duse »Elektro« in »Rosmersholm«. Leta 1908. je ustanovil strokovni list »The Mask«, nekoliko po-zneje pa »The Marionette« — dokler ni 1912. vpriporil pri hudoženstvenikih v Moskvi »Hamleta«.

Angleško časopisje je v zadnjem času mnogo pisalo o umetniškem delovanju čeških odrov in hvalilo, s kako vnmemo vpriporjajo našo zgodovinsko in historič-no dramo. Toda le redek je tisti Anglež, ki pozna tuje odre in njihovo domačo atmosfero; pri nas vpriporjena dela skrb-no pripravljenih ansambelskih gostovanj so nas samo napel seznanila z umetnost-jo tujih odrov. Toda celotna gostovanja postajajo vedno bolj redka in bati se je, da sploh izostanejo v bodoče. Zato se mi zdi prijetna dolžnost, opozoriti naše ljudi na zelo posrečeno gledališko raz-stavo v Amsterdamu, ki nas seznaja z odersko umetnostjo vseh narodov.

Prvi poizkus je imel zelo veliko uspe-ha. Veliko bi se dalo o tem pisati in to z različnih stališč. Pa upam, da bo kdo drugi z večjim uspehom opisal veliki napredek, ki ga je doživela gledališka umetnost od leta 1910. dalje. Kar je v

teh prostorih razstavljenega, prekaša vse dosežanje; vidi se, kje je vse tičal uspeh naše reforme, celo v tako popularnih de-lih kot so: Sumurum, Danton, Mirakel, Edip in ruski balet.

Razstavljenih je tisoč objektov, kakih štiristo so jih morali odkloniti. Nahajajo se v devetih velikih prostorih, okrašenih v rumenkasto-sivih bojah; te melanholič-ne dvorane v rumenih, rdečih, sivih in črnih barvah izpreminjajo razstavo v eno samo čudovito, bajno gledališko palačo, palačo iz sanj. Ta sijajen aranžma je de-lo mladega genialnega arhitekta Wide-velda. Barvane skice žare s sten, plastični objekti so na posebnih podstavkih ali pa v stenskih vdolbinah, vse je kakor spomlad, — tu v tem starem muzeju. Ena stavba predstavlja malo gledališče za ka-kih 300 ljudi; v njem predavajo vodilni umetniki kakih petih narodov. Tu je tu-di zanimiva zbirka gledaliških knjig in čitalnica. Po razstavi ostanejo te zbirke na Holandskem. V prvem nadstropju je zastopan A. Appia in poleg njega moja dela. V drugem so slike Rutherforda, Wilkina, Fraserja, in kostumski na-črti Rickettsa. Amerikanci so razstavili dela Jonesa, Urbana, Geddessa in Humeja. Zalibog Peters ni zastopan. Med njimi so najboljše dela Jonesova, ker so drama-tična in izvirna.

Najlepšo barvo ti nudita v razstavi ruski in švedski oddelek; ker je vse v rdečem, rumenem in belem, toda živo in duhovito sestavljeno. Toda ta dela niso dramatična in gledališka. Spominjajo te na semenj, na kramarske igrače, samo na resničen teater ne. Pogrešal sem modele hudoženstvenikov iz Moskve, posebno tistih 60 do 100 vzorcev, ki sem jih tako vzljubil in ki bi jih ne bilo težko spr-viti v Evropo, tudi dovoljenje se je do-bilo. Tako praktični in poučni so, da mi je žal zanje. Holanci so razstavili velik model od Widevelda za novo gledališče

strašilo visi meniška halja na tvojem suhljatem telesu in iznad stisnjene ka-puce strmi tvoj blede obraz... Vse še vame, vse, kakor je bilo in kakor si mi povedal, vse sem shranil v sroa, ker sva bila tako nedolžna mlada tisti čas, tako otroško mlada, da sva vedno no-sila v isti vreči solze in smeh. Kje si, brat moj Beda, ti lepa, ponesrečena mladost, kje so tiste solze in tisti smeh in kje je tista deklica? — Ali naj po-vem?

Najmlajši med meniškimi novinci je bil brat Beda, droben, suhljat in plah, da ga skoro ni bilo opaziti med sta-rejšimi menihi. Ko so se bližali praz-niki in se je vse joelo uriti in vaditi za slovesne obrede, je postal brat Beda še bolj tih in še bolj plah.

— Kaj ti je? ga je vprašal brat Ma-rij, edini, ki mu je včasih brat Beda zaupal kako skrivnost.

— Nič!

— Ali so te premagale skušnjave? je skušil izvelič iz njega brat Fulgen-cij, ki je rad govoril o takih rečeh.

— Skušnjav se le nič ne boj! ga je učil. Treba ti je samo reči, da ne pri-voliš. Saj veš, kako je z menoj, no? Toda jaz vedno pravim in ponavljam vmes, da ne privolim, razumeš?

Brat Beda se je pomilovalno na-smehnil, zamahnil z roko in odšel v celico. Zastrmel je v križ nad klečal-nikom.

— Kje je oče tvoj, ki praviš, da nas je klical v življenje, in zakaj nas je

klical? Ali smo res zato tu, da laže-mo drug drugemu in sami sebi, da se kopljeemo v blatu in se potresamo s pepelom, ker nas je solnce sram? Ali si nas goljufal, ali pa si bil z nami vred goljufan, povej?

Leseni Krist je strmel izpod trnjeve krone in ni čul stisnjenega ihtenja brata Beda, ki je skril glavo v trde blazine.

— To je torej tista pot, ki vede k najvišji popolnosti? je pomislil, ko se je dvignil. Zivo so mu stopili pred oči tovarišji novinci, še pred nekaj meseci veseli, brezskrbni mladeniči, zdaj pa —

Suha so telesa in suhe so duše, vse razrte od skrite pregrehe, ki se je za-žrla vanje kakor kača, hinavska kača. Solnce se boji in jasnih oči je je strah, kadar pa se zgne noč, se dvigne sto-žlva in pije kri, pije moč, voljo, mla-dost, pije, pije...

Brat Beda se je zdrnil.

— Konec! dejal topo in ni mogel najti izhoda. Treba je obšla kakor lahna meglica misel, lep spomin, ki mu je solnce botrovalo. Tako jo je videl pred dnevi, mlado in svežo ko že-šnjev cvet. Po vseh žilah mu je za-plala kri, ko je šel mimo nje. Da li je tudi njej? —

V samostanu je zapel zvonec, ki je klical menihe k molitvi. Brat Beda si je v naglici uredil gube na halji in je odšel na kor. Monotono in brezbržno

je brbljal psalme in niti ena beseda mu ni šla k srcu. Kakor da je bilo vse to davno, davno, kakor da ga ne briga prav čisto nič, tako je bil miren ves čas. Se zvečer, ko je legel, je čutil sa-mo tisto prijetno utrujenost, ki ne daje mislim dostopa in preganja želje. Samo spal bi, nič mislil, le spal.

Velik četrtek je bil brat Beda dolo-čen v tisti del zboru, ki naj bi pred ot-artarjem pel žalne pesmi Jeremijeve. Z nervoznostjo se je oblačil v zakristijo in tudi ko je šel k oltarju, so se mu tresle noge. Komaj pa je stal pri pul-tu, je bil že ves miren.

Jeruzalem, Jeruzalem, vrni se k Gospodu, svojemu Bogu!

Mehki, skoro otroški glas njegov je zvenel po cerkvi in Bedi samemu se je zdelo, da neke joka in prosi ranje-na mladost. Skoro nehoti se je med petjem ozrl po cerkvi, ki je bila polna ljudi. In kakor v snu je zagledal čisto blizu, skoro tik angelske mize dvoje živih vijolic, ki sta verno strmeli vanj.

Glas je vztrepetal, vijolici tudi Beda se je nasmehnil, vijolici sta se mu od-zvali v iskren plamenu.

— To je ona! je zaigralo v Bedi. — To je življenje, resnica, narava, o, to je mladost.

Se je pogledal po tistih dveh vijoli-cah n je videl, kako ga vabita. Zdelo se mu je celo, da čuje tajnstvene be-sede.

— Da, to sem jaz, ki sem prišla, da te pokličem iz groba! Vstanj in pridil! Glej, tebi sem hranila cvet svoje le-pote, tebi bom dala to jasno mladost!

V Bedi je zaplalo življenje. Samo-usta so se pela, samo na jeziku je še živila lažnjiva pesem žalosti, v srcu je ni bilo več.

— Oj, zbogom Jeremija, zatohla co-lica, mrljska krinka! Jaz grem!

Ko je bil obred končan, je šinil brat Beda na pošto. Trenotki dvoma so bili peklenski, ko pa je zagledal prihajajo-njo, se ni mogel premagati. Kakor da sta davno znanca s tem lepim dekle-tom, tako je hušnil k njej.

— Ali res?

— Res! se je zasmejala dekle.

— Brez laži?

— Saj je ne poznam, se je zašepetl dekletov glas.

Kradoma in kakor v omotici se je dotaknil z ustni njenega lica, ona po je med smehom zbežala na plano...

Ko so oznanjali zvonovi vstajenje, je brat Beda v zlati svobodi poslušal njihov glas. Šel je z dekletom po po-lju, ki se je pravkar jeelo prebujati iz življenju in je hvaležno šepetal besede ljubezni. Bil je človek med ljudmi.

— Ali si srečen in ti ni žal, Milan? se je zballo dekle.

Mesto odgovora ji je nekdanji brat Beda s poljubom zaprl usta.

Ivan Albrecht

Aleluja brata Bede

Oj, ti dragi brat moj Beda, kje si se ti in tvoja ponesrečena mladost? Vendar mi je še danes težko, ko se te domislím, in še danes mi je, kakor da stojiš ured meno in mi tožiš. Kakor

